

วารสารการวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

APPLIED RESEARCH JOURNAL NORTH BANGKOK UNIVERSITY

ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (2569): มกราคม - มิถุนายน 2569

Vol.5 No.1 January - June 2026

ISSN : 2985-1122 (Online)

บทบรรณาธิการ

วารสารการวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ก้าวเข้าสู่ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2569) ท่ามกลางบริบทของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ตลอดจนความท้าทายด้านความยั่งยืน สิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการบริหารจัดการองค์กร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และระบบการศึกษาในทุกระดับ การวิจัยจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับศักยภาพขององค์กร ชุมชน และประเทศให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในโลกยุคใหม่ วารสารฉบับนี้ได้รวบรวมบทความวิจัยที่ครอบคลุมประเด็นด้านการบริหารจัดการองค์กร การบริหาร การศึกษา การพัฒนานวัตกรรม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารและการเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างคุณค่าให้แก่สังคม ผลงานวิจัยที่น่าสนใจสะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและโลกการทำงานในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ หลายบทความยังให้ความสำคัญกับการสร้างนวัตกรรม การพัฒนาทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) การยกระดับคุณภาพการศึกษา การบริหารองค์กรอย่างมีธรรมาภิบาล และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) อันจะนำไปสู่การสร้าง ความเข้มแข็งให้กับองค์กรและสังคมในระยะยาว

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ และคณะกรรมการกองบรรณาธิการทุกท่าน ที่ได้ร่วมกันรักษามาตรฐานคุณภาพทางวิชาการของวารสาร และมีส่วนสำคัญในการเผยแพร่ องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อวงการและสังคม กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งอ้างอิงทางวิชาการที่มีคุณค่า สามารถต่อยอดองค์ความรู้ สร้าง นวัตกรรม และประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กร สถานศึกษา ชุมชน และสังคม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของ โลกในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล

บรรณาธิการ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Review) ประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา	จารุเพ็ง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.อรุณี	หงษ์ศิริวัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.มานิกา	วิเศษธร	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวิตต์	มณีโชติ	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์	พิภพเอกสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิปไตย	โสทธิวรรณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนันท์	ธนารัษฎะภูมิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลทิพย์	ศรีหาเศษ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา	เดชโฮม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรียา	โชติธรรม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิศา	โชติจันทิก	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ดร.เกียรติศักดิ์	จันทร์แก้ว	มหาวิทยาลัยมหิดล

วารสารการวิจัยประยุกต์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

APPLIED RESEARCH JOURNAL NORTH BANGKOK UNIVERSITY

ISSN: 2985-1122

สาขาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัย และบทความทางวิชาการของนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ และนักวิจัย สร้างองค์ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ
3. เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิทยาการที่หลากหลาย

เจ้าของ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ที่ปรึกษาบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร	ประวัติรุ่งเรือง	อธิการบดี มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา	รูปสุวรรณกุล	รองอธิการบดีอาวุโส

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.सानิต ศิริวิศิษฐ์กุล

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.มนต์ชัย	เทียนทอง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์	สามัคคีธรรม	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา	นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.พร้อมพิไล	บัวสุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ สุนา	สุทธิเกียรติ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิภา	ไต้ลั้งคะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา	แก้วมณ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงอุทัย	มอโท	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ	แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร. บุษกร	วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

กำหนดตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม – ธันวาคม

ผลงานที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้เป็นลิขสิทธิ์เฉพาะส่วนบุคคลของผู้เขียนซึ่งต้องรับผิดชอบ
ต่อผลทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นได้และไม่มีผลต่อบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ

E-009111	การพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญา วิทยาลัยชุมชนน่าน	นพรัตน์ พิมพ์สุข ณัฐกา กุลรินทร์ ปิยะพล ทวีวรรณ
E-011082	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุในห้างค้าปลีกในเขตกรุงเทพฯและปทุมธานี	วัลภา คงพะวะ
E-011341	ประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์) สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร	วรรณพร ศิลาขาว
E-011593	การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งใน กรุงเทพมหานคร	สัญญา ธรรมสุนา พรณรงค์ สิงห์สำราญ
E- 011684	ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่วมาตฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติ ร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ นานาศิลป์ของครูโรงเรียนขนาดเล็ก	ชนิกาญจน์ กระสินหอม
E-011688	การพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนา ร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง	เจษฎา อารณ

การพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21

สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนน่าน

The Development of Online Self-Learning Materials on 21st Century Skills for
Diploma Students at Nan Community College

นพรัตน์ พิมพ์สุข¹ ณัฐภา กุลรินทร์² ปิยะพล ทวีวรรณ³

Nopparat Pimsuk¹, Nattaka Kulrin², Piyapol Taweewan³

วิทยาลัยชุมชนน่าน สถาบันวิทยาลัยชุมชน

NAN Community College Institute of Community Colleges

Corresponding Author, E-mail: nopparat_p@nancc.ac.th

Received: 16 Jan 2026

Revised: 29 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญญา และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ วิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ตามกระบวนการออกแบบ ADDIE Model กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับอนุปริญญาจำนวน 100 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สื่อและระบบการเรียนรู้ออนไลน์ภายใต้ชื่อ “NAN-Self Directed Learning” และแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นโดยการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า สื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ประกอบด้วย 3 บทเรียนหลัก ได้แก่ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (ภาษาอังกฤษเพื่อการสัมภาษณงาน) 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี (การใช้ Canva) และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ (การเริ่มต้นงานใหม่ตามแนวทางนพลักษณ์) , ความพึงพอใจของผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนมีความ

พึงพอใจสูงสุด ($\bar{X}$ =4.86 , S.D.=0.40) รองลงมาคือด้านรูปแบบสื่อและระบบ ($\bar{X}$ =4.84 , S.D.=0.37) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ =4.81 , S.D.=0.40) ตามลำดับ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าระบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล และเป็นแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์, ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21, ความพึงพอใจของผู้เรียน

Abstract

This research aimed to 1) develop online self-learning materials and a system focusing on 21st Century Skills for diploma students, and 2) examine student satisfaction with online self-learning media and systems. The study was conducted using a Research and Development (R&D) framework based on the ADDIE Model. The sample consisted of 100 diploma students selected through purposive sampling. The research instruments included the “NAN-Self Directed Learning” ecosystem and a satisfaction questionnaire, both of which underwent content validity testing (IOC) by experts and reliability testing via a try-out with 30 non-sample individuals. Data were analyzed using percentage, mean ($\bar{X}$), and standard deviation (S.D.).

The research findings indicated that The developed online self-learning system comprises three core modules: 1) Learning and Innovation Skills (English for Job Interviews), 2) Information, Media, and Technology Skills (Using Canva), and 3) Life and Career Skills (Starting a New Job based on the Enneagram approach) and Overall student satisfaction was rated at a "Very Good" level across all dimensions. Specifically, the highest satisfaction was found in learning benefits ($\bar{X}$ =4.86 , S.D.=0.40), followed by media and system design ($\bar{X}$ =4.84 , S.D.=0.37) , and content quality ($\bar{X}$ =4.81 , S.D.=0.40) , respectively.

The results demonstrate that the developed self-learning ecosystem effectively responds to the needs of learners in the digital era and serves as a sustainable guideline for promoting Active Learning environments.

Keywords: Online Self-Learning System, 21st Century Skills, Student Satisfaction

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิต การทำงาน และการเรียนรู้แตกต่างไปจากเดิมอย่างมาก เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาในทุกมิติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ได้กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วย 3Rs8Cs อันได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การสร้างสรรค์และนวัตกรรม และทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กระบวนการจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการบรรยายในชั้นเรียน แบบดั้งเดิมไปสู่การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น อีกทั้งการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และสื่อการสอนที่ทันสมัยยังไม่ครอบคลุม รวมทั้งความท้าทายในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ความรู้จริงในชีวิตและการทำงาน ปัญหาเหล่านี้ก่อให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบออนไลน์ที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นช่องทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนได้มากขึ้น

วิทยาลัยชุมชนน่านในฐานะสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนเพื่อท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ รูปแบบใหม่ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่ความรู้ทางวิชาการ รวมถึงทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี รวมถึงทักษะชีวิตและการประกอบอาชีพ ดังนั้น การพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบออนไลน์สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนน่าน จึงเป็นการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการทำงานจริง มีทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และทักษะการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมยุคใหม่ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้มีศักยภาพตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนน่าน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้สื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21
2. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อของผู้สอนเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดและทฤษฎีสำคัญเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

แนวคิดการออกแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบ ADDIE Model ผู้วิจัยใช้กระบวนการออกแบบและพัฒนาสื่อการสอนที่ได้รับความนิยมและมีความเป็นระบบอย่าง ADDIE Model เป็นแนวทางหลักในการดำเนินงาน, ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา (Development) 4) การนำไปใช้ (Implementation) และ 5) การประเมินผล (Evaluation) ซึ่งกระบวนการนี้เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่มีคุณภาพตามหลักระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D)

แนวคิดทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) งานวิจัยนี้อ้างอิงเป้าหมายตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะในศตวรรษที่ 21 หรือ 3Rs8Cs โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกทักษะที่สำคัญต่อกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาระดับอนุปริญญาเพื่อนำมาพัฒนาบทเรียนออนไลน์ 3 กลุ่มทักษะหลัก คือ

- ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม: เน้นการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการแนะนำตัวและสัมภาษณ์งาน
- ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี: เน้นการใช้โปรแกรมประยุกต์สมัยใหม่ (Canva) เพื่อการสมัครงาน
- ทักษะชีวิตและอาชีพ: เน้นการพัฒนาตนเองและการเริ่มต้นงานใหม่ตามแนวทางนพลักษณ์

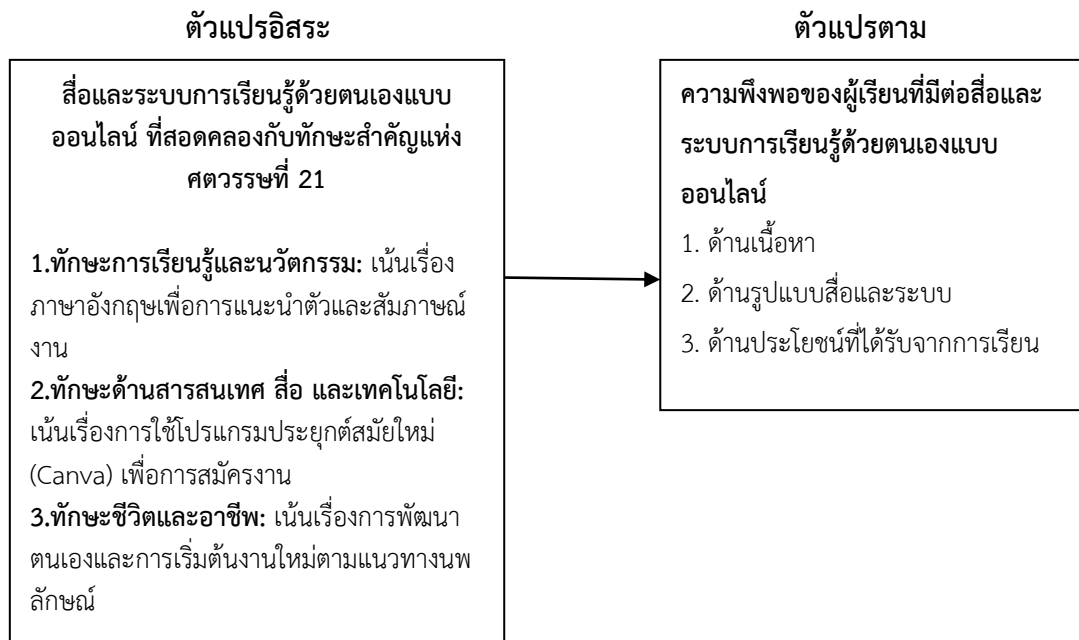
แนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ออนไลน์ เป็นการเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้จากการบรรยายแบบดั้งเดิมไปสู่การที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นการเป็น สื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) และตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

แนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ผู้วิจัยใช้แนวคิดการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ “NAN-Self Directed Learning” ซึ่งเป็นระบบนิเวศที่ออกแบบมาเพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนในท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการพัฒนาทักษะวิชาชีพที่นำไปใช้ได้จริงในตลาดแรงงาน

ทฤษฎีความพึงพอใจและการประเมินผล ใช้หลักการวัดและประเมินผลเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสื่อและระบบที่พัฒนาขึ้น โดยพิจารณาใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบสื่อและระบบ และด้านประโยชน์ที่รับจากการเรียน เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลเชิงลึกว่าสื่อนี้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้เรียนได้มากน้อยเพียงใด

กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัย

แนวคิดด้านการวัดและนิยามตัวแปร ใช้หลักการของ พิชิต ฤทธิจรูญ (2544) ในการเชื่อมโยงแนวคิด/ทฤษฎีที่เป็นนามธรรม มาสู่นิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) เพื่อให้สามารถวัดค่าออกมาเป็นรูปธรรมได้ใน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการออกแบบและพัฒนาสื่อตาม รูปแบบ ADDIE Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่เป็นระบบและได้รับความนิยมในงานวิจัยด้าน

การพัฒนาสื่อการสอน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ (Analysis) การออกแบบ (Design) การพัฒนา (Development) การนำไปใช้ (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนน่าน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 277 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนน่าน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 สาขาวิชาเทคโนโลยีดิจิทัลธุรกิจ สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน สาขาวิชาการพัฒนาเด็กปฐมวัย สาขาวิชาการบัญชี และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 100 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากข้อจำกัดและความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงสถานการณ์อุทกภัยในจังหวัดน่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ ภายใต้ชื่อ “NAN-Self Directed Learning” ที่สอดคล้องกับทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นระบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ออกแบบมาเพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ซึ่งตอบสนองต่อบริบทและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น แทนการบรรยายในชั้นเรียนแบบดั้งเดิมการออกแบบที่ใช้งานง่าย มีรูปแบบที่น่าสนใจ ทันสมัย และมีการจัดลำดับเนื้อหาที่เป็นขั้นเป็นตอน ทำให้ผู้เรียนสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และพัฒนาตามหลักวิชาการ สื่อนี้ถูกสร้างขึ้นอย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยใช้ขั้นตอนของ ADDIE Model (วิเคราะห์, ออกแบบ, พัฒนา, นำไปใช้ และประเมินผล) สื่อชุดนี้ประกอบด้วยกลุ่มทักษะสำคัญ 3 ด้าน ซึ่งจัดทำเป็นบทเรียนออนไลน์จำนวน 3 บทเรียนหลัก ได้แก่

1.บทเรียนด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม: มุ่งเน้นเนื้อหาเรื่อง “ภาษาอังกฤษในการแนะนำตัวและการสัมภาษณ์งาน” เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน

2.บทเรียนด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี: มุ่งเน้นเนื้อหาเรื่อง “การใช้โปรแกรม Canva สำหรับการจัดทำเอกสารในการสมัครงาน และ Personal Portfolio” เพื่อเสริมสร้างทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์

3.บทเรียนด้านทักษะชีวิตและอาชีพ: มุ่งเน้นเนื้อหาเรื่อง “การเริ่มต้นงานใหม่อย่างมั่นใจตามแนวทางนพลักษณ์ (Enneagram)” เพื่อพัฒนาความเข้าใจตนเองและการปรับตัวในโลกการทำงาน

แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการบททวน แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ออกแบบสอบถามให้สอดคล้องกับการวิจัย โดยมีการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ ทฤษฎีหลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมตามความมุ่งหมายของ การวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยสถิติเชิงปริมาณทางสถิติ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity - IOC) นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3-7 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยให้คะแนน +1 (แน่ใจ), 0 (ไม่แน่ใจ) หรือ -1 (ไม่สอดคล้อง)

$$\text{จากสูตร } IOC = \sum \frac{R}{N}$$

เพื่อให้แบบสอบถามสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและสมมติฐานของงานวิจัย นำข้อเสนอที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมอีกครั้งก่อนนำไปทดลองใช้

3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Index) หลังจากนำไป Try Out กับประชาชน 30 คน จึงนำ

คะแนนรวมมาเรียงลำดับเพื่อแบ่งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ใช้เทคนิคกลุ่ม 25% หรือ 30% บน-ล่าง แล้วทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายข้อ ด้วยสถิติ (t-test) เพื่อดูว่าข้อคำถามนั้นสามารถแยกแยะผู้ที่มีคุณลักษณะต่างกันได้จริงหรือไม่ โดยค่าอำนาจจำแนกข้อคำถามที่ดีควรมีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จึงจะถือว่ามีความจำแนกสูงและมีความเชื่อมั่นในการนำไปใช้ และ หาความเชื่อมั่น (Reliability) วิเคราะห์ความสอดคล้องภายในของข้อคำถามทั้งหมดในแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ โดยค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับต้องอย่างน้อย 0.70 ขึ้นไปถือว่า "ผ่าน" และนำไปใช้ได้ แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวม ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และแปลผลดังนี้

เกณฑ์การแปลผลแบบ 5 ระดับ (เช่น คะแนนสูงสุด 5, ต่ำสุด 1):

$$\text{เกณฑ์การแปลผล} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

โดยที่

4.51 - 5.00 = มากที่สุด

3.51 - 4.50 = มาก

2.51 - 3.50 = ปานกลาง

1.51 - 2.50 = น้อย

1.00 - 1.50 = น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ เรื่องทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับอนุปริญญา วิทยาลัยชุมชนน่าน คณะผู้วิจัยได้จัดทำระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ ภายใต้ชื่อ ระบบนิเวศการเรียนรู้ “NAN-Self Directed learning” และจัดทำบทเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ ที่สอดคล้องกับทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 บทเรียน คือ 1) บทเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม เรื่องภาษาอังกฤษในการแนะนำตัว และการสัมภาษณ์งาน 2) บทเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี เรื่องการใช้ Canva สำหรับการจัดทำเอกสารในการสมัครงาน และ Personal Portfolio และ 3) บทเรียนสำหรับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ เรื่องเริ่มต้นงานใหม่อย่างมั่นใจ ตามแนวทางนพลักษณ์

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์อยู่ในระดับดีมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนมีความพึงพอใจมากกว่าด้านอื่นๆ ($\bar{x}$ = 4.86, S.D.= 0.35) รองลงมาคือด้านรูปแบบสื่อและระบบ ($\bar{x}$ = 4.84, S.D.= 0.37) และน้อยที่สุดคือด้านเนื้อหา ($\bar{x}$ = 4.81, S.D.= 0.40)

อภิปรายผล

ด้านการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ ผลการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ภายใต้ชื่อ “NAN-Self Directed learning” ซึ่งประกอบด้วย 3 บทเรียนหลัก พบว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสร้างความพึงพอใจในระดับดีมาก การวิจัยนี้มุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองแบบออนไลน์ที่มีความยืดหยุ่นและเป็นระบบ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผ่านกระบวนการออกแบบการสอนตามรูปแบบ ADDIE Model ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการ วิเคราะห์ (Analysis) บริบทความต้องการของนักศึกษาระดับอนุปริญาและปัญหาการเข้าถึงสื่อการสอนที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การ ออกแบบ (Design) และ พัฒนา (Development) ภายใต้ชื่อระบบนิเวศการเรียนรู้ “NAN-Self Directed Learning” ในส่วนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อและค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งหมดก่อนนำไปใช้จริง กระบวนการที่เป็นขั้นเป็นตอนนี้ช่วยยืนยันได้ว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Branch (2009) ที่ระบุว่ากระบวนการ ADDIE เป็นแนวทางที่เชื่อถือได้ในการสร้างต้นแบบการพัฒนาที่ทำซ้ำได้

ด้านทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 และองค์ประกอบของสื่อ เนื้อหาที่พัฒนาขึ้นในระบบการเรียนรู้เน้นการยกระดับคุณลักษณะของผู้เรียนตาม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะ 3Rs8Cs โดยคณะผู้วิจัยได้คัดเลือกทักษะสำคัญ 3 กลุ่มหลักมาจัดทำเป็นบทเรียนออนไลน์ ประกอบด้วย 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ผ่านบทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสัมภาษณ์งาน 2) ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผ่านการฝึกใช้โปรแกรม Canva สำหรับจัดทำเอกสารสมัครงาน และ 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ ที่เน้นความเข้าใจตนเองตามแนวทางนพลักษณ์ การออกแบบเนื้อหาในลักษณะนี้มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและประยุกต์ใช้ความรู้ได้จริงในการทำงาน ซึ่งผลการวิจัยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการเลือกทักษะเฉพาะด้านที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สื่อการเรียนรู้มีความน่าสนใจและทันสมัยแตกต่างจากการเรียนบรรยายในห้องเรียนแบบดั้งเดิม

ด้านความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาจำนวน 100 คน พบว่ามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ใน ระดับดีมากทุกด้าน ประเด็นที่น่าสนใจคือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุด ($\bar{x}$ = 4.86, S.D.= 0.35) สะท้อนให้เห็นว่าสื่อและระบบที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา (Anywhere Anytime) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องอย่างนัยสำคัญกับงานวิจัยของ กุลนิษฐ์ วงศ์แก้ว (2563) และ มะลิ จรรยากรณ์ (2563) ที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อบทเรียนออนไลน์ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ รูปแบบสื่อที่ใช้งานง่ายและจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน ยังช่วยยกระดับประสบการณ์ของผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ด้านการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัล ในเชิงยุทธศาสตร์และการบริหาร องค์ความรู้ที่ได้รับความรู้จากการวิจัยนี้พิสูจน์ให้เห็นว่าแนวคิด "Learning Ecosystem" สามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนนโยบายพัฒนากำลังคนในระดับท้องถิ่นได้จริง การที่ผู้เรียนให้การยอมรับระบบ “NAN-Self Directed Learning” ในระดับสูง เป็นตัวบ่งชี้สำคัญที่สนับสนุนให้สถาบันควรกำหนดให้การเรียนรู้ดิจิทัลเป็นยุทธศาสตร์หลัก และสร้างหน่วยงานกลางเพื่อสนับสนุนการผลิตสื่อดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง การสังเคราะห์ผลการวิจัยนี้ยังยืนยันว่า สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ที่ถูกพัฒนาอย่างมีหลักวิชาการผ่านกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheridan & Gigliotti (2023) ที่มุ่งเน้นการออกแบบหลักสูตรออนไลน์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. วิทยาลัยชุมชนน่านควรนำสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปบรรจุในระบบนิเวศการเรียนรู้ “NAN-Self Directed learning” เพื่อให้นักศึกษาทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่
2. อาจารย์ผู้สอนสามารถนำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาสื่อนี้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ออนไลน์สำหรับรายวิชาอื่นๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาบทเรียนออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ทักษะความร่วมมือ หรือทักษะความเข้าใจต่างวัฒนธรรม
2. ควรมีการศึกษาวิจัยผลกระทบของการใช้บทเรียนออนไลน์ในระยะยาว เพื่อติดตามความคงทนของความรู้และทักษะที่นักศึกษาได้รับ
3. ควรมีการเปรียบเทียบประสิทธิภาพระหว่างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์รูปแบบต่างๆ เช่น Google Site, Moodle และ Metaverse เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดกับบริบทของวิทยาลัยชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการบริหาร

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมุ่งเน้นการวางกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์ในระดับสถาบัน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างยั่งยืน 1) กำหนดให้การเรียนรู้ดิจิทัลเป็นยุทธศาสตร์หลักของสถาบัน (Adopt Digital Learning as a Core Institutional Strategy) 2) ส่งเสริมนโยบายการพัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และตอบสนองตลาดแรงงานท้องถิ่น 3) จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อกำกับดูแลและสนับสนุนการผลิตสื่อดิจิทัล (Establish a Central Unit for Digital Content Development) 4) สร้างและขยายเครือข่ายความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ (Foster Strategic Partnerships)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

จากงานวิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับใน 4 ประเด็น คือ

1) องค์ความรู้ด้านประสิทธิผลของสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ งานวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) ทั้งหมดที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลได้ให้ข้อพิสูจน์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกันว่า การพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด สามารถยกระดับทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในประเด็นนี้คือ ความสำเร็จที่เกิดซ้ำในหลากหลายบริบท ประสิทธิภาพของสื่อออนไลน์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่กลุ่มผู้เรียนระดับใดระดับหนึ่ง หรือวิชาใดวิชาหนึ่ง แต่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในกลุ่มตัวอย่าง และแพลตฟอร์มที่หลากหลายให้ผลลัพธ์เชิงบวก ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่ายอย่าง Google Site หรือเทคโนโลยีใหม่ที่ซับซ้อนขึ้นอย่างจักรวาลเสมือน (Metaverse) ล้วนส่งผลต่อผู้เรียน

2) องค์ความรู้ด้านการยอมรับและความพึงพอใจในระดับสูงของผู้เรียน องค์ความรู้ที่ได้รับคือ การเรียนรู้แบบออนไลน์สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้เป็นอย่างดี โดยปัจจัยที่นำไปสู่ความพึงพอใจสูง ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง รูปแบบที่น่าสนใจและทันสมัย สื่อมีรูปแบบที่น่าสนใจมีความหลากหลาย การออกแบบที่ใช้งานง่าย ผู้เรียนเห็นว่าบทเรียนใช้งานง่ายและสะดวกต่อการเรียนรู้ และมีการจัดลำดับเนื้อหาที่เป็นขั้นเป็นตอน ทำให้เข้าใจง่าย

3) องค์ความรู้เชิงกระบวนการ ต้นแบบการพัฒนาที่ทำซ้ำได้และเชื่อถือได้ ADDIE Model เป็นแนวทางที่เชื่อถือได้

4) องค์ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ การยืนยันแนวทางสำหรับวิทยาลัยชุมชนน่าน เมื่อพิจารณางานวิจัยเหล่านี้ร่วมกับบริบทของการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ของวิทยาลัยชุมชนน่าน องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญที่สุดคือ การให้หลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ที่สนับสนุนความถูกต้องและความเป็นไปได้ของนโยบายและยุทธศาสตร์ของสถาบัน กล่าวคือ พิสูจน์แนวคิด "Learning Ecosystem" งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็น (เช่น ทักษะศตวรรษที่ 21) สามารถทำได้จริงและได้ผลดี และตอบโจทย์การยกระดับทักษะแรงงาน การพัฒนาหลักสูตรออนไลน์ที่เน้นทักษะวิชาชีพที่นำไปใช้ได้จริง เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อการสัมภาษณ์งาน และการใช้ Canva ทำ Portfolio เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับภารกิจของสถาบันในการยกระดับทักษะแรงงานแห่งอนาคต และเป็นไปตามแนวทางที่งานวิจัยหลายชิ้นได้พิสูจน์แล้วว่าประสบความสำเร็จ

โดยสรุป องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากงานวิจัยเหล่านี้ไม่ใช่การค้นพบทฤษฎีใหม่ แต่เป็นการสังเคราะห์และยืนยัน อย่างเป็นระบบว่า สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ที่ถูกพัฒนาอย่างมีหลักการ (ผ่านกระบวนการ R&D) เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูง ได้รับการยอมรับจากผู้เรียน และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของสถาบันการศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติภูมิ สุขชม และ นฤมล เทพนวล. 2566. การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ด้วยเว็บไซต์ Google Site เรื่องสารในชีวิตประจำวัน
- กุลนิษฐ์ วงศ์แก้ว. (2563). การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บด้วย Google Site เรื่อง โครงการอาชีพเห็ดสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- ณัฐนันท์ เกษตรเอี่ยม. (2565). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์รูปแบบจักรวาลนฤมิตรร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก Active
- มะลิ จรรย์การณ. (2563). การพัฒนาห้องเรียนดิจิทัลด้วย Google Sites รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการจัดการอาชีพ รหัสวิชา 30001-2001. พัฒนวารสาร, 7(2), 388-391. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/larts-journal/article/view/266979>
- เมธิตา สาทิพรวัน. (2564). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เรื่องการประเมินคุณค่าสารสนเทศสำหรับนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา ในระบบการศึกษาทางไกล. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Learning รายวิชาออกแบบและเทคโนโลยี เรื่องเทคโนโลยีแก้ปัญหาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ], มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุในห้างค้าปลีก
ในกรุงเทพฯและปทุมธานี
Factors Affecting to the Employment Success of Elderly Workers
in Retail Stores in Bangkok and Pathum Thani

วัลภา คงพะวะ

Wanlapa Kongpua

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

North Bangkok University

Corresponding Author, E-mail: wanlapa.ko@northbkk.ac.th

Received: 22 Apr 2026

Revised: 26 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร และความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯ และปทุมธานี 2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุ และ 4) เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจ้างงานผู้สูงอายุในห้างค้าปลีกอย่างยั่งยืน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 385 คน คำนวณตามสูตรของ Cochran เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 คน ได้แก่ ผู้สูงอายุเพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างาน ค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ($\alpha = 0.734$) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ปัจจัยด้านองค์กรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) และความสำเร็จในการจ้างงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล 4 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจ้างงานร้อยละ 32.70 และปัจจัยด้านองค์กร 3 ปัจจัยมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจ้างงานร้อยละ 41.30 เมื่อนำปัจจัยทั้ง 8 ปัจจัยเข้าแบบจำลองพร้อมกัน พบว่ามีอิทธิพลเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 51.30 (Adjusted $R^2 = 0.513$, $F = 51.644$, $p < .01$) โดยปัจจัยองค์กรด้านความยืดหยุ่นในการทำงานมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมา คือปัจจัยองค์กรด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน ผลการวิจัยเชิงคุณภาพยืนยันสอดคล้องกับเชิงปริมาณ โดยพบว่าความยืดหยุ่นของชั่วโมงทำงาน การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติงานในห้างค้าปลีกได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, ความสำเร็จในการจ้างงาน, ห้างค้าปลีก, ปัจจัยด้านองค์กร

Abstract

This research had three objectives: 1) to examine the levels of personal factors, organizational factors, and employment success among elderly workers in retail stores in Bangkok and Pathum Thani; 2) to investigate personal factors affecting employment success among elderly workers; and 3) to investigate organizational factors affecting employment success among elderly workers in the same area. A mixed-methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 385 participants, calculated using Cochran's formula, with data collected via questionnaire. The qualitative sample consisted of 25 participants - elderly workers, colleagues, and supervisors - through in-depth interviews. Instrument reliability was established using Cronbach's alpha coefficient ($\alpha = 0.734$). Data were analyzed using descriptive statistics and standard multiple regression analysis.

The findings revealed that personal factors were at a moderate level ($\bar{x} = 3.40$), organizational factors were at a high level ($\bar{x} = 3.67$), and employment success was at a high level ($\bar{x} = 4.09$). Multiple regression analysis indicated that four personal factors accounted for 32.70 % of the variance in employment success, while three organizational factors accounted for 41.30 %. When all of 8 factors were entered into the model simultaneously, the power of Multiple regression analysis that increased to 51.30 % (Adjusted $R^2 = 0.513$, $F = 51.644$, $p < .01$) with Organizational flexibility had the highest influence, followed by organizational factors related to a supportive work environment. The qualitative findings were consistent with the quantitative results, revealing that flexible working hours, support from colleagues and supervisors, and an age-friendly work environment were all critical conditions enabling elderly workers to perform effectively and sustainably in retail settings.

Keywords: Elderly Workers, Employment Success, Retail Stores, Organizational factors

บทนำ

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์โดยพิจารณาจากข้อมูลสถิติในปี พ.ศ. 2567 พบว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 20.2 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรอย่างรวดเร็วนี้ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างแรงงานของประเทศ ทำให้สัดส่วนของประชากรในวัยทำงานลดลงและเกิดภาวะการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจากการสำรวจ พบว่า มีผู้สูงอายุจำนวน 5.26 ล้านคนที่ยังคงทำงานอยู่ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) จึงทำให้เห็นได้ว่าการที่ผู้สูงอายุยังคงอยู่ในตลาดแรงงานนั้นไม่เพียงแต่มาจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจในการหารายได้เลี้ยงดูตนเองและครอบครัวเพื่อไม่ให้เป็นการภาระของลูกหลาน แต่ยังสะท้อนถึงความ

ต้องการที่จะคงไว้ซึ่งคุณค่าในตนเอง (ปวีณา แจ่มประจักษ์, 2564) และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะการทำงานของ ผู้สูงอายุแล้วแม้จะพบว่าส่วนใหญ่แรงงานผู้สูงอายุจะอยู่ในภาคเกษตรกรรม แต่ภาคการบริการและการค้า (รวมถึง การขายส่งและการขายปลีก) ก็เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญเช่นกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) อุตสาหกรรมค้าปลีกถือเป็นภาคส่วนที่ใช้แรงงานอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศูนย์กลางทางเศรษฐกิจอย่างกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พื้นที่เหล่านี้มีความท้าทายเฉพาะตัว โดยเฉพาะจังหวัดปทุมธานีนั้นก็มีการขยายตัวของเมืองและ ห้างสรรพสินค้าอย่างรวดเร็ว จึงยังมีความต้องการการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล ตำบลธัญบุรี ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การฝึกอาชีพ และการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อ เตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชิดชนก พวงเพชร, 2567) และเพื่อเป็นการรองรับสถานการณ์และบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ภาครัฐจึงได้ออกนโยบาย และมาตรการจูงใจที่สำคัญ โดยเฉพาะการตราพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการ ยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560 (กรมสรรพากร, 2560) ซึ่งนโยบายนี้ได้อนุญาตให้บริษัทหรือสถาน ประกอบการสามารถนำรายจ่ายจากการจ้างผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สัญชาติไทย และมีค่าจ้างไม่เกิน 15,000 บาทต่อเดือน) มาหักลดหย่อนภาษีได้ถึง 2 เท่า โดยจำกัดสัดส่วนการจ้างงานผู้สูงอายุไม่เกินร้อยละ 10 ของจำนวนลูกจ้างทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการทางภาษีนี้อาจเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่กระตุ้นให้ห้างค้าปลีกชั้นนำ ในกรุงเทพฯ และปทุมธานี เปิดรับผู้สูงอายุเข้าทำงานอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน องค์กรภาคเอกชนขนาดใหญ่หลายแห่งได้ริเริ่มโครงการจ้างงานผู้สูงอายุอย่างจริงจัง ตัวอย่างเช่น บริษัท ซีพี แอ็กซ์ตรา จำกัด (มหาชน) หรือโลตัส และแม็คโคร ที่ได้ดำเนิน"โครงการ 60 ยังแจ๋ว" โดยมีเป้าหมาย เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้ผู้สูงอายุ (ซีพี แอ็กซ์ตรา, 2567) โดยตำแหน่งงานที่เปิดรับผู้สูงอายุเข้าทำงานนั้นส่วน ใหญ่มักเป็นงานระดับปฏิบัติการและงานบริการลูกค้า เช่น แคชเชียร์ พนักงานจัดเรียงสินค้า และพนักงานต้อนรับ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่สามารถดึงจุดแข็งของผู้สูงอายุมาใช้งานได้เต็มที่ (ชลธิชา อัครวินันดร และคณะ, 2563) กล่าวคือ ผู้สูงอายุมักมีความใจเย็น มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และมีจิตใจรักการบริการ ซึ่งยิ่งเป็นการช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรและเป็นที่ประทับใจแก่ลูกค้า อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จ และความยั่งยืนในการจ้างงานผู้สูงอายุในธุรกิจค้าปลีกไม่ได้เกิดขึ้นเพียงเพราะมีความต้องการจ้างงานหรือมี มาตรการทางภาษีสันับสนุนแต่เพียงเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมและปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในอีกหลายมิติ (ปวีณา แจ่มประจักษ์, 2564) ดังนั้น การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างวัยและการ จัดระบบที่เลี้ยงจึงเป็นปัจจัยที่ควรนำมาพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง และประการสุดท้ายคือ มิติด้านสังคม สวัสดิการ และการสนับสนุนจากครอบครัว (รัชนิพรธณ วังสาร และคณะ, 2567) และเนื่องจากพื้นที่กรุงเทพฯและปทุมธานี นั้นเป็นพื้นที่ที่เป็น "ตัวแทนของสมรภูมิแรงงานค้าปลีก" ที่เป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันของห้างค้าปลีกประเภท Hypermarket เข้มข้นที่สุด ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งค้นหาคำตอบว่า ปัจจัยใดคือ จุดเปลี่ยนสำคัญ ที่ทำให้การ จ้างงานผู้สูงอายุไม่เป็นเพียงแค่ภาระทางสังคม แต่เป็นโอกาสทางธุรกิจที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กรและความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี
4. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจ้างงานผู้สูงอายุในห้างค้าปลีกอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับ

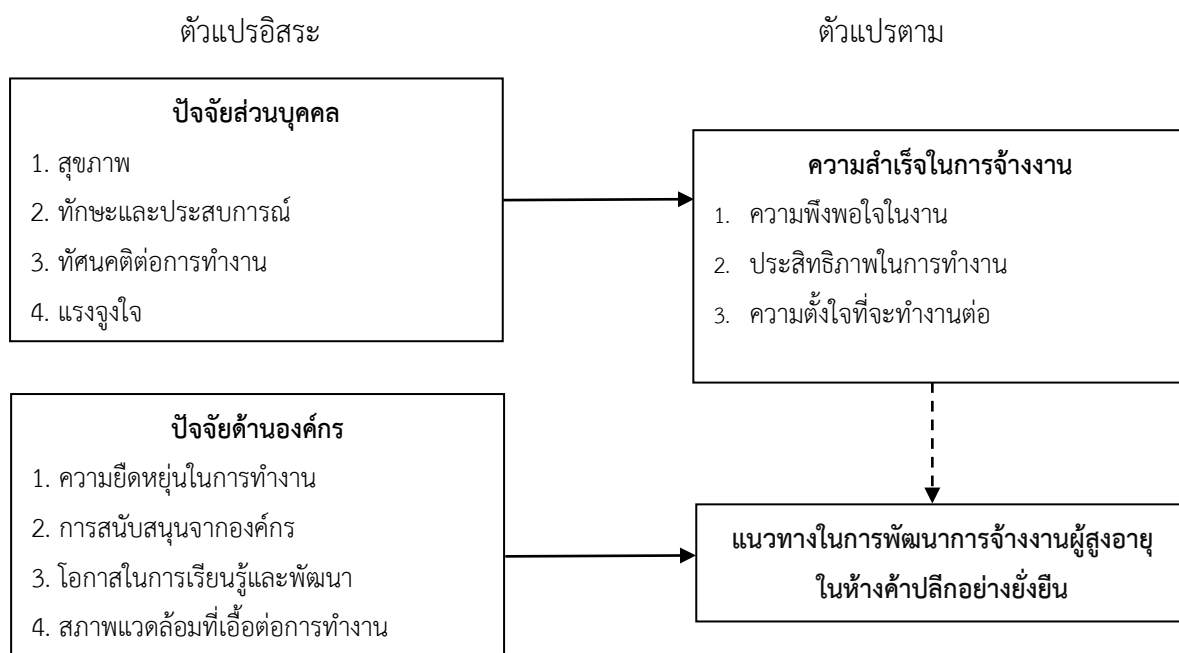
1. เป็นข้อมูลสนับสนุนกรมการจัดหางานและกระทรวงพาณิชย์ ในการทบทวนมาตรการจูงใจทางภาษีที่ 'ตรงจุด' กับความต้องการของผู้ประกอบการและข้อจำกัดของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง
2. เป็นแนวทางให้ผู้จัดการร้านค้าปลีกสามารถจัดกลุ่ม เพื่อนร่วมงานต่างวัย เพื่อลดช่องว่างทางเทคโนโลยี และการออกแบบพื้นที่ทำงานให้สอดคล้องกับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุโดยไม่ต้องลงทุนสูง

สมมติฐาน

1. ปัจจัยส่วนบุคคล (สุขภาพ ทักษะและประสบการณ์ ทักษะคติต่อการทำงาน แรงจูงใจ) ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี
2. ปัจจัยด้านองค์กร (ความยืดหยุ่นในการทำงาน การสนับสนุนจากองค์กร โอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการทำงาน) ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ค้นพบตัวแปรและนำมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้ ปัจจัยส่วนบุคคลสังเคราะห์จากทฤษฎีทุนมนุษย์ ในมิติของทักษะและประสบการณ์ และจากงานวิจัยด้านสังคมสูงวัย ปัจจัยด้านองค์กร ประยุกต์ใช้ทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (P-E Fit Theory) ซึ่งเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน และสังเคราะห์จากงานวิจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และความสำเร็จในการจ้างงาน ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีเป็นต้นไป ที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานีโดยไม่ทราบจำนวนประชากร กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ในส่วนของเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการคำนวณแบบไม่ทราบกลุ่มประชากรของ Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 385 คน และใช้วิธีการสุ่มแบบตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน 2) ในส่วนของเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 25 คน แบ่งเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 10 คน, เพื่อนร่วมงาน จำนวน 10 คน, และหัวหน้างาน จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความหลากหลายของเพศ อายุ ตำแหน่ง ประเภทของห้างค้าปลีก และระยะเวลาในการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณก่อน แล้วจึงนำผลที่ได้มาตั้งประเด็นสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เพื่อเจาะลึกโดยมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ประสบการณ์ทำงานก่อนเข้าทำงานห้างค้าปลีก ตำแหน่งปัจจุบัน และระยะเวลาทำงานที่ห้างค้าปลีกปัจจุบัน โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด แบบเลือกตอบ ตอนที่ 2, 3 และ 4 จำนวน 39 ข้อ ปลายเปิด ประกอบด้วย ปลายเปิดส่วนบุคคล (4 ด้าน จำนวน 12 ข้อ) ปลายเปิดองค์กร (4 ด้าน จำนวน 12 ข้อ) และความสำเร็จในการจ้างงาน (3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ) ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถาม แบ่งเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีโครงสร้างที่สอดคล้องกับแบบสอบถามเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 5 ตอน เช่นเดียวกับแบบสอบถามแต่มีลักษณะปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

การหาคุณภาพแบบสอบถาม

นำเสนอแบบสอบถามผ่านผู้เชี่ยวชาญ ทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และผ่านขั้นตอนการตรวจจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) กับพนักงานสูงอายุในจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากมีลักษณะพื้นที่และบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) ซึ่งมีค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.734

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯ และปทุมธานี จำนวน 385 คน จากห้างค้าปลีกประเภทไฮเปอร์มาร์เก็ต ซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อขนาดใหญ่ เพื่อให้ครอบคลุมประเภทของการจ้างงานที่หลากหลาย และทำการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ณ สถานที่ทำงานของกลุ่มตัวอย่าง ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 25 คน ได้แก่ ผู้สูงอายุ 10 คน เพื่อนร่วมงาน 10 คน และผู้จัดการ 5 คน โดยใช้วิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความหลากหลายของเพศ อายุ ตำแหน่ง ประเภทของห้างค้าปลีก และระยะเวลาในการทำงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครอบคลุม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาใช้ในการบรรยายถึงปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และสถิติเชิงอนุมานในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ประสบการณ์ทำงานก่อนเข้าทำงานห้างค้าปลีก ตำแหน่งปัจจุบัน และระยะเวลาทำงานที่ห้างค้าปลีกปัจจุบัน สถิติที่ใช้ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

แบบสอบถามตอนที่ 2, 3 และ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยองค์กร และความสำเร็จในการจ้างงานของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การแปลผลที่ได้เทียบเกณฑ์กับค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

คะแนนเฉลี่ย		ระดับความคิดเห็น
ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายความว่า	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายความว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายความว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายความว่า	น้อยที่สุด

การใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐาน ตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 และ 3 ใช้สถิติเชิงอนุมานในการวิเคราะห์ด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณ แบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน (Enter Multiple Regression Analysis)

การทดสอบคุณภาพของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ 3 ประการก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้แก่ 1) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสถิติ Pearson Correlation พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตามมีความสัมพันธ์กัน 2) การตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยผลการตรวจสอบค่า Tolerance และ VIF ของตัวแปรอิสระทั้ง 10 ตัวในแบบจำลอง พบว่าค่า Tolerance ทุกตัวสูงกว่า .20 และค่า VIF ทุกตัวต่ำกว่า 5.00 จึงสรุปได้ว่า ไม่มีปัญหา Multicollinearity 3) การตรวจสอบความเป็นอิสระของค่าความคลาดเคลื่อน ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ Durbin-Watson ตรวจสอบ พบว่า ค่า Durbin-Watson ทุกตัวแปรมีค่า Durbin-Watson อยู่ในช่วง 1.5–2.5 จึงสรุปได้ว่าไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงอนุกรมในแบบจำลองทั้งหมด

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 62.30 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 60-64 ปี จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 62.90 รองลงมาคือช่วงอายุ 65-69 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 29.60 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมาคือมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 มีสถานภาพการสมรสคือสมรส จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 67.80 รองลงมาคือสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 มีประสบการณ์ทำงานก่อนหน้าที่จะมาทำงานในห้างค้าปลีก 21-30 ปี จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 44.70 รองลงมาคือประสบการณ์มากกว่า 30 ปีขึ้นไป จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 ทำงานตำแหน่งปัจจุบัน คือ พนักงานปฏิบัติการ เช่น จัดเรียงสินค้า จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 รองลงมา คือตำแหน่งพนักงานขาย/แคชเชียร์ 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.40 มีระยะเวลาทำงานที่ปัจจุบันเป็นเวลา 1-3 ปี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.10 รองลงมาคือ ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 26.20

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กรและความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.321) ปัจจัยด้านองค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D. = 0.384) และปัจจัยความสำเร็จในการจ้างงานในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.240) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแปลผลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลปัจจัยด้านองค์กรและความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
ปัจจัยส่วนบุคคล	3.40	0.321	ปานกลาง
ด้านสุขภาพ	3.02	0.602	ปานกลาง
ด้านทักษะและประสบการณ์	3.61	0.611	มาก
ด้านทัศนคติต่อการทำงาน	3.36	0.626	ปานกลาง
ด้านแรงจูงใจ	3.63	0.565	มาก
ปัจจัยด้านองค์กร	3.67	0.384	มาก
ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน	3.77	0.622	มาก
ด้านการสนับสนุนจากองค์กร	3.82	0.741	มาก
ด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา	3.50	0.741	มาก
ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน	3.57	0.373	มาก

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	การแปลผล
ความสำเร็จในการจ้างงาน	4.09	0.240	มาก
ด้านความพึงพอใจในงาน	4.09	0.268	มาก
ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน	4.08	0.279	มาก
ด้านความตั้งใจที่จะทำงานต่อ	4.09	0.240	มาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน (Enter Multiple Regression Analysis) ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้าง ค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	VIF
	Coefficients		Coefficients			
	B	Std. Error	Beta			
Constant	0.676	0.239		2.825**	0.005	
ปัจจัยส่วนบุคคล (X_1)						
ด้านสุขภาพ (X_{11})	0.292	0.038	0.326	7.672**	.000	1.031
ด้านทักษะและประสบการณ์ (X_{12})	0.241	0.037	0.277	6.523**	.000	1.032
ด้านทัศนคติต่อการทำงาน (X_{13})	0.233	0.036	0.273	6.498**	.000	1.011
ด้านแรงจูงใจ (X_{14})	0.167	0.039	0.179	4.234**	.000	1.016
R ² = 0.334 Adjusted R ² = 0.327 F = 47.727** Sig. = 0.000 Durbin-Watson = 1.807						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล (X_1) ทั้ง 4 ตัว คือ ด้านสุขภาพ (X_{11}) ด้านทักษะและประสบการณ์ (X_{12}) ด้านทัศนคติต่อการทำงาน (X_{13}) และด้านแรงจูงใจ (X_{14}) สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี ได้ร้อยละ 32.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทุกตัวผ่านข้อตกลงเบื้องต้น คือ ไม่เกิดปัญหา

Multicollinearity โดยพิจารณาจากค่า VIF และสามารถเขียนเป็นสมการเรียงตามลำดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรตามได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.676 + 0.292X_{11} + 0.241X_{12} + 0.233X_{13} + 0.167X_{14}$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.326X_{11} + 0.277X_{12} + 0.273X_{13} + 0.179X_{14}$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน (Enter Multiple Regression Analysis) ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	VIF
	B	Std. Error	Beta			
Constant	0.475	0.223		2.129*	0.034	
ปัจจัยด้านองค์กร (X ₂)						
ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน (X ₂₄)	0.445	0.065	0.316	6.816**	.000	1.404
ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน (X ₂₁)	0.234	0.040	0.270	5.916**	.000	1.385
ด้านการสนับสนุนจากองค์กร (X ₂₂)	0.210	0.030	0.286	7.037**	.000	1.077
ด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา (X ₂₃)	0.037	0.030	0.050	1.253	.211	1.052
R ² = 0.419 Adjusted R ² = 0.413 F = 68.421** Sig. = 0.000 Durbin-Watson = 1.897						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านองค์กร (X₂) ทั้ง 3 ตัว คือ ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน (X₂₁) ด้านการสนับสนุนจากองค์กร (X₂₂) และด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน (X₂₄) สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี ได้ร้อยละ 41.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทุกตัวผ่านข้อตกลงเบื้องต้น คือ ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาจากค่า VIF และสามารถเขียนเป็นสมการเรียงตามลำดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรตามได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.475 + 0.445X_{24} + 0.234X_{21} + 0.210X_{22}$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.316X_{24} + 0.270X_{21} + 0.286X_{22}$$

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกัน (Enter Multiple Regression Analysis) ของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานของผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี

ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี	Unstandardize d Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	VIF
	B	Std. Error	Beta			
(Constant)	0.703	0.246		2.853**	.005	
ปัจจัยส่วนบุคคล (X ₁)						
ด้านสุขภาพ (X ₁₁)	0.177	0.038	0.197	4.648**	.000	1.424
ด้านทักษะและประสบการณ์ (X ₁₂)	0.132	0.033	0.153	4.053**	.000	1.120
ด้านทัศนคติต่อการทำงาน (X ₁₃)	0.145	0.032	0.171	4.548**	.000	1.111
ด้านแรงจูงใจ (X ₁₄)	0.171	0.034	0.182	5.002**	.000	1.050
ปัจจัยด้านองค์กร (X ₂)						
ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน (X ₂₁)	0.246	0.037	0.284	6.676**	.000	1.427
ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน (X ₂₄)	0.181	0.070	0.221	2.601**	.000	1.930
ด้านการสนับสนุนจากองค์กร (X ₂₂)	0.163	0.028	0.129	5.828**	.001	1.138
ด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา (X ₂₃)	0.067	0.028	0.091	2.391*	.017	1.143
R ² = 0.524 Adjusted R ² = 0.513 F = 51.644** Sig. = 0.000 Durbin-Watson = 2.008						

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำตัวแปรเข้าพร้อมกันที่ทั้ง 8 ตัว พบว่า ปัจจัยทั้ง 8 ตัว สามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุที่ทำงานในห้างค้าปลีกในกรุงเทพฯและปทุมธานี ได้ร้อยละ 51.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรทุกตัวผ่านข้อตกลงเบื้องต้น คือ ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาจากค่า VIF และสามารถเขียนเป็นสมการเรียงตามลำดับอิทธิพลที่ส่งผลต่อตัวแปรตามได้ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.703 + 0.246X_{21} + 0.181X_{24} + 0.177X_{11} + 0.171X_{14} + 0.145X_{13} + 0.132X_{12} + 0.163X_{22} + 0.067X_{23}$$

สมการคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.284X_{21} + 0.221X_{24} + 0.197X_{11} + 0.182X_{14} + 0.171X_{13} + 0.153X_{12} + 0.129X_{22} + 0.091X_{23}$$

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจ้างงานผู้สูงอายุในห้างค้าปลีกอย่างยั่งยืน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์บูรณาการข้อมูลที่รวบรวมจากเชิงคุณภาพและนำมาเก็บเพิ่มจากเชิงคุณภาพ พบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า 1) ด้านสุขภาพ ในกลุ่มผู้สูงอายุนั้นจะทำการประเมินสุขภาพของตนเองตามความเป็นจริง โดยผู้สูงอายุกลุ่มที่มีสุขภาพแข็งแรงก็มองว่าไม่มีปัญหา ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานบอกว่า พวกเขาตระหนักถึงข้อจำกัดทางกายภาพของผู้สูงอายุ แต่ก็พร้อมที่จะเข้ามาช่วยเหลืองานที่ต้องใช้แรง ในกลุ่มหัวหน้างานให้ความสำคัญกับสุขภาพเป็นอันดับแรกในการคัดเลือก และนำมาพิจารณาเพื่อจัดสรรพื้นที่การทำงานที่ปลอดภัยให้กับพนักงานผู้สูงอายุ 2) ด้านทักษะและประสบการณ์ ในกลุ่มผู้สูงอายุรู้สึกมั่นใจในประสบการณ์ชีวิตของตนเอง และการมีความอดทน ความใจเย็นซึ่งเป็นจุดแข็งที่นำมาปรับใช้กับงานบริการได้เป็นอย่างดี ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานก็มองว่าทักษะการเจรจาและวุฒิภาวะของผู้สูงอายุช่วยลดข้อขัดแย้งในร้านได้ แม้ผู้สูงอายุจะขาดทักษะด้านเทคโนโลยีไปบ้างก็ไม่เป็นไร ในกลุ่มหัวหน้างานก็มองว่าทักษะที่พนักงานผู้สูงอายุมีดีก็คือความใจเย็น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจบริการเป็นอย่างมาก 3) ทักษะต่อการทำงาน ในกลุ่มผู้สูงอายุจะมีทัศนคติที่มุ่งมั่น อดทน ไม่เกียจงาน รักความสะอาดและเจ้าระเบียบ ต้องการทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานก็มีความประทับใจในความตรงต่อเวลา และการไม่เอาเปรียบของผู้สูงอายุ ในกลุ่มหัวหน้างานก็มีความรู้สึกชื่นชมกับความมีระเบียบวินัยของพนักงานสูงอายุ ที่ไม่ค่อยขาด ลา มาสาย 4) ด้านแรงจูงใจ ในกลุ่มผู้สูงอายุมักจะมีแรงจูงใจหลักมาจากความต้องการพึ่งพาตนเองให้ได้ ไม่อยากเป็นภาระแก่ลูกหลาน ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานนั้นก็รับรู้และเข้าใจถึงความตั้งใจของผู้สูงอายุที่อยากทำงานเพื่อเลี้ยงดูตัวเอง ในกลุ่มหัวหน้างานก็ทราบถึงความจำเป็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ผู้สูงอายุมีความอดทนสูงกว่าพนักงานกลุ่มอื่น ๆ

2. ปัจจัยด้านองค์กร พบว่า 1) ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน ในกลุ่มผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการจ้างงานแบบ Part-time และชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่น ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานก็เห็นด้วยกับการจัดตารางเวลาที่ไม่สร้างความกดดันให้ผู้สูงอายุ ในกลุ่มหัวหน้างานจะใช้เวลาให้สอดคล้องกับงบประมาณ 2) ด้านการสนับสนุนจากองค์กร ในกลุ่มผู้สูงอายุรู้สึกอบอุ่นและได้รับการยอมรับจากการทำงานร่วมกับเด็ก ๆ รุ่นใหม่ และรู้สึกดีที่มีหัวหน้างานคอยสนับสนุนอีกด้วย ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานรู้สึกว่าการนำระบบการแบ่งงานตามความถนัดมาใช้ ทำให้พนักงานทุกวัยสามารถเกื้อกูลกันได้ ในกลุ่มหัวหน้างานจะมีบทบาทในการสื่อสารเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย 3) ด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา ในกลุ่มผู้สูงอายุบางคนรู้สึกกดดันกับการใช้เทคโนโลยี แต่ก็ภูมิใจเมื่อได้รับโอกาสให้เรียนรู้และทำได้สำเร็จ ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานจะรับหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยสอนงานด้านระบบใหม่ ๆ ให้ผู้สูงอายุ ในกลุ่มหัวหน้างานจะทำหน้าที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการสอนงานให้เหมาะสมกับวัยและเน้นการใช้ระบบพี่เลี้ยง (Buddy) 4) ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน ในกลุ่มผู้สูงอายุรู้สึกพึงพอใจกับการ

ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ทำให้พวกเขาทำงานได้อย่างปลอดภัย ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานสามารถรับรู้ได้ถึงภาวะเครียดด้านความปลอดภัยที่องค์กรตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผู้สูงอายุโดยเฉพาะ ในกลุ่มหัวหน้างานได้ให้ความสำคัญกับหลักการทางกายภาพของผู้สูงอายุ

3. ความสำเร็จในการจ้างงาน พบว่า 1) ด้านความพึงพอใจในงาน ในกลุ่มผู้สูงอายุมีความพึงพอใจกับการได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม และการได้รับโอกาสให้กลับมามีคุณค่าในสังคมอีกครั้ง อย่างไรก็ตามยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่สะท้อนว่าความพึงพอใจด้านสวัสดิการ โดยเฉพาะเรื่องหลักประกันสุขภาพและการเบิกค่ารักษาพยาบาล ยังเป็นสิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานรู้สึกมีความพึงพอใจที่ได้ร่วมงานกับผู้สูงอายุไม่ได้มีความเครียดอะไรแม้จะต้องช่วยรับภาระงานที่ต้องทำงานแทนบางอย่าง ในกลุ่มหัวหน้างานมีความพึงพอใจต่อนโยบายการจ้างงานผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุมีความรับผิดชอบสูง ไม่ทิ้งงาน 2) ด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ในกลุ่มผู้สูงอายุประเมินประสิทธิภาพของตนเองในระดับดีมากในด้านงานบริการ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ก็ยอมรับว่าตนเองมีข้อจำกัดด้านความเร็วและการใช้เทคโนโลยี ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานมองว่าประสิทธิภาพของผู้สูงอายุไม่ได้อยู่ที่ความเร็ว แต่อยู่ที่ความมีวินัย ไม่ขาด ลา มาสาย และพนักงานผู้สูงอายุจะรับมือกับข้อร้องเรียนของลูกค้าได้ดี ในกลุ่มหัวหน้างานประเมินประสิทธิภาพการทำงานของผู้สูงอายุว่าได้มาตรฐานตามที่องค์กรกำหนด และมีความสามารถในการช่วยลดอัตราการร้องเรียนจากลูกค้าได้ 3) ด้านความตั้งใจที่จะทำงานต่อ ในกลุ่มผู้สูงอายุเกือบทั้งหมดมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะทำงานต่อไปให้นานที่สุดเท่าที่สุขภาพร่างกายจะสามารถทำได้ และต้องการรักษารายได้เพื่อความมั่นคงในชีวิตบั้นปลาย โดยไม่ต้องพึ่งพาลูกหลาน ในกลุ่มเพื่อนร่วมงานก็มีความมุ่งหวังให้ผู้สูงอายุทำงานกันต่อไป เพราะการมีพนักงานผู้สูงอายุอยู่ก็ช่วยลดภาระการหมุนเวียนพนักงานที่ลาออกบ่อย และต้องมาคอยสอนงานกันใหม่ ในกลุ่มหัวหน้างานค่อนข้างให้ความสำคัญกับความตั้งใจทำงานต่อของผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุมีอัตราการลาออกที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับแรงงานกลุ่มอื่น ซึ่งช่วยองค์กรประหยัดต้นทุนในการสรรหาและฝึกอบรมพนักงานใหม่ได้

สรุปผล

1) ระดับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร และความสำเร็จในการจ้างงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ปัจจัยด้านองค์กรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) ความสำเร็จในการจ้างงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) 2) ปัจจัยส่วนบุคคลทั้ง 4 ปัจจัยส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 32.70 3) ปัจจัยด้านองค์กรมีเพียง 3 ปัจจัย (ยกเว้นปัจจัยด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา) ที่ส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แบบจำลองนี้อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 41.30 และเมื่อนำปัจจัยส่วนทั้ง 8 ปัจจัยเข้าแบบจำลองพร้อมกัน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ปัจจัยองค์กรด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน (X_{21}) (Beta = 0.284) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา คือปัจจัยองค์กรด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน (X_{24}) (Beta = 0.221) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือ ปัจจัยองค์กรด้านโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนา (X_{23}) (Beta = 0.091) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแบบจำลองรวมมีอิทธิพลอธิบายความแปรปรวนของ

ตัวแปรตามได้ร้อยละ 51.30 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้สูงอายุ เพื่อนร่วมงาน และหัวหน้างานพบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานได้อย่างราบรื่นมักมีจุดเด่นด้านความอดทน ความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา และมีแรงจูงใจภายในจากความต้องการเลี้ยงดูตัวเองโดยไม่พึ่งพาลูกหลาน ด้านองค์กรพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลจริงในทางปฏิบัติ ได้แก่ การจัดกะแบบ Part-time ที่ไม่กดดันร่างกาย การจัดสภาพแวดล้อมที่คำนึงถึงข้อจำกัดทางกายภาพ การสนับสนุนจากหัวหน้างานอย่างใกล้ชิด และการใช้ระบบพี่เลี้ยงเพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุปรับตัวกับเทคโนโลยีได้ ผลลัพธ์ที่ได้คือผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในงานสูง มีทักษะการบริการที่เป็นจุดแข็งของสาขา และมีอัตราการลาออกต่ำ ซึ่งช่วยลดภาระการสรรหาและฝึกอบรมพนักงานใหม่ให้องค์กรได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยส่วนบุคคลโดยรวมส่งผลเชิงบวกต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุในกรุงเทพฯและปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีทุนมนุษย์ (Human Capital Theory) ของ Becker (1993) ที่มองว่าทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่บุคคลสะสมมาตลอดชีวิตมีมูลค่าทางเศรษฐกิจในตัวเอง ซึ่งสำหรับผู้สูงอายุที่ทำงานมานานหลายสิบปี ทุนมนุษย์ที่ฝังอยู่ในตัวพวกเขาจึงเป็นสิ่งที่ยากจะหาทดแทนได้ในระยะสั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติมา พูลเพชรและดวงพร พุทธวงศ์ (2567) เรื่องแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแรงงานผู้สูงอายุของกลุ่มธุรกิจค้าปลีก ที่พบว่าการจัดการความรู้ผ่านแรงงานผู้สูงอายุเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการจัดการแรงงานในกลุ่มธุรกิจค้าปลีกกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์และปัทมพร สุคนธมาน (2567) ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุไทย โดยใช้ฐานข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2564 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 43,547 คน พบว่า สุขภาพร่างกายส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านทักษะและประสบการณ์ สอดคล้องกับฐิติมา พูลเพชรและดวงพร พุทธวงศ์ (2567) ที่พบว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการแบ่งปันความรู้และการถ่ายทอดความรู้จากแรงงานผู้สูงอายุเป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการแรงงานผู้สูงอายุที่ได้ผลในห้างค้าปลีก ในบริบทของห้างค้าปลีก ทักษะที่โดดเด่นของผู้สูงอายุไม่ใช่ความเร็วหรือความคล่องตัวกับเทคโนโลยี แต่เป็นความใจเย็น วุฒิภาวะในการรับมือกับลูกค้า และทักษะการเจรจาที่ได้จากประสบการณ์ชีวิตจริง ซึ่งผลการสัมภาษณ์ยืนยันชัดเจนว่าหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานต่างมองว่าทักษะเหล่านี้ยากจะสอนได้ในห้องเรียน ในด้านทัศนคติต่อการทำงานมีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจ้างงานอย่างมีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์และปัทมพร สุคนธมาน (2567) ว่ารายได้และความพอใจในภาวะการเงินส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุไทยอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความจำเป็นทางเศรษฐกิจเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ผู้สูงอายุไทยยังคงทำงานต่อไป

2. ปัจจัยด้านองค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจ้างงานผู้สูงอายุในกรุงเทพฯและปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งปัจจัยด้านองค์กร มีน้ำหนักอิทธิพลสูงกว่าปัจจัยส่วนบุคคล นั้นหมายความว่าสิ่งที้องค์กรทำสำคัญกว่าตัวบุคคลที่จ้างเข้ามา ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความสอดคล้องระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (P-E Fit Theory) ที่มองว่าผลลัพธ์ที่ดีในการทำงานเกิดขึ้นเมื่อคุณลักษณะของบุคคลและ

สภาพแวดล้อมขององค์กรไปด้วยกันได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของฐิติมา พูลเพชรและดวงพร พุทธวงศ์ (2567) ที่พบว่า การสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการวางแผนกำลังคนที่ตอบสนองต่อความต้องการของแรงงานสูงอายุเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารแรงงานกลุ่มนี้ในธุรกิจค้าปลีก

3. ความสำเร็จในการจ้างงาน ในภาพรวมสิ่งที่โดดเด่นที่สุดคือความตั้งใจที่จะทำงานต่อของผู้สูงอายุในระดับสูงมาก สอดคล้องกับที่ Fry และ Braga (2023) ชี้ว่าผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาวกว่าพนักงานกลุ่มอื่น ส่งผลให้อัตราการลาออกลดลงและช่วยลดภาระต้นทุนด้านการสรรหาและฝึกอบรมพนักงานใหม่ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของฐิติมา พูลเพชรและดวงพร พุทธวงศ์ (2567) ที่พบว่าหลักเกณฑ์การจ้างงานผู้สูงอายุที่ชัดเจนและการวางแผนกำลังคนที่รองรับความต้องการแรงงานสูงอายุในธุรกิจค้าปลีกเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การจ้างงานกลุ่มนี้มีความยั่งยืน ซึ่งในบริบทของห้างค้าปลีกที่มักเผชิญกับปัญหาแรงงานหมุนเวียนสูง ผลนี้มีนัยทางการบริหารที่ชัดเจนมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรควรมีการออกแบบการทำงานที่ยืดหยุ่น เช่น การจัดตารางการทำงานแบบพาร์ทไทม์ หรือกำหนดชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่นให้สอดคล้องกับศักยภาพของผู้สูงอายุ
2. องค์กรควรมีการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและลักษณะงานการทำงานที่เอื้อต่อการทำงานของสูงอายุ เป็น เช่น การปรับปรุงบริเวณเคาน์เตอร์แคชเชียร์ โดยมีเก้าอี้ทรงสูงที่เอื้อต่อสรีระสูงอายุ การปรับขนาดตัวอักษรบนหน้าจอระบบชำระเงินให้ใหญ่ขึ้น และการจัดแสงสว่างที่ลดแสงสะท้อนเพื่อถนอมสายตา
3. องค์กรควรส่งเสริม ระบบคู่หูต่างวัย โดยจับคู่พนักงานคนรุ่นใหม่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีระบบบริหารจัดการร้านค้า กับพนักงานผู้สูงอายุที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริการและมีความใจเย็น เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันและลดช่องว่างระหว่างวัยในองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้ระบบพีซีเล็งข้ามวัยในธุรกิจที่มีการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะงานที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
3. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในอุตสาหกรรมอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2560). พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 639) พ.ศ. 2560. กรมสรรพากร.
- ชลธิชา อัครนิรันดร์, จรัสศรี รุ่งรัตนอุบล, และ นภาพร ชันธนา. (2563). บทบาทของผู้สูงอายุในตลาดแรงงาน ไทย: กรณีศึกษาธุรกิจค้าปลีก. รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตชนก พวงเพ็ชร. (2567). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลัญบุรี. [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ซีพี แอ็กส์ตรา. (2567). โครงการ 60 ยังแจ้ว. บริษัท ซีพี แอ็กส์ตรา จำกัด (มหาชน).
- ฐิติมา พูลเพชร และ ดวงพร พุทธวงศ์. (2567). แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการแรงงานผู้สูงอายุของกลุ่ม ธุรกิจค้าปลีกในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารบริหารธุรกิจและการจัดการ, 13(2), 86–107.
- ปวีณา แจ่มประจักษ์. (2564). การจ้างงานผู้สูงอายุในสังคมไทย: องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย. วารสาร มหาคุพานาครุศาสตร์, 8(10), 105-107.
- ปิยะวัฒน์ เจริญศักดิ์ และ ปทพร สุนทรมาน. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานของผู้สูงอายุไทย: การวิเคราะห์ ข้อมูลจากการสำรวจประชากรสูงอายุของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ. 2564. วารสารเศรษฐศาสตร์ แรงงานไทย, 5(1), 12–34.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). สุวีริยาสาส์น.
- รัชนิพรณ วังสาร, ภาวิณี แสนทวิสุข, และ อรทัย ชวงค์. (2567). มิติสวัสดิการสังคมและการสนับสนุนจาก ครอบครัวต่อการทำงานของผู้สูงอายุในภาคบริการ. วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 32(1), 55–78.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567. สำนักงานสถิติ แห่งชาติ.
- Becker, G. S. (1993). *Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education* (3rd ed.). The University of Chicago Press.
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. John Wiley & Sons.
- Fry, R., & Braga, D. (2023). *Older workers are growing in number and earning more*. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/12/14/older-workers-are-growing-in-number-and-earning-more/>

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสู่การสร้างคนดีให้สังคม
โรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร
Evaluation of the "Promoting Morality and Ethics Towards Cultivating Good
Citizens for Society" Project A School in Bangkok Metropolitan Administration

วรรณพร ศิลากาว

Wanaporn Silakaw

โรงเรียนประชาอุทิศ สำนักงานเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

Prachautid Jantabanusorn School Donmuang District Bangkok

supakaw.4@gmail.com

Corresponding Author, E-mail: supakaw.4@gmail.com

Received: 14 May 2026

Revised: 28 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมิน 1) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ 3) ด้านกระบวนการของโครงการ 4) ด้านผลผลิตของโครงการ ได้แก่ ประเมินผลกระทบ ประเมินประสิทธิผล ประเมินความยั่งยืน ประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ และประเมินความคิดเห็นในการส่งเสริมพัฒนาโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPiest Model ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน 4 คน ครู 93 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 13 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ทโดยฉบับที่ 1 ก่อนดำเนินโครงการด้านสภาพแวดล้อมและด้านปัจจัยนำเข้า ฉบับที่ 2 ระหว่างดำเนินโครงการด้านกระบวนการ ฉบับที่ 3 ด้านผลผลิตของการดำเนินโครงการ ฉบับที่ 4 ด้านผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืนและการถ่ายทอดส่งต่อของการดำเนินโครงการ โดยฉบับที่ 3 และฉบับที่ 4 ประเมินระยะสิ้นสุดการดำเนินโครงการ และสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาโครงการ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการสนทนากลุ่มเป็นการสรุปสาระสำคัญ

ผลการประเมินโครงการ พบว่า 1) ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดูแลเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานตามโครงการ 3) ด้านกระบวนการ (Process) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการดำเนินกิจกรรมทั้ง 20 กิจกรรม มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีความเหมาะสม 4) ด้านผลผลิต (Product) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างดี โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 4.1) ด้านผลกระทบ (Impact) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โครงการทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำด้านความประพฤติดี มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน และโรงเรียนได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานภายนอก (รางวัลเกียรติคุณสัญญา ธรรมศักดิ์) 4.2) ด้านประสิทธิผล (Effectiveness) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยโครงการทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน 4.3) ด้านความยั่งยืน (Sustainable) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยนักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ครอบครัวและในสังคมได้อย่างมีความสุข 4.4) ด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งโครงการมีประโยชน์ต่อโรงเรียน คณะครู บุคลากรและนักเรียน รวมทั้งสามารถปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและสร้างเด็กดี..สู่สังคมได้เป็นอย่างดี และ 5) ผลการประเมินความคิดเห็นและส่งเสริมพัฒนาโครงการ โดยการสนทนากลุ่ม (focus group) สรุปได้ว่า เป็นโครงการที่ดีมากและมีประโยชน์กับนักเรียน ควรให้หลาย ๆ โรงเรียนได้มีกิจกรรมดี ๆ แบบนี้

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม, การสร้างคนดีสู่สังคม, ซิปเปสโมเดล

Abstract

The purpose of this project evaluation is to assess: 1)The environmental or contextual aspects 2) The input factors of the project 3) The process of the project 4) The outputs of the project, including the evaluation of the impacts resulting from the project implementation, the evaluation of the effectiveness of the project, the evaluation of the sustainability, the evaluation of the transfer of knowledge, and the evaluation of opinions on promoting project development using the CIPPIest Model. The population and sample used in this evaluation consist of 1 school director, 4 deputy school directors, 93 teachers, 13 school committee members, 291 students from grade 4 to grade 9, and 291 parents of students from grade 4 to

grade 9. The tools used for data collection included 4 questionnaires, each designed as a Likert scale (Rating scale). The first questionnaire was used before the project implementation to assess the environmental context and input factors. The second, during the project implementation, focused on the process. The third assessed the outputs of the project, and the fourth evaluated the impacts, effectiveness, sustainability, and transfer of knowledge resulting from the project. The third and fourth questionnaires were administered

at the end of the project, along with focus group discussions to further develop the project. Data analysis of the questionnaires was conducted using statistics for mean and standard deviation, while the focus group discussions summarized the key points.

The evaluation results of the project revealed: 1) Regarding the environmental or contextual aspect (Context), the overall assessment was at the highest level, with the community, parents, and external agencies showing strong support for the project implementation. 2) Regarding the input factors (Input), the overall assessment was at the highest level, with administrators, teachers, and stakeholders showing significant interest and cooperation in overseeing the project's implementation. 3) Regarding the process (Process), the overall assessment was at the highest level, with all 20 activities conducted in a systematic and appropriate manner. 4) Regarding the outputs (Product), the overall assessment was at the highest level, with the project achieving its objectives effectively. The details are as follows: 4.1) Regarding the impact (Impact), the overall assessment was at the highest level, with the project fostering student leadership, good behavior, discipline, morality, ethics, and adherence to school rules, and the school receiving recognition from external organizations. (the Sanya Thammasak Honorary Award). 4.2) Regarding effectiveness (Effectiveness), the overall assessment was at the highest level, with the project enhancing student leadership, good behavior, discipline, morality, ethics and adherence to school rules. 4.3) Regarding sustainability (Sustainability), the overall assessment was at a high level, with students applying the knowledge gained from the project in their school, family, and community life happily. 4.4) Regarding knowledge transfer (Transportability), the overall assessment was at a high level, as the project benefited the school, teachers, staff, and students and effectively fostered morality and ethics, creating good children for society. 5) The evaluation of opinions and promotion of project development through focus group discussions concluded that this is an excellent project that benefits students. More schools should implement similar activities to cultivate and promote good behavior in students, enhancing their desirable traits and moral values.

This project is suitable for students to practice both at school and at home, and importantly, it should ensure sustainability within the students for a long time, especially concerning doing good and maintaining moral values.

Keywords: Evaluation, Promoting Morality and Ethics, Towards Cultivating Good Citizens for Society, CIPPIest Model.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเป็นสังคมสูงวัย ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ดังนั้นการพัฒนาประเทศจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง ท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน โดยการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยเน้น “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา” และอัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบ่มบ่ม “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ดังนั้นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยจึงให้ความสำคัญลำดับสูงกับการพัฒนาคุณภาพคน ขณะเดียวกันคนเป็นผู้ขับเคลื่อนการพัฒนาเพื่อบ่มบ่มไปสู่เป้าประสงค์ที่ต้องการ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพคนในทุกมิติอย่างสมดุลทั้งจิตใจ ร่างกาย ความรู้และทักษะ ความสามารถ เพื่อให้เพียงพอพร้อมทั้งด้าน “คุณธรรม” และ “ความรู้” ซึ่งจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่าง “มีเหตุผล” รอบคอบ และระมัดระวังด้วยจิตสำนึกในศีลธรรม และ “คุณธรรม” ทำให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสามารถตัดสินใจ โดยใช้หลัก “ความพอประมาณ” ในการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร อันจะเป็น “ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” ให้คนพร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่สงบสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 47)

จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า คนไทยกำลังประสบปัญหาวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทศนคติ และคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคม เป็นผลกระทบจากการเลือนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อสร้างสรรค์ยังมีน้อย สื่อที่เป็นภัยและผิดกฎหมายมีการเผยแพร่มากขึ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชนไทย คือ ขาดการปลูกฝังในด้านคุณธรรม และจริยธรรมอย่างยั่งยืน ในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นคนที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้ และมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร, 2550 :

49) โดยเฉพาะระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถปลูกฝังเยาวชนให้มีจิตสำนึกได้ ขาดผู้ที่เป็นตัวแบบที่ดี การเรียนการสอนไม่เน้นหนักด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจังเพื่อพัฒนาจิตสำนึก และคุณธรรมจริยธรรม (เพ็ญแข ประจันปัจนิกร, 2551 : 2) ดังนั้นการที่จะทำให้คนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ได้นั้น ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือช่วยกัน

การส่งเสริมบทบาทครอบครัว องค์กรทางศาสนา โรงเรียน ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจ เอกชน อาสาสมัครและสื่อมวลชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนา ให้คนไทยเป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความสามัคคี ความรักชาติ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และลดปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2564 - 2566)

ผู้รายงานดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 2,510 คน มีข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 150 คน จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยการระดมความคิดเห็นจากคณะครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียน และคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านความประพฤติหลายประการ ได้แก่ ขาดความรับผิดชอบ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ชอบเล่นโทรศัพท์มือถือระหว่างเรียน เล่น เกม และใช้คำพูดหยาบคายไม่สุภาพ (ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียน, 2565-2566) ส่งผลให้นักเรียนมีคุณลักษณะอัน พึงประสงค์อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ และจากสภาพปัญหาดังกล่าว ทางโรงเรียนแห่งนี้ ในฐานะ สถาบันการศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ให้ความรู้ควบคู่คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ ตามหลักสูตรสถานศึกษา ทางโรงเรียนได้ดำเนินการแก้ปัญหาดังกล่าวมาโดยตลอด โดยการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม ทำให้เยาวชน เกิดสมาธิ มีสติปัญญาและมีคุณธรรมมากขึ้น ซึ่งโครงการนี้ได้ดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 20 กิจกรรม ผู้รายงานจึงมี ความประสงค์จะทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยประยุกต์ใช้ การประเมินแบบ (CIPP_{iest} Model) ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมและซิงค์ฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 2007) เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานตามโครงการ ข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย ผลกระทบ ปัญหาอุปสรรคของ โครงการ และผลของการประเมินโครงการจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การประเมิน

1. เพื่อประเมินความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ
2. เพื่อประเมินความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้าที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกระบวนการดำเนินงานของโครงการ
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ทั้ง 4 ประเภท ได้แก่ การประเมินผลกระทบที่เกิดจากการ

ดำเนินงานตามโครงการ การประเมินประสิทธิผล การประเมินความยั่งยืนของการนำโครงการไปใช้ และ ประเมินการถ่ายทอดส่งต่อสิ่งที่ประสบความสำเร็จและนำไปประยุกต์ใช้ในที่อื่น ๆ

ขอบเขตการประเมินโครงการ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1. ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูผู้สอน จำนวน 122 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน รวมทั้งหมด 2,531 คน ในปีการศึกษา 2565

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970) ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน รวม 5 คน 2) ครูจำนวน 93 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน 5) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน รวมทั้งหมด 693 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การประเมินโครงการนี้ เป็นการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยผู้รายงานใช้รูปแบบการประเมิน CIPPIest Model ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมและซิงค์ฟิลด์ (Stufflebeam & Shinkfield, 2007) โดยโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 20 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญ กิจกรรมโรงเรียนปลอดขยะและขยะแลกแต้ม กิจกรรมดาวพิเศษและนักสืบตาสืบประวัติ กิจกรรมลดการใช้โทรศัพท์ในเวลาเรียนกิจกรรมหยุด...พูดคำหยาบหรือคำไม่สุภาพ กิจกรรม พัฒนาระเบียบวินัยและค่านิยมอันพึงประสงค์ กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีไทย กิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์กิจกรรมค่ายพุทธบุตรและค่ายคุณธรรม กิจกรรมโตไปไม่โกงและด้านทุจริต กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม กิจกรรมสถานศึกษาพอเพียง...สู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม กิจกรรมโรงเรียนประชาธิปไตยและสถานักเรียนกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมส่งเสริมศักยภาพศิลปิน ดนตรี นาฏศิลป์และกีฬา กิจกรรมส่งเสริมนิสัย รักการอ่านหนังสือ กิจกรรมต้านภัยยาเสพติด กิจกรรมจิตอาสา..พัฒนาโรงเรียน และกิจกรรมเด็กดี 4 พ.

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลา ตั้งแต่วันที่ 4 มิถุนายน 2565 ถึงวันที่ 19 มีนาคม 2566

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

1. ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม ใช้กระบวนการ PDCA ในทุกกิจกรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ประชุมคณะครูและนักเรียนที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมทั้ง 20 กิจกรรม และจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน (Plan) 2) ดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมีการระบุกิจกรรมอย่างชัดเจนในแต่ละกิจกรรมเหมาะสมกับระดับชั้นไหนในการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Do) 3)

คณะกรรมการประเมินผลการจัดกิจกรรมจากแบบสอบถาม แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ คณะครูเจ้าของกิจกรรม สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานให้ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และหาแนวทางปรับปรุงพัฒนา กิจกรรมให้ดียิ่งขึ้นในปีต่อไป (Act)

2. รูปแบบการประเมินโครงการ

งานวิจัยนี้เป็นการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยผู้ประเมิน ได้ศึกษา CIPPIest Model แบ่งการประเมินเป็น 4 ด้าน และ 4 ข้อย่อย ดังนี้

1. ด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) ของโครงการ ความเหมาะสมของโครงการและ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2545, พ.ศ.2553 และพ.ศ.2562) สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนและจุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษา นโยบายวิสัยทัศน์ การจัดการศึกษาของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ความพร้อมของบุคลากร วิธีดำเนินงานตามที่โครงการกำหนด สื่อ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และสถานที่ เป็นต้น

3. ด้านกระบวนการ (Process) ในด้านการปฏิบัติตามขั้นตอนของโครงการ การดำเนินงานตามแผน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง พร้อมทั้งขั้นตอน การจัดกิจกรรมของโครงการ โดยมีกิจกรรมตามโครงการ จำนวน 20 กิจกรรม

4. ด้านผลผลิต (Product Evaluation) ในด้านการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน 8 ด้าน และคุณค่าหรือประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

4.1 ด้านประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation) ความก้าวหน้าของการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับผู้เกี่ยวข้อง

4.2 ด้านประเมินประสิทธิผล (Effectiveness Evaluation) ผลประโยชน์ที่นักเรียนได้รับตาม ความคาดหวังหรือไม่

4.3 ด้านประเมินความยั่งยืน (Sustainability Evaluation) รักษาความต่อเนื่องของผลสำเร็จ

4.4 ด้านประเมินการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability Evaluation) ความเหมาะสมในการนำ แผนงานไปปรับประยุกต์ใช้

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการและครูผู้สอน จำนวน 122 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1,195 คน รวมทั้งหมด 2,531 คน ในปีการศึกษา 2565

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครซีและมอร์แกน (Krejci & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 4 คน 2) ครูจำนวน 93 คน 3) คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 13 คน 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน 5) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 291 คน รวมทั้งหมด 693 คน

4. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPiest Model

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาวิเคราะห์ กำหนดขั้นตอน กรอบแนวทางที่ใช้ในการประเมิน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามฉบับร่างให้ครอบคลุมตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการประเมินโครงการ

3) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมกรอบแนวทางการประเมินโครงการแบบ CIPPiest Model เพื่อใช้ประเมินก่อนดำเนินโครงการในด้านบริบท (Context) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ระหว่างดำเนินโครงการในด้านกระบวนการ (Process) และสิ้นสุดการดำเนินโครงการ ในด้านผลผลิต (Out Put) ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อการดำเนินงานตามโครงการ แบบสอบถามทุกรายการเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert.1967: 179) กำหนดการให้คะแนนแต่ละประเด็น ดังนี้ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อย และ

1 หมายถึง มีความเหมาะสม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) ผู้รายงานสร้างแบบสอบถาม จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นก่อนดำเนินโครงการด้านบริบท Context) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นระหว่างดำเนินโครงการด้านกระบวนการ (Process Evaluation)

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลผลิต (Out Put) ของการดำเนินงานตามโครงการ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และการถ่ายทอดส่งต่อการดำเนินงานตามโครงการ

5) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try Out) ในโรงเรียนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิภาพ ความยั่งยืนและการถ่ายทอดส่งต่อ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมาย ตามแนวคิดของเบสท์ (Best. 1981: 182) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยตามประเด็นการประเมินระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง เห็นด้วยตามประเด็นการประเมินระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง เห็นด้วยตามประเด็นการประเมินระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง เห็นด้วยตามประเด็นการประเมินระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง เห็นด้วยตามประเด็นการประเมินระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4) ประเมินความคิดเห็นและส่งเสริมพัฒนาให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ เป็นที่ปรึกษาหรือรับผิดชอบในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยสรุปสาระสำคัญและข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มของผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน และนำมาสรุปผลให้โรงเรียน คณะครู นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบต่อไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม..สู่การสร้างคนดีให้สังคมในภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม..สู่การสร้างคนดีให้สังคม ในภาพรวม

ข้อที่	องค์ประกอบการประเมินโครงการในภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	การประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context)	4.66	0.52	มากที่สุด
2	การประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.57	0.54	มากที่สุด
3	การประเมินโครงการด้านกระบวนการ (Process)	4.55	0.58	มากที่สุด
4	การประเมินโครงการด้านผลผลิต (Product)	4.55	0.61	มากที่สุด
5	การประเมินโครงการด้านผลกระทบ (Impact)	4.56	0.56	มากที่สุด
6	การประเมินโครงการด้านประสิทธิผล (Effectiveness)	4.59	0.53	มากที่สุด
7	การประเมินโครงการด้านความยั่งยืน (Sustainable)	4.49	0.60	มาก
8	การประเมินโครงการด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability)	4.42	0.61	มาก
โดยภาพรวม		4.55	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม..สู่การสร้างคนดีให้สังคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.52) รองลงมาคือ องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านประสิทธิผล (Effectiveness) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.53) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.61)

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ ดังนี้

สภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นครู ร้อยละ 83.80 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 11.70 และผู้บริหาร ร้อยละ 4.50 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.90 และเพศชาย ร้อยละ 26.10 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 53.20 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 20.70 อายุ 20 – 30 ปี ร้อยละ 13.50 และ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.60 ระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 89.20 ปริญญาโท ร้อยละ 9.00 และปริญญาเอก

ร้อยละ 1.80 ตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการมากที่สุด ร้อยละ 82.00 ผู้ติดตามประเมินผล ร้อยละ 11.70 กรรมการโครงการ ร้อยละ 4.50 ผู้อนุมัติโครงการ ร้อยละ 0.90 และหัวหน้า/ผู้รับผิดชอบโครงการ ร้อยละ 0.90 ($n = 111$)

ผลการประเมินความเหมาะสมของบริบท (Context) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, $S.D. = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, $S.D. = 0.26$) รองลงมาคือ โครงการสามารถตอบสนองความคาดหวังของสังคมและชุมชนในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, $S.D. = 0.31$) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดเน้นของโรงเรียนและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, $S.D. = 0.72$)

ผลการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, $S.D. = 0.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือ ดูแลเอาใจใส่ต่อการดำเนินการตามโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.42$) รองลงมาคือ จำนวนบุคลากรในการดำเนินกิจกรรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, $S.D. = 0.51$) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, $S.D. = 0.63$)

ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านกระบวนการ (Process) ของโครงการ ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นนักเรียนชั้น ป.4 - ชั้น ม.3 ร้อยละ 42.00 ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.4 - ชั้น ม.3 ร้อยละ 42.00 ครู ร้อยละ 13.40 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 1.90 และผู้บริหาร ร้อยละ 0.70 และ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.80 และเพศชาย ร้อยละ 33.20 อายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 42.00 อายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 28.10 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 17.60 และ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.30 ระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 52.20 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 43.10 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4.60 ตามลำดับ ($n = 693$)

ผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, $S.D. = 0.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การดำเนินกิจกรรมทั้ง 20 กิจกรรมในโครงการ มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, $S.D. = 0.38$) รองลงมาคือ กิจกรรมโรงเรียนคุณธรรม ช่วยให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, $S.D. = 0.45$) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมตามวิสัยทัศน์และนักสืบตาสืบประวัติ มีขั้นตอน วิธีดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบและการประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างชัดเจน เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, $S.D. = 0.81$)

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมด้านผลผลิต (Product) ของโครงการ ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นนักเรียนชั้น ป.4 - ชั้น ม.3 ร้อยละ 42.00 ผู้ปกครองนักเรียนชั้น ป.4 - ชั้น ม.3 ร้อยละ 42.00 ครู ร้อยละ 13.40 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 1.90 และผู้บริหาร ร้อยละ 0.70 และ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 66.80 และเพศชาย ร้อยละ 33.20 อายุไม่เกิน 30 ปี ร้อยละ 42.00 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 28.10 อายุ 31 – 40 ปี ร้อยละ 17.60 และ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.30 ระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 52.20 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 43.10 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 4.60 ตามลำดับ (n = 693)

ผลการประเมินระดับการปฏิบัติด้านผลผลิต (Product) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า ผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.46) รองลงมาคือ โดยภาพรวมโครงการส่งผลให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ ในด้านการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ส่งผลให้โรงเรียนได้รับรางวัลเกียรติคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ รับโล่รางวัลจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.48) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การดำเนินงานตามโครงการฯ ทำให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีวินัยและปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนตามกิจกรรม ดังนี้ กิจกรรมพัฒนาระเบียงวินัยและค่านิยมอันพึงประสงค์ กิจกรรมสถานศึกษาพอเพียง...สู่การดำเนินชีวิตที่ดีงาม กิจกรรมทำบุญตักบาตรในวันสำคัญ กิจกรรมค่ายพุทธบุตรและค่ายคุณธรรม กิจกรรมโรงเรียนปลอดขยะและขยะแลกแต้ม กิจกรรมตาวิเศษ และนักสืบตาสืบประรด กิจกรรมลดการใช้โทรศัพท์ในเวลาเรียน กิจกรรมหยุด..พูดคำหยาบหรือคำไม่สุภาพ กิจกรรมโรงเรียนประชาธิปไตยและสภานักเรียน กิจกรรมวันไหว้ครู กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีไทย และกิจกรรมวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.71)

ตอนที่ 5 ผลการประเมินผลกระทบ (Impact) ประสิทธิภาพ (Effectiveness) ความยั่งยืน(Sustainable) และการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ตามโครงการ ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นครู ร้อยละ 83.80 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 11.70 และผู้บริหาร ร้อยละ 4.50 และ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.90 และเพศชาย ร้อยละ 26.10 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 53.20 อายุ 41 – 50 ปี ร้อยละ 20.70 อายุ 20 – 30 ปี ร้อยละ 13.50 และ 51 ปีขึ้นไป ร้อยละ 12.60 ระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 89.20 ปริญญาโท ร้อยละ 9.00 และปริญญาเอก ร้อยละ 1.80 ตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการมากที่สุด ร้อยละ 82.00 ผู้ติดตามประเมินผล ร้อยละ 11.70 กรรมการโครงการ ร้อยละ 4.50 ผู้อนุมัติโครงการ ร้อยละ 0.90 และหัวหน้า/ผู้รับผิดชอบโครงการ ร้อยละ 0.90 (n = 111)

ผลการประเมินความเหมาะสมของผลกระทบ (Impact) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.56) เมื่อ

พิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าโรงเรียน/นักเรียน ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ จากองค์กร/หน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.37) รองลงมาคือ โรงเรียนได้รับการยอมรับ ได้รับการความไว้วางใจและสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.55) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โรงเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครอง และชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.65)

ผลการประเมินความเหมาะสมของประสิทธิผล (Effectiveness) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าโครงการทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำด้านความประพฤติดี มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ ผลที่ได้รับจากโครงการฯ มีความเหมาะสมและคุ้มค่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.49) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานหรือบูรณาการในการเข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการฯ ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.51)

ผลการประเมินความเหมาะสมของความยั่งยืน (Sustainable) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการฯ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ในครอบครัว และในสังคมได้อย่างมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.42) รองลงมาคือ นักเรียนนำความรู้จากโครงการฯ ที่ได้ไปเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ การทำงานหรือพัฒนาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.60) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการขยายผลโครงการฯ ต่อชุมชน และสถานศึกษาอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.66)

ผลการประเมินความเหมาะสมของการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าโครงการมีประโยชน์ต่อโรงเรียน คณะครู บุคลากรและนักเรียน รวมทั้งสามารถปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและสร้างเด็กดี..สู่สังคม ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ นักเรียนสามารถขยายองค์ความรู้ไปสู่สังคม ชุมชน ในการมีคุณธรรม

จริยธรรมในการดำเนินชีวิตได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.63) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์แนวคิดหรือบูรณาการเข้าสู่กิจกรรมหรือองค์กรต่าง ๆ ได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.65)

ตอนที่ 6 ผลการประเมินความคิดเห็นและส่งเสริมพัฒนาให้การดำเนินงานตามโครงการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

เป็นการสนทนากลุ่ม (focus group) ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน สรุปได้ว่า ความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญบอกว่า โครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม เป็นโครงการที่ดีมากและมีประโยชน์กับนักเรียนมาก ๆ ควรให้หลาย ๆ โรงเรียนได้มีกิจกรรมดี ๆ แบบนี้ เพื่อช่วยกันปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น เพราะทุกวันนี้มีสิ่งยั่วยุต่าง ๆ หลั่งไหลเข้ามามากมาย รวมทั้งโซเชียลต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม จะทำให้นักเรียนเลียนแบบและทำตามโดยไม่รู้ตัว ทางโรงเรียนจึงต้องจัดกิจกรรมดี ๆ ที่มีประโยชน์มาให้นักเรียนได้เข้าร่วมและลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดผลดีกับนักเรียน

อภิปรายผล

สรุปผลการประเมินโครงการมีความสำเร็จในระดับดีมาก และตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการทุกประการ ซึ่งเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม...สู่การสร้างคนดีให้สังคม ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านประสิทธิผล (Effectiveness) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบการประเมินโครงการด้านการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถอภิปรายผลเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของบริบท (Context) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอก ให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความเชื่อมั่นต่อสังคมและชุมชนว่า วัตถุประสงค์ของโครงการจะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนได้จริง เพราะในการจัดทำโครงการ ผู้บริหารได้มีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในปีที่ผ่านมาและมีการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตลอดจนบุคคลในชุมชนก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับยุพิน รอดประพันธ์ (2561) ศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรมโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินชิป (CIPP Model) โรงเรียนวัดห้วยธารทหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ที่พบว่าผลการประเมินบริบทของโครงการมีความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินความเหมาะสมด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือ ดูแลเอาใจใส่ต่อการดำเนินการตามโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียน ได้ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการด้านคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชน และองค์กรต่าง ๆ มาโดยตลอด จึงทำให้ได้รับความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อย่างดี ทั้งด้าน

กิจกรรม วิทยากร บุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ สื่อ ตลอดจนปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับบรรณานุกรม คำยศ (2564) ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่อปัทม์) ที่พบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยอยู่ในระดับมากและมีผลการประเมินค่าเฉลี่ยสูงขึ้น โดยผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการดำเนินงานของกิจกรรมตามโครงการ

3. ผลการประเมินความเหมาะสมของกระบวนการ (Process) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า การดำเนินกิจกรรมทั้ง 20 กิจกรรมในโครงการฯ มีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการรับทราบวัตถุประสงค์ของกิจกรรม มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดผู้ปฏิบัติงาน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม และมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้ง 20 กิจกรรมทราบแนวทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Marple (1988) ที่พบว่า วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการขจัดปัญหาทางวินัยของนักเรียน คือ การใช้กระบวนการร่วมกันของผู้ที่มีหน้าที่แก้ปัญหานั้น ซึ่งจะต้องประกอบด้วย ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้บริหารโรงเรียน

4. ผลการประเมินความเหมาะสมของผลผลิต (Product) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าผลการดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้โรงเรียนได้รับรางวัลเกียรติคุณสัญญา ธรรมศักดิ์ รับโล่รางวัลจากสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี อยู่ในระดับมากที่สุด มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามโครงการอย่างเป็นระบบต่อเนื่องด้วยวิธีที่หลากหลายครบทุกกิจกรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนากร กุ่มพรม (2555) ที่พบว่า ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านโพนงอย อำเภอดงหลวง จังหวัดสุรินทร์ ปีการศึกษา 2555 โดยรวมนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. ผลการประเมินความเหมาะสมของผลกระทบ (Impact) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่าโรงเรียน/นักเรียน ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติ จากองค์กร/หน่วยงานภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลให้โรงเรียนและนักเรียน ได้รับรางวัลเชิดชูเกียรติจากองค์กร/หน่วยงานภายนอก สอดคล้องกับปิยมาศ ฉายชูวงศ์ (2560) ได้ศึกษาผลกระทบของโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนบ้านประดู่งาม พบว่า การประเมินด้านผลกระทบมีความเหมาะสมและผ่านเกณฑ์ จึงทำให้ผู้บริหารตัดสินใจในการดำเนินงานตามโครงการและนำผลกระทบมาปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการในปีการศึกษาถัดไป

6. ผลการประเมินความเหมาะสมของประสิทธิผล (Effectiveness) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการเป็นกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง จึงทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงในทุกช่วงเวลาทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ทำให้นักเรียนมีความเป็นผู้นำ ด้านความประพฤติดี มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนิษฐา คำยศ (2564) เรื่องการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่อปัทม์) ที่พบว่า การประเมินด้านประสิทธิผล (Effectiveness) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

7. ผลการประเมินความเหมาะสมของความยั่งยืน (Sustainable) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการฯ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโรงเรียน ในครอบครัว และในสังคมได้อย่างมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินงานตามโครงการมีผลเพื่อความสำเร็จของคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นให้นักเรียน

สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับบุตริยา รัตนมณี (2558) วิจัยเรื่องการประเมินและถอดบทเรียนโครงการอัสสรวรรค์ใสสะอาดพอเพียงเพื่อพ่อ ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวมมีคะแนนอยู่ในระดับมาก

8. ผลการประเมินความเหมาะสมของการถ่ายทอดส่งต่อ (Transportability) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าโครงการมีประโยชน์ต่อโรงเรียน คณะครู บุคลากรและนักเรียน รวมทั้งสามารถปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและสร้างเด็กดี..สู่สังคม ได้เป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้นักเรียน ครูและโรงเรียน ได้รับรางวัล และได้รับความเชื่อมั่นจากผู้ปกครอง ชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มาเรียม นิลพันธ์ (2554) ผลการประเมินด้านการถ่ายทอดโยงความรู้ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

9. ผลการสนทนากลุ่ม (focus group) ของผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่า เป็นโครงการที่ดีและมีประโยชน์กับนักเรียนอย่างมาก โดยโรงเรียนจัดให้มีกิจกรรมดี ๆ และหลากหลาย จำนวน 20 กิจกรรม ผลการประเมิน

ช่วยปลูกฝังและส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และมีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น และควรขยายผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนสายชั้นอื่น ๆ ได้เข้าร่วมกิจกรรม เป็นการสร้างนักเรียนแกนนำเป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบในการมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ได้ปฏิบัติตาม สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของอัลเบิร์ต แบนดูรา (อ้างถึงใน ทองพูล ภูสิม. 2553) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่บุคคล จำเป็นต้องใช้วิธีการเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยการสร้างเงื่อนไขให้บุคคลประสบด้วยตนเองหรือการให้แบบอย่างที่ดีให้ผู้อื่นเห็น

ข้อเสนอแนะการนำผลการประเมินไปใช้

จากผลการประเมินมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการประเมินไปใช้ ดังนี้

1. ควรนำแนวทางการจัดกิจกรรมไปบูรณาการให้เหมาะสมตามบริบทของแต่ละโรงเรียนเพื่อให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะชีวิตและแก้ปัญหาได้

2. ควรมีการติดตามพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างต่อเนื่องหลังจากสิ้นสุดการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์และอยู่ในตัวนักเรียนอย่างยั่งยืน

3. คณะกรรมการที่รับผิดชอบโครงการและคณะครูที่เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำในกิจกรรมต่าง ๆ ตามวัยและตามความเหมาะสม โดยปฏิบัติร่วมกับครู และควรสร้างขวัญกำลังใจให้กับนักเรียนเมื่อทำความดีหรือประพฤติดี และมีจิตสาธารณะ เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างให้คนอื่น ๆ เห็นความสำคัญและเกิดแนวคิดที่จะปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจและพอใจ

เอกสารอ้างอิง

เพ็ญแข ประจันปจันิก และคณะ. (2551). การยกระดับคุณธรรม จริยธรรมของ สังคมไทยเพื่อการปฏิรูป

สังคม : แนวทางและการปฏิบัติ. รายงานการวิจัย.

สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2550). การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้แก่นักศึกษา. ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ประภัสสร วงษ์ดี และคณะ. (2554). การประเมินโครงการตามแนวของ CIPIEST Model. วารสารครูสาร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้า.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานয়รัฐมนตรี. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ.2553. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

โรงเรียนประชาอุทิศ, สารสนเทศ. (2566). สารสนเทศโรงเรียนประชาอุทิศ (จันทาบอนุสรณ์, 2565-2566). สำนักงานเขตดอนเมือง.

ปิยะมาศ ฉายชูวงศ์. (2560). การประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนประจักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

วรนิษฐา คำยศ. (2564). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวทางพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่อปถัมภ์). วารสารครูทรรศน์, 1(2), 1-20.

Maple, Elizabeth Maple.(1988, November). "Effective Procedures Used In Elementary Pupil Discipline." Dissertation Abstract International. 29, 212.

การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร

Development of Supplementary Reading and Spelling Exercises for English
Vocabulary Using the Phonics Method for Third-grade
Students at a School in Bangkok

สัญญา ธรรมสุนา¹, พรณรงค์ สิงห์สำราญ²

Sanya Thammasuna¹, Pornnarong Singsamran²

¹ครูชำนาญการ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร

¹Expert Teacher, School under the Bangkok Metropolitan Administration Education Office

²คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

²Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

Corresponding Author, E-mail: sayanthamma2@gmail.com

Received: 11 Jun 2026

Revised: 29 Jun 2026

Accepted: 30 Jun 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ ภาษาอังกฤษก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 27 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ จำนวน 5 หน่วย 15 กิจกรรม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ เครื่องมือวิจัยผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยมีค่า IOC ระหว่าง 0.67–1.00 แบบทดสอบมีค่าความยากง่าย 0.20–0.80 ค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป และค่าความเชื่อมั่น 0.83 ส่วนแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น 0.89 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าประสิทธิภาพ E1/E2 การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพ $E1/E2 = 85.00/86.00$ สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ ภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.00 คะแนน (ร้อยละ 50.00) และหลังเรียนเท่ากับ 25.00 คะแนน (ร้อยละ

83.33) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะในภาพรวม อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.50, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ: แบบฝึกเสริมทักษะ, การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ, วิธียโฟนิกส์, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This research aimed to 1) develop an English spelling skill exercise using the Phonics Method for Grade 3 students with an efficiency criterion of 80/80; 2) compare students' English spelling achievement before and after using the exercise; and 3) study students' satisfaction toward the exercise. The sample consisted of 27 Grade 3/2 students at a School in Bangkok, during the second semester of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. Research instruments included an English spelling skill exercise comprising 5 units and 15 activities, a 30-item four-choice achievement test, and a 20-item five-level Likert satisfaction questionnaire. Statistics used were E1/E2 efficiency, dependent samples t-test, mean, and standard deviation.

The results revealed that 1) the English spelling skill exercise using the Phonics Method had an efficiency of E1/E2 = 85.00/86.00, exceeding the established criterion of 80/80; 2) students' post-test achievement scores (Mean = 25.00, 83.33%) were significantly higher than pre-test scores (Mean = 15.00, 50.00%) at the .05 level of statistical significance; and 3) students' overall satisfaction toward the exercise was at a high level (Mean = 4.50, S.D. = 0.50)

Keywords: Supplementary Exercise, English Spelling Skills, Phonics Method, Grade 3 Students, Learning Achievement

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่มีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร การศึกษา และการพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นสาระการเรียนรู้พื้นฐานในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษ ในระดับพื้นฐาน อย่างไรก็ตาม จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ในกลุ่มสาระภาษาอังกฤษพบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 อย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษายังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะการอ่านออกเสียงและการสะกดคำศัพท์ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ภาษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การสอนอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษมีหลายรูปแบบที่ใช้กันในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ (1) วิธีการสอนแบบโฟนิกส์แบบสังเคราะห์ (Synthetic Phonics) ซึ่งสอนให้ผู้เรียนจดจำเสียงของตัวอักษรแต่ละตัวแล้วนำมาผสมเสียงเป็นคำ (2) วิธีการสอนแบบโฟนิกส์แบบวิเคราะห์ (Analytic Phonics) ซึ่งเริ่มจากการเรียนรู้คำทั้งคำก่อนแล้วจึงวิเคราะห์ส่วนประกอบเสียง (3) วิธีการสอนแบบโฟนิกส์แบบแทรก (Embedded Phonics) ที่สอดแทรกโฟนิกส์ในบริบทการอ่านตามธรรมชาติ และ (4) วิธีการสอนแบบจดจำคำทั้งคำ (Whole Language Approach) ที่เน้นการท่องจำคำศัพท์เป็นหน่วยโดยไม่แยกเสียง วิธีการสอนแบบโฟนิกส์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะแบบสังเคราะห์ มีข้อได้เปรียบเหนือวิธีอื่นอย่างชัดเจนในหลายด้าน กล่าวคือ ผู้เรียนสามารถถอดรหัสคำใหม่ที่ไม่เคยพบได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งการท่องจำ ซึ่งแตกต่างจากวิธีจดจำคำทั้งคำที่มีข้อจำกัดด้านความจำ นอกจากนี้ยังช่วยวางรากฐานทักษะการถอดรหัส (Decoding) ที่นำไปสู่การอ่านเพื่อความเข้าใจในระยะยาว (Chall, 1996; National Reading Panel, 2000) Ehri (2020) ยืนยันว่าการสอนโฟนิกส์อย่างเป็นระบบส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะการอ่านคำอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับที่ไม่สอนโฟนิกส์หรือการสอนแบบไม่เป็นระบบ

วิธีการสอนโฟนิกส์ (Phonics Method) เป็นวิธีการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างเสียง (Phoneme) และสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียง (Grapheme) โดยผู้เรียนจะต้องเข้าใจเสียงของตัวอักษรต่าง ๆ และออกเสียงเหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง จึงจะสามารถผสมเสียงออกมาเป็นคำได้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถถอดรหัส (Decode) คำใหม่ได้อย่างเป็นระบบโดยไม่ต้องท่องจำทีละคำ จากการทบทวนงานวิจัยในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563–2568) พบว่างานวิจัยด้านการสอนอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีโฟนิกส์แบบสังเคราะห์ (Synthetic Phonics) เป็นรูปแบบหลัก โดยพบผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านออกเสียงและการสะกดคำสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังการใช้วิธีดังกล่าว ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ Koonpornpen และ Penruksa (2023) ที่ใช้วิธีโฟนิกส์แบบสังเคราะห์กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการอ่านออกเสียงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และ Futrakul (2022) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการฟังและการออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้หลักโฟนิกส์แบบสังเคราะห์ผ่านแนวทาง Jolly Phonics พบผลลัพธ์เชิงบวกในทำนองเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ Dilgard และคณะ (2022) ที่สรุปว่าการสอนโฟนิกส์แบบเป็นระบบ โดยเฉพาะเมื่อผสมผสานกับการตระหนักรู้เสียง (Phonemic Awareness) ช่วยพัฒนาผลลัพธ์ด้านการอ่านในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยของ ชิลมีย์ มนูญดาหิ และบุญรัตน์ แผลงสร (2566) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนการสอนโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการและผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 85.76/80.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2566) ที่พัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมมัลติมีเดียสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านออกเสียงร้อยละ 72.33 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าวิธีโฟนิกส์มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำ และเป็นพื้นฐานสำคัญ

สำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของโรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะดังกล่าว

จากการสังเกตพฤติกรรมและผลการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้อง ขาดความเข้าใจในการเชื่อมโยงระหว่างเสียงกับตัวอักษร และไม่สามารถอ่านคำใหม่ที่ไม่เคยพบได้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษโดยรวม สอดคล้องกับ ดวงรัตน์ แซ่จาง (2564) ที่พบว่านักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ขาดทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำ เมื่อได้รับการฝึกด้วยแบบฝึกทักษะโฟนิกส์ อย่างต่อเนื่อง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการเรียนในระดับมากที่สุดผู้วิจัยจึง สนใจพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะ การอ่านสะกดคำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ ภาษาอังกฤษสูงขึ้นหลัง จากใช้แบบฝึกเสริมทักษะ
3. ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำแบบฝึกเสริมทักษะไปประยุกต์ใช้หรือเป็น แนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาต่อไป

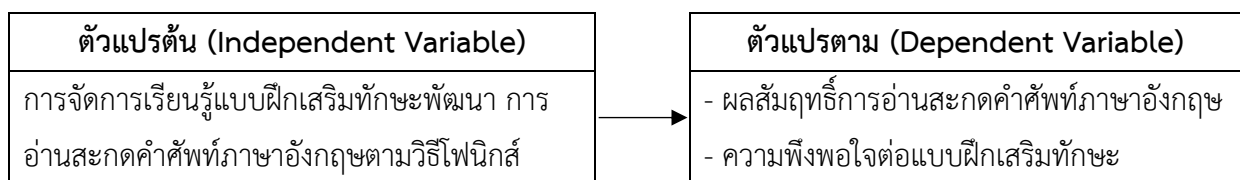
กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดการสอนโฟนิกส์ ทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ และแนวคิดการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะแนวคิดการสอนโฟนิกส์ (Phonics Method) Adams (1990) ได้เสนอแนวคิดสำคัญว่า กระบวนการเรียนรู้ การอ่านภาษาอังกฤษมีลักษณะ เป็นเส้นตรงและเป็นระบบ โดยเริ่มจากการสอน ให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ ระหว่าง

หน่วยเสียง (Phoneme) กับสัญลักษณ์ตัวอักษร (Grapheme) อย่างชัดเจนและเป็นลำดับขั้น ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการถอดรหัส (Decoding) คำใหม่ที่ไม่เคยพบมาก่อน งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่าการสอน โฟนิคส์แบบชัดแจ้งและเป็นระบบ (Explicit and Systematic Phonics) ประสิทธิภาพ สูงสุดสำหรับ ผู้เรียนที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาการอ่าน (Adams, 1990; Chall, 1996; National Reading Panel, 2000) หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับการสอนโฟนิคส์แบบสังเคราะห์ (Synthetic Phonics) ซึ่งเริ่มจากการสอนเสียงของตัวอักษรแต่ละตัว หลังจากนั้นจึงสอนการผสมเสียงจากตัวอักษรเพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงคำได้ เช่น "c" อ่านว่า /c/, "a" อ่านว่า /a/ และ "t" อ่านว่า /t/ เมื่อผสมกันจะได้คำว่า "cat"

ทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner's Reinforcement Theory) การเรียนรู้ตาม แนวคิด ของสกินเนอร์ เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง โดยสกินเนอร์ให้ความสำคัญต่อการเสริมแรง (Reinforcement) ว่ามีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทนถาวร และอัตราการเกิด พฤติกรรมหรือ การตอบสนอง ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำแบบฝึกเสริมทักษะในการวิจัยนี้ได้นำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ โดยออกแบบกิจกรรมให้มีการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง มีการเฉลยคำตอบและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อเสริม แรงทางบวกแก่ผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้

แนวคิดการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะ แบบฝึกเสริมทักษะเป็นสื่อ ที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาทักษะ ผ่านการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิคส์ พบว่าพัฒนา การความสามารถด้านการอ่านสะกดคำของนักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพฤติกรรม การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก จากแนวคิดทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ผู้วิจัยจึง ได้กำหนด กรอบแนวคิด ในการวิจัยครั้งนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. แบบฝึกเสริมทักษะ พัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิคส์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ($E1/E2 = 80/80$) (บุญชม ศรีสะอาด. 2553)
2. ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนด้านการอ่าน สะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 28 คนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 27 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/3 จำนวน 30 คนรวมทั้งสิ้น 85 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานครที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 27 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษของห้องเรียนนี้โดยตรง และนักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) มีแบบแผนการวิจัย ดังนี้

O ₁	X	O ₂
ทดสอบก่อนเรียน	ใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์	ทดสอบหลังเรียน

เมื่อ

O₁ หมายถึง การทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

X หมายถึง การจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์

O₂ หมายถึง การทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 3 ประเภท ได้แก่

1. แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ แบบฝึกเสริมทักษะ ที่สร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ตามหลักการโฟนิกส์ ได้แก่ Short Vowels, Long Vowels, Consonant Blends, Digraphs และ Word Families รูปแบบกิจกรรม ในแต่ละหน่วย ประกอบ ด้วยการฝึกออกเสียงตัวอักษร การจับคู่เสียงกับภาพ การเติมคำ การสะกดคำ และการอ่านประโยคสั้น ซึ่งจัดเรียง ลำดับความยากง่ายจากง่ายไปหายาก เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 5 หน่วย ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) ฉบับเดียวกัน ทั้งนี้แบบทดสอบแต่ละข้อได้ออกแบบตัวลวง (Distractors) ให้เป็นรูปแบบการสะกดคำที่ใกล้เคียงกับคำตอบที่ถูกต้องและเป็นลักษณะการสะกดผิดที่นักเรียนระดับนี้มักทำผิด เพื่อให้ นักเรียนต้องใช้ความรู้ด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษรในการพิจารณาเลือกคำตอบ มีใช้การเดาหรือจดจำรูปคำเพียงอย่างเดียว จึงสามารถใช้วัดความสามารถด้านการสะกดคำ (Spelling Recognition) ได้ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม แบบทดสอบรูปแบบเลือกตอบนี้เป็นการประเมินความสามารถในการจำแนกรูปแบบการสะกดคำที่ถูกต้อง ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำ (Oral Reading) ของนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้คำนวณค่าประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) ได้แก่ คะแนน ที่นักเรียน ได้จากการ ทำแบบฝึกกิจกรรม ท้ายหน่วยระหว่างเรียนทุกหน่วย (หน่วยที่ 1-5) รวมคะแนนเต็ม 100 คะแนน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและกิจกรรม และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนโฟนิกส์

2. กำหนดโครงสร้างและเนื้อหาของแบบฝึก แบ่งออกเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ พร้อมกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละหน่วย

3. สร้างแบบฝึกเสริมทักษะตามโครงสร้างที่กำหนด โดยออกแบบกิจกรรมให้มีความหลากหลาย น่าสนใจ และเหมาะสมกับระดับชั้น

4. ผู้วิจัยนำแบบฝึกเสริมทักษะจำนวน 15 กิจกรรม ใน 5 หน่วยการเรียนรู้ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item-Objective Congruence) ผลการตรวจสอบพบว่ากิจกรรมทั้ง 15 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 ทุกข้อ ผู้วิจัยจึงนำแบบฝึกเสริมทักษะทั้ง 15 กิจกรรมไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน ในช่วงต้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาประสิทธิภาพเบื้องต้น

6. ปรับปรุงแก้ไขและนำไปทดลองภาคสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ห้อง 3/1 และห้อง 3/3 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในช่วงต้นภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 ก่อนนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $E1/E2 = 80/80$ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาหลักการสร้างแบบทดสอบปรนัย และกำหนดตารางวิเคราะห์หลักสูตร (Table of Specifications) ครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 5 หน่วย
2. สร้างแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ เสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า $IOC \geq 0.50$
3. นำแบบทดสอบที่ผ่านการตรวจสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์คุณภาพรายข้อ ดังนี้
 - 3.1 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.29–0.79 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือ 0.20–0.80
 - 3.2 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.23–0.65 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดคือมีค่า 0.20 ขึ้นไป
4. คัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ได้จำนวน 30 ข้อ แล้ววิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของ Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.83 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.70

แบบสอบถามความพึงพอใจ

มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและกิจกรรม และด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 20 ข้อ
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามของความพึงพอใจที่กำหนดไว้ ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามทั้งหมดมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.70 จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) โดยให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 27 คน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ บันทึกผลคะแนนเป็นข้อมูลพื้นฐาน
2. ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธี โฟนิิกส์ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวม 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 คาบ คาบละ 50 นาที รวม 24 คาบ เรียน
3. ทดสอบหลังเรียน (Posttest) หลังสิ้นสุดการทดลองโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดิม บันทึกผลคะแนนเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียน

4. สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะ โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 20 ข้อ โดยผู้วิจัยซึ่งเป็นครูประจำชั้นเป็นผู้อ่านข้อคำถามแต่ละข้อให้นักเรียนฟังเป็นรายข้อ พร้อมอธิบายความหมายของระดับการประเมินค่าด้วยภาพประกอบสัญลักษณ์ใบหน้า (Smiley Face Scale) เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของข้อคำถามและสามารถเลือกตอบได้ตรงตามความรู้สึกที่แท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 บางส่วนยังมีข้อจำกัดด้านทักษะการอ่านภาษาไทย การให้ผู้วิจัยอ่านนำและอธิบายควบคู่กับสัญลักษณ์ภาพจึงช่วยให้ได้ข้อมูลที่มีความตรง (Validity) มากยิ่งขึ้น"

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

วัตถุประสงค์	สถิติที่ใช้	เกณฑ์การตัดสิน
หาประสิทธิภาพแบบฝึก	ค่าประสิทธิภาพ E1/E2	$\geq 80/80$
เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อน-หลังเรียน	t-test แบบ Dependent Samples	$p < .05$
ศึกษาความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	Mean ≥ 3.51

สูตรที่ใช้ในการคำนวณประสิทธิภาพ E1/E2

- E1 (ประสิทธิภาพกระบวนการ) =
คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหรือแบบทดสอบระหว่างเรียนทุกหน่วย คิดเป็นร้อยละของคะแนนเต็ม
- E2 (ประสิทธิภาพผลลัพธ์) = คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน คิดเป็นร้อยละของคะแนนเต็ม

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่าเฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการหาประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร โดยใช้เกณฑ์ประสิทธิภาพ $E1/E2 = 80/80$ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์

แบบฝึกเสริมทักษะ	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ	เกณฑ์	ผล
ระหว่างเรียน (E1)	100	85.00	85.00	80	ผ่าน
หลังเรียน (E2)	30	25.00	86.00	80	ผ่าน
E1/E2			85.00/86.00	80/80	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่าแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 85.00 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 86.00 หรือ $E1/E2 = 85.00/86.00$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์

จากการพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ดังที่ปรากฏผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ซึ่งพบว่าแบบฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการขั้นต่อไปเพื่อตรวจสอบว่าแบบฝึกเสริมทักษะดังกล่าวสามารถนำไปใช้พัฒนาความสามารถด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้จริงในเชิงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือไม่ โดยเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้แบบฝึก ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ 2 รายละเอียดดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์

เลขที่	ก่อนเรียน (คะแนนเต็ม 30)	ร้อยละ	หลังเรียน (คะแนนเต็ม 30)	ร้อยละ	ผลต่าง	แสดงผล
1	12	40.00	19	63.33	+8	63.33%
2	18	60.00	28	93.33	+12	93.33%
3	18	60.00	20	66.67	+12	66.67%
4	11	36.67	27	90.00	+9	90.00%

5	20	66.67	28	93.33	+11	93.33%
6	17	56.67	29	96.67	+9	96.67%
7	11	36.67	28	93.33	+9	93.33%
8	12	40.00	23	76.67	+11	76.67%
9	14	46.67	27	90.00	+11	90.00%
10	17	56.67	26	86.67	+11	86.67%
11	14	46.67	25	83.33	+8	83.33%
12	17	56.67	26	86.67	+11	86.67%
13	17	56.67	25	83.33	+9	83.33%
14	13	43.33	23	76.67	+11	76.67%
15	14	46.67	23	76.67	+10	76.67%
16	16	53.33	26	86.67	+10	86.67%
17	15	50.00	25	83.33	+10	83.33%
18	14	46.67	25	83.33	+11	83.33%
19	17	56.67	27	90.00	+10	90.00%
20	15	50.00	25	83.33	+10	83.33%
21	13	43.33	23	76.67	+10	76.67%
22	16	53.33	26	86.67	+10	86.67%
23	14	46.67	24	80.00	+10	80.00%
24	15	50.00	25	83.33	+10	83.33%
25	16	53.33	26	86.67	+10	86.67%
26	14	46.67	24	80.00	+10	80.00%
27	15	50.00	25	83.33	+10	83.33%
รวม/เฉลี่ย	15.00	50.00	25.00	83.09	+10.22	83.33%

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนเรียนอยู่ในช่วง 11-20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 36.67-66.67 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 15.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และเมื่อนักเรียน ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์แล้ว พบว่าคะแนนหลังเรียนของนักเรียนทุกคน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน โดยอยู่ในช่วง 19-29 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 63.33-96.67 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 25.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.33 ซึ่งมีผลต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนเท่ากับ 10.22 คะแนน เมื่อพิจารณาเป็นรายบุคคลพบว่านักเรียนทุกคนมีพัฒนาการด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

สูงขึ้น โดยมีผลต่างคะแนนอยู่ในช่วง +8 ถึง +12 คะแนน แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นได้อย่างต่อเนื่องในทุกคน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์ โดยใช้การทดสอบค่าที แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent Samples) ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	27	30	15.00	2.24		
หลังเรียน	27	30	25.00	2.42	51.96*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 15.00 คะแนน (ร้อยละ 50.00) และหลังเรียนเท่ากับ 25.00 คะแนน (ร้อยละ 83.33) จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น 10.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้น 33.33 และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ t พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์

ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและกิจกรรม และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะ

	ข้อความ	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 ด้านเนื้อหา (ข้อ 1-7)				
1	เนื้อหาในแบบฝึกมีความเหมาะสมกับระดับชั้น ป.3	4.48	0.51	มาก
2	เนื้อหาครอบคลุมกฎโฟนิกส์ที่สำคัญครบถ้วน	4.52	0.50	มากที่สุด
3	การจัดลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายากเข้าใจง่าย	4.44	0.58	มาก
4	ตัวอย่างคำศัพท์ที่ใช้มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.56	0.49	มากที่สุด

	ข้อความ	Mean	S.D.	ระดับ
5	ภาษาที่ใช้ในคำอธิบายอ่านและเข้าใจได้ง่าย	4.41	0.57	มาก
6	ปริมาณเนื้อหาในแต่ละหน่วยมีความเหมาะสม	4.48	0.51	มาก
7	เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.44	0.53	มาก
รวม		4.48	0.53	มาก

ด้านที่ 2 ด้านรูปแบบและกิจกรรม (ข้อ 8-14)

8	รูปแบบกิจกรรมมีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.59	0.49	มากที่สุด
9	ภาพประกอบในแบบฝึกมีความชัดเจนและสวยงาม	4.56	0.51	มากที่สุด
10	ขนาดตัวอักษรและการจัดหน้าอ่านได้ง่าย	4.52	0.50	มากที่สุด
11	กิจกรรมส่งเสริมให้ฝึกออกเสียงได้จริง	4.63	0.49	มากที่สุด
12	กิจกรรมเปิดโอกาสให้ฝึกสะกดคำด้วยตนเอง	4.56	0.51	มากที่สุด
13	แบบฝึกมีความน่าสนใจและอยากทำต่อ	4.59	0.50	มากที่สุด
14	ลำดับกิจกรรมในแต่ละหน่วยเป็นระบบชัดเจน	4.44	0.58	มาก
รวม		4.56	0.51	มากที่สุด

ด้านที่ 3 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ (ข้อ 15-20)

15	ช่วยให้อ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษได้ถูกต้องขึ้น	4.52	0.51	มากที่สุด
16	ช่วยให้สะกดคำภาษาอังกฤษได้แม่นยำขึ้น	4.48	0.51	มาก
17	ช่วยให้จดจำกฎไวยากรณ์ได้ดีขึ้น	4.44	0.57	มาก
18	ทำให้มีความมั่นใจในการอ่านภาษาอังกฤษมากขึ้น	4.52	0.51	มากที่สุด
19	สามารถนำความรู้ไปใช้อ่านคำใหม่ที่ไม่เคยเรียนได้	4.41	0.57	มาก
20	โดยรวมแล้วแบบฝึกนี้มีประโยชน์ต่อการเรียน	4.48	0.51	มาก
รวม		4.48	0.53	มาก
รวมทั้งหมด		4.50	0.50	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.50, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านรูปแบบและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.56) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเนื้อหา

(Mean = 4.48) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ (Mean = 4.48) ตามลำดับ ทั้งสองด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะที่พัฒนาขึ้นในระดับที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (Mean $\geq$ 3.51)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 27 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะ แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพด้านกระบวนการ (E1) เท่ากับ 85.00 และมีประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 86.00 หรือ $E1/E2 = 85.00/86.00$ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 15.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 50.00 และหลังเรียนเท่ากับ 25.00 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.33 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น 10.00 คะแนน และเมื่อทดสอบด้วยค่าสถิติ t แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแบบฝึกเสริมทักษะ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.50, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านรูปแบบและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean = 4.56) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเนื้อหา (Mean = 4.48) และด้านประโยชน์ที่ได้รับ (Mean = 4.48) ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองด้านอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล (Discussion)

การวิจัยเรื่อง แบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ ผลการวิจัยพบว่าแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.00/86.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าแบบฝึกที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีคุณภาพและสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแบบฝึกได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามหลักการสอนโฟนิกส์ (Phonics Method) ซึ่งเน้นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง

เสียง (Phoneme) และตัวอักษร (Grapheme) ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การถอดรหัสคำศัพท์ (Decoding) ได้อย่างถูกต้องและเป็นลำดับขั้น อีกทั้งกิจกรรมภายในแบบฝึกได้รับการออกแบบจากง่ายไปยาก มีการฝึกซ้ำอย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่คงทน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Adams (1990) ที่ระบุว่า การสอนโฟนิกส์อย่างเป็นระบบช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการสะกดคำของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับรายงานของ National Reading Panel (2000) ที่สรุปว่าการจัดการเรียนรู้แบบ Systematic Phonics ส่งผลเชิงบวกต่อทักษะการอ่านในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซิลมีย์ มนูญดาหวิ และบุญรัตน์ แผลงศร (2566) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โฟนิกส์มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนของนักเรียนเท่ากับ 14.70 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 24.93 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน โดยผลการทดสอบทางสถิติพบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าขนาดอิทธิพลอยู่ในระดับสูงมาก ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแบบฝึกเสริมทักษะพัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเชิงสถิติและเชิงปฏิบัติ สาเหตุสำคัญอาจเกิดจากการที่ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและตัวอักษร ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอ่านภาษาอังกฤษ เมื่อผู้เรียนสามารถจดจำและเชื่อมโยงเสียงกับตัวอักษรได้อย่างถูกต้อง จึงสามารถผสมเสียงและอ่านคำศัพท์ใหม่ได้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Chall (1996) ที่เสนอว่าการเรียนรู้การอ่านในช่วงประถมศึกษาควรเริ่มจากการพัฒนาทักษะการถอดรหัสคำอย่างเป็นระบบก่อนพัฒนาสู่การอ่านเพื่อความเข้าใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย (2566) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โฟนิกส์ร่วมกับสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านออกเสียงและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อแบบฝึกเสริมทักษะ

ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกเสริมทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 4.50, S.D. = 0.50) โดยด้านรูปแบบและกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านเนื้อหาและด้านประโยชน์ที่ได้รับ ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากแบบฝึกได้รับการออกแบบให้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีภาพประกอบที่น่าสนใจ กิจกรรมมีความหลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ตลอดกระบวนการ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนาน มีแรงจูงใจในการเรียน และกล้าแสดงออกมากขึ้น นอกจากนี้การจัดกิจกรรมตามหลักการเสริมแรงของ Skinner ที่เน้นการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และการเสริมแรงทางบวกอย่างต่อเนื่องยังช่วยสร้างความมั่นใจและความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ และมีความพึงพอใจต่อแบบฝึกในระดับสูง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ แซ่จ้ง (2564) ที่รายงานว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกทักษะด้วยแบบฝึกโฟนิกส์มีความพึงพอใจต่อการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด และมีการพัฒนาการด้านการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน

ขนาดอิทธิพล (Effect Size)

เพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดอิทธิพล (Effect Size) ของการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ พัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ โดยใช้ค่า Cohen's d พบว่า มี ขนาดอิทธิพล อยู่ในระดับสูงมาก (Cohen's $d = 4.29$) ซึ่งคำนวณจากผลต่างของค่าเฉลี่ยก่อนเรียน (Mean = 15.00) และหลังเรียน (Mean = 25.00) ทารด้วยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานรวมแสดงให้เห็นว่า แบบฝึกเสริมทักษะ ที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับที่มีนัยสำคัญทางปฏิบัติ (Practical Significance) โดย Cohen (1988) กำหนดเกณฑ์ไว้ว่า $d \geq 0.80$ ถือว่ามีขนาดอิทธิพลสูงซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สูงกว่าเกณฑ์ดังกล่าวอย่างชัดเจน

ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitations)

แม้ว่าผลการวิจัยจะสะท้อนประสิทธิภาพของแบบฝึกเสริมทักษะ พัฒนาการอ่านสะกดคำศัพท์ภาษาอังกฤษตามวิธีโฟนิกส์ แต่การวิจัยครั้งนี้ยังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่

1. การวิจัยใช้รูปแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ซึ่งไม่มีกลุ่มควบคุม จึงไม่สามารถควบคุมอิทธิพลของตัวแปรแทรกซ้อนภายนอกได้ทั้งหมด
2. กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และศึกษาเฉพาะนักเรียนห้องเรียนเดียว จึงอาจมีข้อจำกัดในการสรุปอ้างอิงผลไปยังประชากรอื่น
3. ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง ซึ่งอาจส่งผลต่อความลำเอียงในการดำเนินการวิจัยและการประเมินผลบางส่วน
4. การประเมินความพึงพอใจเป็นการประเมินตนเองของนักเรียน จึงอาจได้รับอิทธิพลจากความรู้สึกส่วนบุคคลและบริบทของห้องเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธีประกอบกัน ได้แก่ การให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนระหว่างการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อยืนยันความตรงของข้อมูล
5. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ ซึ่งวัดความสามารถในการจำแนกรูปแบบการสะกดคำที่ถูกต้องเป็นหลัก จึงอาจไม่สามารถสะท้อนความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำ (Oral Reading) ของนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วนเท่ากับการทดสอบให้นักเรียนอ่านออกเสียงจริง"

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาสามารถนำแบบฝึกเสริมทักษะตามวิธีโฟนิกส์ไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านสะกดคำศัพท์ของนักเรียน

2. โรงเรียนควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการอ่านตามแนวทางโฟนิกส์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีกลุ่มควบคุม (Control Group) เพื่อเพิ่มความเที่ยงตรงภายในของการวิจัย
2. ควรขยายขนาดกลุ่มตัวอย่างและศึกษากับโรงเรียนหลายแห่งเพื่อเพิ่มความสามารถในการอ้างอิงผล
3. ควรศึกษาผลของการใช้แบบฝึกโฟนิกส์ต่อทักษะด้านอื่น เช่น การอ่านเพื่อความเข้าใจ การเขียน และการสื่อสารภาษาอังกฤษ
4. ควรพัฒนาเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ให้ครอบคลุมการทดสอบการอ่านออกเสียงจริง (Oral Reading Test) ควบคู่กับแบบทดสอบปรนัย เพื่อให้สามารถประเมินความสามารถด้านการอ่านออกเสียงคำของนักเรียนได้อย่างสมบูรณ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ซิลมีย์ มนูญดาหี และบุญรัตน์ แผลงสร. (2566). การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงคำภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนการสอนโฟนิกส์ (Phonics) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 6(1), 35–48. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/SSRUJPD/article/view/263967>
- ดวงรัตน์ แซ่เจ็ง. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสะกดคำภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงโฟนิกส์ (Phonics) ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทรงวิทยาเทพารักษ์. *วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ*, 5(2), 116–126. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Patanasilpa/article/view/261384>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย. (2566). การพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบโฟนิกส์ร่วมกับเกมมัลติมีเดีย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 13(4), 34–45. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/265775>
- อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2567). การจัดการเรียนรู้แบบกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคนิคโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านสะกดคำและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 7(6), 614–630. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/6019>

- Adams, M. J. (1990). *Beginning to read: Thinking and learning about print*. MIT Press.
- Chall, J. S. (1996). *Learning to read: The great debate* (3rd ed.). Harcourt Brace.
- Dilgard, C., Lester, J., & Jafarinai, N. (2022). Systematic phonics instruction and early literacy development: A review. *Reading and Writing*, 35(4), 1021–1046.
- Ehri, L. C. (2020). The science of learning to read words: A case for systematic phonics instruction. *Reading Research Quarterly*, 55, S45–S60.
- Futrakul, K. (2022). Developing English listening and pronunciation skills through synthetic phonics teaching principles using Jolly Phonics teaching approach. *Valaya Alongkorn Review*, 12(3), 229–244.
- Koonpornpen, O., & Penruksa, C. (2023). Using the synthetic phonics method on the development of read-aloud ability by English words for Prathomsuksa 3 students of Ketpichaiwitthaya School Saraburi Province. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 15(2), 37–45.
- National Institute of Child Health and Human Development. (2000). *Report of the National Reading Panel: Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction* (NIH Publication No. 00-4769).
<https://www.nichd.nih.gov/sites/default/files/publications/pubs/nrp/Documents/report.pdf>
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.

การบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World

School Administration in BANI World Era

วิลาวัณย์ ตันวัฒนพงษ์¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม²
Wilawan Tunwattanapong¹, Charoenwit Sompongtham²
มหาวิทยาลัยราชธานี
Ratchathani University
Corresponding Author E-mail: Charoenwit.cs@gmail.com

Received: 17 Jun 2026

Revised: 22 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

การบริหารที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วมีความซับซ้อนคลุมเครือไม่สามารถคาดเดาได้ มีการแข่งขันสูง มีผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา 4 งานคือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป ซึ่งในยุค BANI World มีการรอบคอบและการพยากรณ์สามารถรองรับกับปรากฏการณ์ที่จะมีผลกระทบกับ การบริหารเพื่อให้ประสบความสำเร็จได้ผลงานตามเป้าหมาย มี 4 ด้านคือ Brittle ความเปราะบาง ระบบดูเหมือนมีความแข็งแกร่งแต่แตกหักได้ในทันที, Anxious ความวิตกกังวลต่อความไม่แน่นอนก่อให้เกิดความวิตกกังวลในทุกระดับ, Nonlinear ความไม่เป็นเส้นตรง ผลลัพธ์ไม่สามารถคาดเดาได้ตามเหตุและผลเดิมที่มี และ Incomprehensible ความเข้าใจยาก สิ่งต่าง ๆ ที่ซับซ้อนยากต่อความเข้าใจที่ชัดเจนและสามารถปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความไว รวดเร็ว มีวิสัยทัศน์ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมใหม่ ๆ มีกลไกขับเคลื่อนกระบวนการ PDCAS คือการวางแผน ดำเนินตามแผน ตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนาและความยั่งยืนในการบริหารจัดการองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและเกินเป้าสู่ความเป็นเลิศ

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, ยุค BANI World

Abstract

Rapidly changing administration characterized by complexity, ambiguity, unpredictability, and high competition has significant impacts on school administration in four affairs: Academic affairs Administration, Personnel Administration, Budget Administration, and General Administration. Which in the BANI World era, there are conceptual frameworks and forecasting models capable of accommodating emerging phenomena that impact administration, enabling organizations to achieve successful results in line with their goals. This framework encompasses

four dimensions: Brittle; referring to systems that appear strong yet can fracture instantaneously; Anxious; where uncertainty generates anxiety across all organizational levels; and Nonlinear; where cause-and-effect relationships are disproportionate and unpredictable, and Incomprehensible refers to the state in which things are so highly complex that clear understanding and effective implementation become difficult to attain. Consequently, school administrators must be agile, visionary, and proficient in digital technology and innovation, driving their organizations through the PDCAS process; Planning, Doing, Checking, Acting, and Sustaining; to accomplish organizational goals and exceed them toward a standard of excellence.

Keywords: School administration, BANI World Era

บทนำ

สถานการณ์โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวนมีพลวัตตลอดเวลาที่ไม่สามารถคาดเดาได้ มีการแข่งขันสูงทั้งประเทศมหาอำนาจ เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมใหม่ ๆ และภัยคุกคามหลากหลายรูปแบบ วิธีการทำให้เกิดผลกระทบทางการศึกษา ที่เรียกว่ายุค BANI World ซึ่งเป็นแนวคิดของ Cascio (2020) นักมนุษยวิทยาชาวอเมริกาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจากวิกฤตต่าง ๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ เช่น สภาพภูมิอากาศ โรคระบาด ความไม่เท่าเทียม และความไม่แน่นอนของโลก โลกแบบ BANI ช่วยให้เห็นโลกที่กระทบต่ออารมณ์ของผู้คนด้วย เช่น ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวม ในการจัดการอย่างรอบด้าน ประกอบด้วย 4 ด้านคือ 1) โลกที่เปราะบาง (B - Brittle) ระบบในสังคมดูยืดหยุ่นและแข็งแกร่ง แต่ความจริงแล้วเปราะบาง ภายใต้ความเครียด มีความอ่อนไหวต่อสิ่งต่าง ๆ ได้ทุกเมื่อ 2) โลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (A - Anxious) เนื่องจากอะไรก็เกิดขึ้นได้ จึงนำไปสู่ความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ 3) โลกที่คาดเดายาก (N - Nonlinear) การคาดเดายาก เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ที่ไม่เป็นเส้นตรง สาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กันและไม่สามารถคาดเดาได้ 4) สิ่งต่าง ๆ ซับซ้อน (I - Incomprehensible) เข้าใจยาก ยากต่อการเข้าใจและปฏิบัติ กฎระเบียบด้านบุคลากรมีความซับซ้อนมากขึ้น นโยบายเปลี่ยนแปลงเร็ว ต้องการทักษะใหม่ที่ซับซ้อน (Cascio, 2020) สถานการณ์ในยุค BANI World ส่งผลกระทบไปทุกวงการรวมถึงวงการการศึกษาด้วย ได้แก่ ช่วงหลังวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เกิดภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ในเด็กปฐมวัย นักศึกษาและบุคลากรทางการศึกษายุคหลังโควิดที่เปราะบาง และเต็มไปด้วยความหดหู่ เครียด วิตกกังวล ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผู้เรียนและเยาวชน (ไทยโพสต์, 2565)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการสร้างผู้นำทางการศึกษาในยุค BANI World โดยเน้นให้ผู้บริหารมีสมรรถนะในการบริหารที่ยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ และขับเคลื่อนการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรม การนำ AI มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บริหารมืออาชีพมีบทบาทบริหารงานในสถานศึกษา 4 งานคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป โดยขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหาร PDCAS คือ วางแผน ดำเนินการ ตามแผน ตรวจสอบ ปรับปรุง พัฒนาและความยั่งยืน บริหารท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์โลกที่มี

การแข่งขันสูง ไม่สามารถคาดเดาได้ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมใหม่ ๆ AI ในการบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ความหมายของ BANI World

BANI World เป็นแนวคิดของ Jamais Cascio นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกาที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ โดยอาศัยข้อมูลจากวิกฤตต่าง ๆ ที่โลกกำลังเผชิญอยู่ กล่าวว่า BANI World หมายถึง กรอบแนวคิดหรือการพยากรณ์ที่สามารถอธิบายผลกระทบได้คือ B โลกที่เปราะบาง A ความกังวล N โลกที่คาดเดายาก I การคาดการณ์หรือการวางแผนควบคุม (Cascio, 2020) อีกทั้งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) ระบุว่า BANI World หมายถึง การอธิบายโลกทางกายภาพแบบ VUCA คือ V มีความผันผวนสูงและมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วแต่ไม่สามารถคาดเดาได้ U สภาวะที่ไม่แน่นอนสูง ขาดความชัดเจน ทำให้ยากต่อการตัดสินใจ C มีความซับซ้อนเชิงระบบที่มากขึ้นเรื่อย ๆ และมีปัจจัยมากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง A ความคลุมเครือไม่ชัดเจน ไม่สามารถคาดเดาผลที่จะเกิดขึ้นได้ แต่ BANI World ช่วยให้เห็นโลกที่กระทบต่ออารมณ์ของผู้คนด้วย เช่น ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับ Dieffenbacher (2023) กล่าวว่า BANI World หมายถึง กรอบแนวคิด (Framework) ที่ใช้อธิบายสภาพโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและคาดเดาได้ยาก

สรุปได้ว่า BANI World หมายถึง กรอบแนวคิดหรือการพยากรณ์ที่สามารถอธิบายผลกระทบจากสถานการณ์ของโลกได้ มี 4 ประการ คือ B-Brittle (ความเปราะบาง) A – Anxious (ความกังวล) N – Nonlinear (คาดเดายาก) และ I – Incomprehensible (ความเข้าใจยาก) ที่มีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและคาดเดาได้ยาก

ความสำคัญของ BANI World ต่อการบริหารสถานศึกษา

จากการสังเคราะห์พบว่า BANI World มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ดังนี้ (Jirapong et al, 2026, จิราเจต วิเศษดอนหวาย. 2568, วรากรณ์ สามโกเศศ, 2565)

1. ช่วยให้รับรู้ถึงความเสี่ยง จากความเปราะบาง (B-BRITTLE) สิ่งต่าง ๆ ในโลกแบบ BANI WORLD นั้น การศึกษาไม่ว่าจะเป็นแผนงาน หลักสูตร โครงการ มีความเสี่ยงที่จะล้มเหลวอยู่ตลอดเวลา เพราะความผันผวนของโลกรอบด้าน ดังนั้นผู้บริหารจึงต้องวางแผนที่มีความยืดหยุ่นสูง ต้องมีโครงสร้างที่สามารถปรับตัวได้รวดเร็วเมื่อเกิดวิกฤต เช่น โรคระบาด ภัยพิบัติ นโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงกะทันหัน เป็นต้น

2. ช่วยให้มีการส่งเสริมการกระจายอำนาจเพื่อความยืดหยุ่น หลักคิดกับโลกที่เปราะบาง (B) คือ การมีโครงสร้างการทำงานที่เข้มแข็งและการมีทักษะฟื้นคืนกลับสู่ความปกติเมื่อล้มเหลว เช่น สร้างโครงสร้างองค์กรในสถานศึกษาให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การกระจายอำนาจช่วยให้ครูและทีมงานมีความสามารถในการตัดสินใจเองได้ ทำให้สามารถตอบสนองต่อวิกฤตได้มากยิ่งขึ้น

3. ช่วยให้มีการกำหนดทิศทางพัฒนาครูให้ตอบโจทย์ยุค BANI WORLD ที่มีความเปราะบาง วิดกกังวล ไม่เป็นเส้นตรงและเข้าใจยาก ส่งผลกระทบบ่อยมากต่อระบบการศึกษา ทั้งในด้านนโยบาย การจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารและครูต้องมีความสามารถในการปรับตัว ยืดหยุ่น และนำเครื่องมือดิจิทัล AI

นวัตกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการวางแผนพัฒนาครูให้มี SOFT SKILLS เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ สังเคราะห์ การสื่อสาร ความเห็นอกเห็นใจ และ DIGITAL SKILLS ควบคู่กัน

4. ช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบด้าน เห็นสิ่งที่เป็นผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา ผลกระทบต่อบุคลากร เช่น อารมณ์ ความหดหู่ ความเครียด ความกังวล ความสับสน ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการกระตุ้นให้เกิดความตระหนักว่าครู นักเรียน และบุคลากรล้วนอยู่ในสภาวะอารมณ์ที่เปราะบาง ซึ่งต้องได้รับการดูแลควบคู่กันไปแทนที่ผู้บริหารจะมองแต่ปัญหาด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ หลักสูตรเท่านั้น

5. ช่วยให้มีการดูแลสุขภาพจิตของบุคลากรและผู้เรียนได้ตรงจุด จากความกังวล (A – ANXIOUS) ในโลกยุค BANI WORLD ที่เห็นได้ชัดเจนจากมุมมองความวิตกกังวลของครูคือ การใช้เทคโนโลยี AI ในการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนคือ ความเครียดในการต้องเข้าสอบวัดผลทางการศึกษาระดับชาติ สถานศึกษาคือการปรับเปลี่ยนหลักสูตรที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ผู้บริหารจึงต้องส่งเสริมสุขภาวะของครูและผู้เรียน สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยทุกด้านรวมทั้งทางอารมณ์ และพัฒนาทักษะการรับมือกับความกังวลโดยการสร้างความเข้าใจต่อกัน มีสติในการรับและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ

6. ช่วยให้เกิดการยอมรับว่าผลลัพธ์ทางการศึกษาคาดเดาไม่ได้ ต้องมีการปรับตัวต่อเนื่อง (N – NONLINEAR) ในโลกแบบ BANI คาดเดายากเพราะการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เป็นเส้นตรง เนื่องมาจากสาเหตุและผลลัพธ์ไม่สัมพันธ์กันจึงไม่สามารถคาดเดาแนวโน้มได้ สาเหตุเล็ก ๆ อาจจะนำไปสู่ปัญหาที่ใหญ่เกินคาดเดา ผู้บริหารต้องสามารถปรับตัวได้ตลอดเวลาไม่ควรยึดติดกับวิธีคิดแบบเดิม

7. ช่วยกระตุ้นให้สร้างความโปร่งใสและเปิดรับสัญญาณในการตัดสินใจ (I-INCOMPREHENSIBLE) ความเข้าใจยาก (I) ของสถานการณ์โลก จึงต้องสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานและการใช้สัญญาณในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ แนวทางที่จะทำให้เกิดการเสนอทางออกอย่างหลากหลายและการตัดสินใจแก้ปัญหาพร้อม คือการแบ่งปันข้อมูลอย่างโปร่งใสให้กับทีมผู้ปฏิบัติงาน จะช่วยเพิ่มความมั่นใจในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า BANI WORLD มีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษามาก ที่ช่วยให้เข้าใจสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ผู้บริหารมองเห็นภาพรวมในการจัดการอย่างรอบด้าน เห็นผลกระทบต่อบุคลากร รับรู้ถึงความเสี่ยง การบริหารต้องมีการใช้เทคโนโลยี AI มีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การกระจายอำนาจปรับโครงสร้างองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถกำหนดทิศทางพัฒนาครูให้ตอบโจทย์ยุคโลก BANI ที่มีความเปราะบางและคาดเดาไม่ได้

ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นมืออาชีพ

สถานศึกษามีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นนักบริหารมืออาชีพที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะทางการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีวิสัยทัศน์ มีภาวะผู้นำนวัตกรรมทางการบริหารที่สามารถขับเคลื่อนการบริหารงานด้านการศึกษาสู่จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อสร้างและจุดประกายให้การบริหารจัดการดำเนินการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค BANI World ที่มีทั้งความเปราะบาง (B-Brittle) ความกังวล (A – Anxious) และความเข้าใจยาก (I – Incomprehensible) ที่ต้องบริหารให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ภารดี อนันต์นาวิ, 2565) สอดคล้องกับ ถวิล อรัญเวศ (2564)

กล่าวว่า ผู้บริหารต้องมีความเป็นมืออาชีพในการบริหารในยุค Thailand 4.0 ได้แก่ 1) มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถมองเห็นภาพอนาคตและแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาได้ดี 2) กล้าตัดสินใจ มีข้อมูลทันสมัยสามารถใช้ตัดสินใจได้ถูกต้อง 3) ไวต่อข้อมูล มีการติดตามข้อมูลข่าวสารการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ 4) มีความซื่อสัตย์สุจริต บริหารงานด้วยความโปร่งใสยึดหลักธรรมาภิบาล 5) มีความคิดสร้างสรรค์ต่อเทคนิคการบริหาร การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม และการสื่อสารผลงานต่อสาธารณะชน คิดสร้างสรรค์ในการทำงานใหม่ ๆ 6) การประสานงาน สามารถประสานงานได้เป็นอย่างดี 7) การอุทิศเวลา มีภาวะผู้นำสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกัน กระตือรือร้นและอุทิศเวลาในการปฏิบัติงาน 8) บริหารงานแบบมีส่วนร่วม สำนึกค้ำประกันต้อง สร้างความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน 9) มีความยืดหยุ่น บริหารงานตามสถานการณ์ มีความยืดหยุ่น สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งในการเป็นนักบริหารมืออาชีพที่ต้องมีภาวะผู้นำนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการบริหารต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีวิสัยทัศน์ บริหารโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล AI นวัตกรรม การบริหารแบบใหม่ ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุค BANI World ที่มีความเปราะบาง ซับซ้อนยากไม่สามารถคาดเดาได้ เพื่อให้สามารถบริหารสำเร็จตามเป้าหมายหรือเกินเป้าหมายสู่ความเป็นเลิศ สามารถแข่งขันได้และองค์กรสามารถอยู่รอดได้ (Survival)

การบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World

การบริหารสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) มี 4 งาน ได้แก่ งานการบริหารวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงานงบประมาณ และงานบริหารงานทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานทั้ง 4 งาน จำเป็นต้องประยุกต์ใช้โดยมีนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งความเปราะบาง (B-Brittle) ความกังวล (A – Anxious) และความเข้าใจยาก (I – Incomprehensible) ต้องขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ PDICAS คือมี P-Plan การวางแผนก่อนดำเนินการ D-Do ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ C-Check การตรวจสอบก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการและหลังดำเนินการ A-Act ปรับปรุงให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และ S-Sustainable มีการพัฒนาต่อเนื่องอย่างยั่งยืน 4 งาน ให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ Horth & Buchner (2014) กล่าวว่า ผู้นำจำเป็นต้องมีนวัตกรรมสำหรับตนเองขณะที่เรียนรู้การดำเนินงานในสถานการณ์ที่ท้าทายและไม่แน่นอน จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศสำหรับนวัตกรรมภายในองค์กร ระบบ เครื่องมือ และการคิดเชิงนวัตกรรมมีความสำคัญต่อสุขภาพและความอยู่รอดในอนาคตขององค์กร และอาคม ชัยศรี ประภาพร บุญปลอด และธัญเทพ สิทธิเสื่อ (2567) พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคbaneของผู้บริหารสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนาใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการมีวิสัยทัศน์และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ประกอบด้วย 30 แนวทาง และจากการสังเคราะห์เอกสารมีรายละเอียดดังนี้

การบริหารงานวิชาการ

BANI World เป็นแนวคิดที่พัฒนาต่อจาก VUCA โดย Cascio (2022) ประกอบด้วย Brittle (เปราะบาง), Anxious (วิตกกังวล), Nonlinear (ไม่เป็นเส้นตรง) และ Incomprehensible (เข้าใจยาก) กรอบนี้กว้างไกลกว่า VUCA เพราะรวมมิติทางอารมณ์และจิตวิทยา ได้แก่ ความเปราะบาง ความกลัวที่แพร่กระจาย และธรรมชาติที่ขาดความต่อเนื่องของการแพร่กระจายความรู้ในยุคหลังสมัยใหม่ วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารพัฒนากลยุทธ์ ดำเนินการกำกับดูแล ติดตามด้วยเครื่องมือที่วัดผลได้ และติดตาม

ผลการประเมินผ่านการแทรกแซงที่มีโครงสร้างชัดเจน และ S (Sustainable) เข้าไปเป็น PDCAS สะท้อนความจำเป็นที่การบริหารวิชาการต้องมุ่งสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริงที่มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ (ResearchGate) ดังนี้

B-Brittle (ความเปราะบาง) ระบบการศึกษามีความเปราะบางสูง ล่มสลายได้ง่ายจากวิกฤต เช่น โควิด-19 ภัยพิบัติ หรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายกะทันหัน แนวทาง PDCAS สู่ความสำเร็จ คือ **Plan:** วางแผนหลักสูตรที่ยืดหยุ่น (Flexible Curriculum) 1) วิเคราะห์ความเสี่ยงของระบบวิชาการล่วงหน้า 2) จัดทำแผนฉุกเฉิน (Contingency Plan) รองรับสถานการณ์ไม่คาดฝัน 3) กำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาวการมีแผนที่สำรองทั้งระยะสั้นและระยะยาว เป็นกุญแจสำคัญในการรับมือกับยุค BANI 4) ออกแบบหลักสูตรแบบโมดูล (Modular Curriculum) ที่ปรับเปลี่ยนได้รายภาคเรียน **Do:** การดำเนินการสร้างระบบการจัดการเรียนรู้แบบ Hybrid 1) บูรณาการเครื่องมือดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อรองรับการตัดสินใจแบบ Real-time เพิ่มประสิทธิภาพสถาบัน และเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 2) ฝึกครูให้สอนได้ทั้งออนไลน์และออนไซต์ โดยไม่ให้คุณภาพตกต่ำ **Check:** 1) ตรวจสอบโดยประเมินความเข้มแข็งของระบบ (System Resilience) ตรวจสอบว่าระบบสามารถรับมือการหยุดชะงักได้หรือไม่ ด้วยการ Stress Test แผนงานวิชาการประจำปี 2) วัดผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การดำเนินโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ การกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง และการติดตามผลที่เป็นรูปธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพ **Act:** ปรับตัวอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารต้องพร้อมปรับตัวเองให้มีภาวะผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีขีดความสามารถและตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 2) แก้ไขหลักสูตรหรือแผนการสอนทันทีเมื่อผลการประเมินพบจุดอ่อนรุนแรง **Sustainable:** สร้างความเข้มแข็งระยะยาว 1) การส่งเสริมภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ การสนับสนุนนวัตกรรมและการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวก ทำให้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้สถาบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ 2) พัฒนาระบบสำรองข้อมูลหลักสูตรและสื่อการสอนในรูปแบบดิจิทัลเพื่อไม่ให้เป็นระบบหยุดชะงักเมื่อเกิดวิกฤต **A-Anxious (ความวิตกกังวล)** ครู ผู้เรียน และบุคลากรวิชาการต่างเผชิญกับความกดดัน ความไม่มั่นใจ และความเครียดจากการเปลี่ยนแปลงของโลก แนวทาง PDCAS สู่ความสำเร็จคือ **Plan:** วางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ 1) กำหนดแผน Reskilling และ Upskilling ของครูทุกปีการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจในศักยภาพ 2) ความพร้อมผ่านการ Reskilling, Upskilling และความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ความรู้ใหม่ คือกุญแจในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น 3) ค้นหาวิธีแก้ปัญหาใหม่อย่างรวดเร็วโดยไม่ยึดติดกับวิธีเดิม ERIC **Do:** การดำเนินการบรรเทาผลกระทบทางจิตวิทยา (Psychological Safety) 1) จัดการเรียนรู้ที่ลดความกลัวการผิดพลาด เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างปลอดภัย 2) ความกลัวในสถานศึกษามีสาเหตุหลากหลาย รวมถึงการนำเทคโนโลยีใหม่และการปฏิรูปหลักสูตรที่ครูและนักเรียนยังไม่ได้เตรียมพร้อมอย่างเพียงพอ จึงต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนเสมอ RSIS International 3) ผู้นำที่ให้ความสำคัญกับสวัสดิภาพและความมั่นคงในการทำงานของบุคลากรจะสามารถเสริมสร้างนวัตกรรมในที่ทำงานได้ มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ **Check:** ประเมินสภาวะและความพึงพอใจของบุคลากร 1) สำรวจความพึงพอใจของครูและนักเรียนเป็นระยะ วิเคราะห์ระดับความเครียดและ Burnout 2) ใช้แบบประเมินตัวบ่งชี้คุณภาพชีวิตในองค์กรควบคู่กับ KPI วิชาการ **Act:** สื่อสารอย่างโปร่งใสและเปิดกว้าง 1) ผู้บริหารต้องมีการสื่อสารที่ชัดเจน เปิดกว้างรับฟัง Mentor และ Coaching สำหรับครูใหม่ เพื่อลดความวิตกกังวลในการปฏิบัติงาน **Sustainable:** สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดูแลกันและกัน 1) พัฒนาระบบสนับสนุนสุขภาพจิตครูและบุคลากรอย่างถาวร เพื่อให้สถาบันการศึกษาเป็น Well-being Organization 2) ต้องอาศัยความมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่ความยืดหยุ่นของสถาบันที่แข็งแกร่งขึ้นในที่สุด (เทอดศักดิ์ ธิณสงขล, 2568, ปุณณนุช ทองศรี จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ และ สุนิสา ละวรรณวงษ์, 2566, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565)

N-Nonlinear (ไม่เป็นเส้นตรง) ผลลัพธ์ทางการศึกษาไม่ได้เป็นส่วนกับความพยายาม เหตุการณ์เล็กน้อยอาจส่งผลใหญ่โตเกินคาด หรือความพยายามมากกลับได้ผลน้อย แนวทาง PDCAS ความสำเร็จ คือ **Plan:** ออกแบบหลักสูตรอิง Competency-Based 1) วางแผนหลักสูตรที่ไม่ยึดเส้นตรงเวลา-เนื้อหา แต่ยืดสมรรถนะเป็นหลัก ผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ในแนวทางที่หลากหลาย 2) โดยมุ่งเน้นความยืดหยุ่น การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาในโลกแห่งความจริง Asymmetric Marketing **Do:** ใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ PBL 1) จัดการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning (PBL), Problem-Based Learning ที่ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาจริง ไม่ใช่เรียนตามลำดับเนื้อหาเชิงเส้นตรงเท่านั้น 2) มหาวิทยาลัยต้องมีความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขหลักสูตรและกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติที่ไม่เป็นเส้นตรงของการเรียนรู้ Digital Commons **Check:** วัดผลแบบหลายมิติ ไม่ใช่แค่คะแนนสอบ 1) ใช้การประเมินแบบ Portfolio, Rubric, Peer Assessment ร่วมกับการสอบวัดผล 2) ในชั้น Check/Study ให้สรุปผลการดำเนินแผน ใส่ใจผลที่เกิดขึ้น ค้นหาปัญหา และนำผลการตรวจสอบมาประมวลผล เพื่อยืนยัน ส่งเสริม และทำให้ประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ กลายเป็นมาตรฐาน Gssrr **Act:** ปรับการสอนแบบ Personalized Learning 1) วิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเพื่อออกแบบเส้นทางการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning Path) 2) วงจร PDCA ช่วยให้การจัดการผลการปฏิบัติงานของครูเป็นไปอย่างเป็นระบบ ปรับตัวได้ และมุ่งเน้นคุณภาพในสภาพแวดล้อมทางการศึกษา **Sustainable:** สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) 1) พัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลของผู้เรียน ในฐานะประธานของกระบวนการศึกษา โดยใช้เครื่องมือทางการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลและสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่พัฒนาบุคคล 2) ฝึกทักษะ AI Literacy และ Digital Citizenship ในหลักสูตรทุกระดับชั้น เพื่อให้ผู้เรียนอยู่รอดในโลกที่เข้าใจยาก 3) ส่งเสริม Lifelong Learning ให้ผู้เรียนและบุคลากรเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบ Micro-credential (เทอดศักดิ์ ณ สงขลา, 2568, ปุณณนุช ทองศรี จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ และ สุนิสา ละวรรณวงศ์, 2566, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565)

การบริหารงานบุคคล

สภาพการณ์: บุคลากรในสถานศึกษาอาจดูเหมือนมีความมั่นคงในตำแหน่ง แต่เมื่อเกิดวิกฤต เช่น การเปลี่ยนนโยบายการศึกษา การลดงบประมาณ หรือภัยพิบัติ ณ หรือภัยพิบัติ จึงเกิดความไม่แน่นอน ดังนี้

B-Brittle (ความเปราะบาง) ระบบดูแลเข้มงวดแต่ล้มเหลวได้ทันที **Plan:** วางแผนสำรองอัตรากำลัง (Succession Planning) ระบุตำแหน่งเสี่ยงและเตรียมผู้ทดแทน วางแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากรให้มีทักษะหลากหลาย (Multi-skilling) **Do:** ดำเนินการจัดทำแผนอัตรากำลัง 3-5 ปี สร้างระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) พัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานแทนกันได้ **Check:** ตรวจสอบความพร้อมของบุคลากรสำรอง ประเมินความเสี่ยงด้านอัตรากำลังทบทวนแผนอัตรากำลังประจำปี **Act:** ปรับแผนอัตรากำลังให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย เสริมสร้างความยืดหยุ่นในการมอบหมายงาน **Sustainable:** สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีความยืดหยุ่น (Resilience Culture) พัฒนาระบบบุคลากรที่ยั่งยืนรองรับการเปลี่ยนแปลงระยะยาว **A-Anxious (ความวิตกกังวล)** ความไม่แน่นอนก่อให้เกิดความวิตกกังวลทุกระดับ **Plan:** วางแผนระบบดูแลสุขภาพบุคลากร (Employee Well-being Program) กำหนดช่องทางสื่อสารที่ชัดเจนและโปร่งใส วางแผนพัฒนาภาวะผู้นำเชิงบวก **Do:** จัดกิจกรรมเสริมสร้างขวัญกำลังใจ สร้างระบบการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) จัดให้มีที่ปรึกษาด้านจิตวิทยา (Counseling) สำหรับบุคลากร **Check:** สำรวจความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กร (Employee Engagement Survey) ติดตามอัตราการลาออก ขาดงาน และประสิทธิภาพงาน **Act:** ปรับระบบการประเมินผลให้เป็นธรรมและโปร่งใส ปรับสภาพแวดล้อมการทำงานให้เอื้อต่อสุขภาวะ **Sustainable:** สร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงบวก (Positive Organizational Culture) ผู้บริหารเป็นแบบอย่างด้านสุขภาวะและ

ความสมดุลชีวิต-การทำงาน (จงลาวัลย์ ยะราสัย และ วิเชียร รุ้ยยืนยง, 2568, ปัญญาวัฒน์ สังฆะ และ นิยดา เปี่ยมพิชนะ, 2566, กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, Cascio, 2020, 2022)

N-Nonlinear (ความไม่เป็นเส้นตรง) ผลลัพธ์ไม่สามารถคาดเดาได้ตามเหตุและผลเดิม **สภาพการณ์:** การตัดสินใจด้านบุคลากรที่เคยได้ผลในอดีต อาจไม่ได้ผลในปัจจุบัน เช่น การอบรมแบบเดิมอาจไม่พัฒนาสมรรถนะครูได้จริง หรือการจูงใจด้วยเงินอย่างเดียวไม่เพียงพออีกต่อไป **Plan:** วางแผนพัฒนาบุคลากรแบบเฉพาะบุคคล (Personalized Development Plan) ใช้ข้อมูล Data-driven HR ในการวางแผนแทนการคาดเดา **Do:** ใช้วิธีการพัฒนาบุคลากรที่หลากหลาย เช่น Coaching, PLC (Professional Learning Community), E-learning, Micro-learning ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารบุคคล **Check:** ประเมินผลการพัฒนาด้วยหลากหลายวิธี ไม่ยึดเฉพาะการทดสอบแบบเดิม วิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมและผลงานจริง (Performance Analytics) **Act:** ปรับรูปแบบการพัฒนาบุคลากรตามผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทดลองวิธีการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง (Experimental Learning) **Sustainable:** สร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่สามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว **I-Incomprehensible (ความเข้าใจยาก)** สิ่งต่าง ๆ ซับซ้อนยากต่อการเข้าใจและปฏิบัติ **สภาพการณ์:** ภาวะเปราะบางด้านบุคลากรมีความซับซ้อนมากขึ้น นโยบายการศึกษาเปลี่ยนแปลงเร็ว บุคลากรต้องการทักษะใหม่ที่ซับซ้อน เช่น ทักษะดิจิทัล AI และการคิดเชิงระบบ ซึ่งยากต่อการทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ **Plan:** วางแผนพัฒนาทักษะดิจิทัลและทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดได้ ทำได้จริง (SMART Goals) **Do:** จัดการอบรมทักษะดิจิทัล AI Literacy และการคิดเชิงวิพากษ์ให้บุคลากร สร้างคู่มือและระบบสนับสนุนที่เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เรียบง่าย (Plain Language Policy) **Check:** ตรวจสอบความเข้าใจและการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง ประเมินทักษะดิจิทัลของบุคลากรเป็นระยะ **Act:** ปรับแนวทางการสื่อสารนโยบาย ลดความซับซ้อน พัฒนาระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System) สำหรับผู้บริหาร **Sustainable:** สร้างระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System) ให้บุคลากรเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างยั่งยืน (จงลาวัลย์ ยะราสัย และ วิเชียร รุ้ยยืนยง, 2568, ปัญญาวัฒน์ สังฆะ และ นิยดา เปี่ยมพิชนะ, 2566, กระทรวงศึกษาธิการ, 2563, Cascio, 2020, 2022)

การบริหารงานงบประมาณ

สภาพการณ์: งบประมาณสถานศึกษาอาจดูเพียงพอในช่วงปกติ แต่เมื่อเกิดวิกฤต เช่น การระบาดของโรคภัยธรรมชาติ หรือการปรับลดงบประมาณจากภาครัฐกระทันหัน ระบบการเงินของสถานศึกษาสามารถล่มสลายได้อย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาโดยตรง ดังนี้

Brittle (ความเปราะบาง) งบประมาณดูมั่นคงแต่สามารถมีปัญหาได้ทันที **Plan:** 1) วางแผนงบประมาณแบบหลายสถานการณ์ (Scenario-based Budgeting) 2) เตรียมแผนฉุกเฉินทางการเงิน (Financial Contingency Plan) และ 3) กำหนดสัดส่วนงบสำรองฉุกเฉินไว้ไม่น้อยกว่า 10% ของงบประมาณทั้งหมด **Do:** 1) ดำเนินการจัดสรร-งบบุคลากร กองทุนการศึกษา ระดมทุนชุมชน และการขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชน **Check:** ตรวจสอบสถานะทางการเงินรายเดือนและรายไตรมาส ติดตามความเสี่ยงทางการเงิน (Financial Risk Monitoring) และประเมินความเพียงพอของงบสำรองฉุกเฉิน **Act:** ปรับแผนการใช้จ่ายเมื่อเกิดวิกฤต ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และเร่งระดมทรัพยากรทางเลือก **Sustainable:** สร้างระบบการบริหารการเงินที่มีความยืดหยุ่น (Financial Resilience) พัฒนาแหล่งรายได้ที่ยั่งยืนและลดการพึ่งพางบประมาณจากแหล่งเดียว **A-Anxious (ความวิตกกังวล)** ความไม่แน่นอนของงบประมาณก่อให้เกิดความวิตกกังวลทุกระดับ **สภาพการณ์:** บุคลากรและผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความวิตกกังวลจากความไม่แน่นอนของงบประมาณ ไม่ทราบว่าจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเพียงพอหรือไม่ ส่งผลให้การวางแผนโครงการและกิจกรรมทางการศึกษาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และบุคลากรขาดความมั่นใจในการดำเนินงาน **Plan:** วางแผน

การสื่อสารงบประมาณอย่างโปร่งใส (Transparent Budget Communication Plan) กำหนดปฏิทินงบประมาณที่ชัดเจน และสร้างระบบการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดทำงบประมาณ (Participatory Budgeting) **Do:** จัดประชุมชี้แจงงบประมาณให้บุคลากรทุกระดับเข้าใจ เปิดเผยข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณผ่านระบบดิจิทัล สร้างระบบรายงานทางการเงินที่เข้าใจง่าย (Financial Dashboard) **Check:** สำนวจความเข้าใจและความพึงพอใจของบุคลากรต่อการบริหารงบประมาณ ติดตามผลการดำเนินโครงการเทียบกับงบประมาณที่ได้รับ **Act:** ปรับการสื่อสารและชี้แจงงบประมาณให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แก้ไขปัญหาการใช้จ่ายที่ล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามแผน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร **Sustainable:** สร้างวัฒนธรรมความโปร่งใสทางการเงิน (Financial Transparency Culture) และระบบธรรมาภิบาลทางการเงิน (Financial Governance) ที่ยั่งยืน (ฐิตียา จันทา และ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, 2568, สำนักงบประมาณ, 2566, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566ก)

N-Nonlinear (ความไม่เป็นเส้นตรง) ผลลัพธ์การใช้งบประมาณไม่สามารถคาดเดาได้ตามเหตุและผลเดิม **สภาพการณ์:** การลงทุนงบประมาณในด้านใดด้านหนึ่งอาจให้ผลลัพธ์ที่ไม่สัมพันธ์กับจำนวนเงินที่ใช้ไป เช่น การใช้งบประมาณจำนวนมากในการซื้ออุปกรณ์เทคโนโลยี แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่เพิ่มขึ้นตามที่คาดหวัง หรือการลงทุนเล็กน้อยในการพัฒนาครูกลับส่งผลกระทบเชิงบวกอย่างมหาศาล **Plan:** 1) วางแผนงบประมาณแบบอิงผลลัพธ์ (Result-based Budgeting / OBB) 2) วิเคราะห์ความคุ้มค่าของการลงทุน (Cost-Benefit Analysis) และ 3) ใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการตัดสินใจจัดสรรงบประมาณ **Do:** 1) ดำเนินการใช้งบประมาณแบบทดลองนำร่อง (Pilot Project) ก่อนขยายผล 2) ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและติดตามงบประมาณ (Digital Budget Management System) **Check:** ประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (Return on Investment: ROI) ในทุกโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) เพื่อหาความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการลงทุนและผลลัพธ์ **Act:** 1) ปรับการจัดสรรงบประมาณโดยอิงจากหลักฐานเชิงประจักษ์ 2) ลดการลงทุนในส่วนที่ไม่คุ้มค่า และ 3) เพิ่มงบประมาณในส่วนที่ส่งผลกระทบเชิงบวกสูง **Sustainable:** พัฒนาระบบการประเมินผลและการเรียนรู้จากการลงทุนงบประมาณ (Budget Learning System) เพื่อสะสมองค์ความรู้สำหรับการตัดสินใจในอนาคต **Incomprehensible (ความเข้าใจยาก)** ระบบงบประมาณซับซ้อนยากต่อการเข้าใจและปฏิบัติ **สภาพการณ์:** ระเบียบและกฎหมายการบริหารงบประมาณมีความซับซ้อนสูง การรายงานทางการเงินที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง ผู้บริหารสถานศึกษาหลายคนขาดความเชี่ยวชาญด้านการเงินและการบัญชี ทำให้เกิดข้อผิดพลาดและความเสี่ยงทางกฎหมาย **Plan:** 1) วางแผนพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารงบประมาณให้กับผู้บริหารและบุคลากรที่รับผิดชอบ 2) จัดทำคู่มือการบริหารงบประมาณที่เข้าใจง่าย และ 3) วางแผนนำระบบเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการ **Do:** 1) นำระบบสารสนเทศการบริหารงบประมาณ (Budget Management Information System) มาใช้ 2) จัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านการเงินการบัญชีให้กับบุคลากร และสร้างเครือข่ายที่ปรึกษาด้านการเงิน **Check:** 1) ตรวจสอบภายใน (Internal Audit) อย่างสม่ำเสมอ 2) ประเมินความเข้าใจและการปฏิบัติตามระเบียบของบุคลากร และ 3) ทบทวนความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย (Compliance Risk) **Act:** 1) ปรับปรุงคู่มือและขั้นตอนการปฏิบัติงานให้ทันสมัยและเข้าใจง่าย 2) จัดการกับข้อผิดพลาดอย่างเป็นระบบ และ 3) เสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายงบประมาณ **Sustainable:** 1) สร้างระบบการจัดการความรู้ด้านการบริหารงบประมาณ (Financial Knowledge Management) พัฒนาบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญและสามารถถ่ายทอดความรู้ต่อเนื่อง (ฐิตียา จันทา และ ศิลป์ชัย สุวรรณมณี, 2568, สำนักงบประมาณ, 2566, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566ก)

การบริหารงานทั่วไป

สภาพการณ์: ระบบการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา เช่น ระบบสาธารณูปโภค อาคารสถานที่ ระบบสารสนเทศ และการให้บริการงานธุรการ อาจดูเหมือนมั่นคงในภาวะปกติ แต่เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ระบบไฟฟ้าขัดข้อง หรือภัยไซเบอร์ ระบบงานทั่วไปสามารถหยุดชะงักได้ในทันที ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้และการให้บริการทั้งหมด ดังนี้

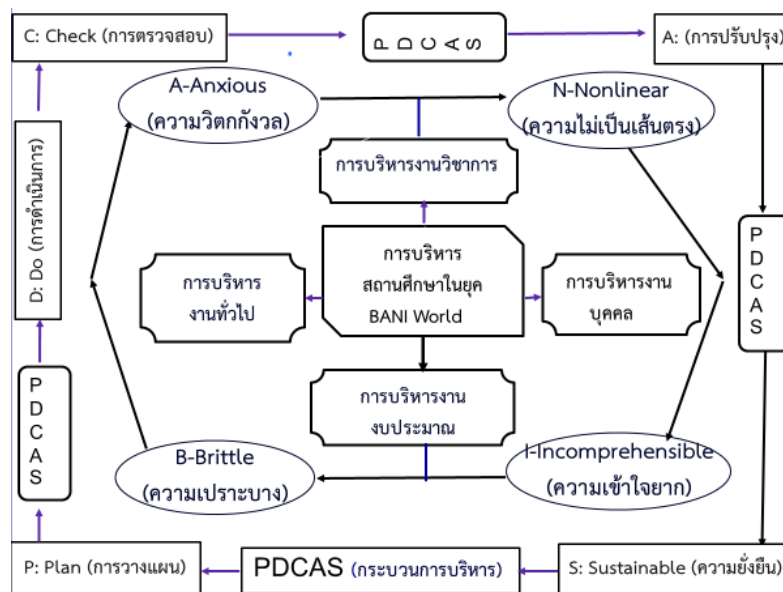
B-Brittle (ความเปราะบาง) ระบบงานทั่วไปดูมั่นคงแต่มีปัญหาได้ทันที **Plan:** 1) วางแผนบริหารความต่อเนื่องทางการเงิน 2) จัดทำแผนรับมือเหตุฉุกเฉินสำหรับทุกสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น 3) กำหนดผู้รับผิดชอบสำรองในทุกตำแหน่งงานสำคัญ และ 4) จัดทำทะเบียนทรัพย์สินและระบบสาธารณูปโภคให้เป็นปัจจุบัน **Do:** 1) ดำเนินการซ่อมแผนฉุกเฉินอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง 2) ติดตั้งระบบสำรองข้อมูล (Data Backup System) และระบบไฟฟ้าสำรอง บำรุงรักษาอาคารสถานที่และระบบสาธารณูปโภคอย่างสม่ำเสมอตามแผนการบำรุงรักษาเชิงป้องกัน (Preventive Maintenance) **Check:** ตรวจสอบความพร้อมของระบบสาธารณูปโภคและอาคารสถานที่เป็นประจำ 2) ประเมินความเสี่ยงด้านกายภาพ (Physical Risk Assessment) และ 3) ทบทวนแผนรับมือเหตุฉุกเฉินให้ทันสมัยอยู่เสมอ **Act:** 1) ปรับปรุงระบบที่พบว่าเปราะบางหรือมีความเสี่ยงสูง 2) เสริมความแข็งแกร่งให้กับโครงสร้างพื้นฐาน และพัฒนาระบบเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) **Sustainable:** 1) สร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยองค์กร (Safety Culture) 2) พัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง และ 3) สร้างความยืดหยุ่นขององค์กร (Organizational Resilience) ในระยะยาว **A: Anxious (ความวิตกกังวล)** ความไม่แน่นอนสร้างความกังวลในการบริหารงานทั่วไป **Plan:** 1) วางแผนระบบการให้บริการที่มีมาตรฐานชัดเจน (Service Standard Plan) 2) จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นปัจจุบัน กำหนดระยะเวลาการให้บริการในแต่ละงาน (Service Level Agreement: SLA) และ 3) วางแผนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารแก่ผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอ **Do:** 1) จัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) นำระบบดิจิทัลมาใช้ในการให้บริการ เช่น ระบบจองห้องประชุมออนไลน์ ระบบแจ้งซ่อมออนไลน์ และ 2) ระบบติดตามสถานะคำร้องเพื่อลดความกังวลของผู้รับบริการ **Check:** 1) สำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการอย่างสม่ำเสมอ 2) ติดตามระยะเวลาการให้บริการเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด และ 3) ประเมินประสิทธิภาพของช่องทางการสื่อสาร **Act:** 1) ปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการที่ล่าช้าหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐาน แก้ไขปัญหาที่ผู้รับบริการร้องเรียน และ 2) พัฒนาทักษะการบริการของบุคลากร **Sustainable:** 1) สร้างวัฒนธรรมการบริการที่เป็นเลิศ (Service Excellence Culture) 2) พัฒนาระบบการจัดการข้อร้องเรียนอย่างเป็นระบบ และ 3) สร้างความไว้วางใจระยะยาวกับผู้รับบริการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566ข, Cascio, 2020, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565, อธิสร ศรีแพงพา และ ชชาติชาย เกตุพรหม, 2568)

N-Nonlinear (ความไม่เป็นเส้นตรง) ผลลัพธ์งานทั่วไปไม่สามารถคาดเดาได้ตามเหตุและผลเดิม **Plan:** วางแผนโดยใช้การคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงและผลกระทบของการตัดสินใจแต่ละด้าน ใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการวางแผน และกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมทั้งผลลัพธ์ระยะสั้นและระยะยาว **Do:** ดำเนินงานแบบทดลองนำร่อง (Pilot Implementation) ก่อนขยายผลในวงกว้าง นำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานอาคารสถานที่ (Facility Management System) และระบบสารสนเทศงานทั่วไป เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความผิดพลาด **Check:** วิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data Analytics) เพื่อหาความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างการทำงานและผลลัพธ์ ประเมินผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมของการเปลี่ยนแปลงระบบงาน **Act:** ปรับแนวทางการบริหารงานทั่วไปโดยอิงจากข้อมูลและผลการประเมิน ยกเลิกหรือปรับปรุงระบบที่ไม่ได้ผล และนำแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ที่พิสูจน์แล้วมาขยายผล **Sustainable:** พัฒนาระบบการบริหารงานทั่วไปที่อิงข้อมูล (Data-driven General Administration) สร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์การดำเนินงาน และแบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีกับเครือข่าย **I-Incomprehensible (ความเข้าใจยาก)** ระบบงานทั่วไปซับซ้อนยากต่อการเข้าใจและปฏิบัติ **Plan:** วางแผนพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านกฎหมายและ

ระเบียบที่เกี่ยวข้อง จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่เรียบง่ายและเข้าใจง่าย (Plain Language Manual) ครอบคลุมทุกงานในฝ่ายงานทั่วไป และวางแผนนำระบบเทคโนโลยีมาช่วยลดความซับซ้อนในการปฏิบัติงาน **Do:** พัฒนาระบบสารสนเทศงานทั่วไป (General Administration Information System) ที่ช่วยนำทางบุคลากรในการปฏิบัติงานตามระเบียบ จัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย PDPA และระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ สร้าง FAQ (Frequently Asked Questions: คำถามที่ถามบ่อย) และ Checklist สำหรับงานที่ซับซ้อน **Check:** ตรวจสอบภายในด้านการปฏิบัติตามระเบียบ (Compliance Audit) ประเมินความเข้าใจของบุคลากรต่อกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง และติดตามการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายและระเบียบใหม่ที่มีผลต่อการบริหารงานทั่วไป **Act:** ปรับปรุงคู่มือและขั้นตอนการปฏิบัติงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ จัดการกับข้อผิดพลาดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ เพื่อป้องกันการเกิดซ้ำ และพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายสำหรับบุคลากร **Sustainable:** สร้างระบบการจัดการความรู้ด้านกฎหมายและระเบียบ (Legal Knowledge Management) พัฒนาเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายการศึกษา และสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบ (Compliance Culture) อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566ข, Cascio, 2020, จิราเจต วิเศษดอนหวาย, 2565, อธิสร ศรีแพงพา และ ชาดิชา เกตุพรหม, 2568)

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสถานศึกษาในยุค BANI World ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ สมรรถนะการบริหารภาวะผู้นำนวัตกรรมสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เทคนิควิธีการใหม่ ๆ สามารถบริหารจัดการท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อนตามสถานการณ์โลกที่ไม่สามารถคาดเดาได้ ต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง มีเครือข่ายสังคมออนไลน์ให้สามารถบริหารงานในสถานศึกษาทั้ง 4 งาน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ตามสถานการณ์โลก 4 ประการคือ B-Brittle (ความเปราะบาง) A-Anxious (ความวิตกกังวล) ความไม่แน่นอนสร้างความกังวลในการบริหารงาน N-Nonlinear (ความไม่เป็นเส้นตรง) ผลลัพธ์งานที่ไม่สามารถคาดเดาได้ตามเหตุและผลเดิม และ I-Incomprehensible (ความเข้าใจยาก) ระบบการบริหารซับซ้อนยากต่อการเข้าใจและปฏิบัติ ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการบริหารคือ PDCAS ประกอบด้วย P: Plan (วางแผน) D: Do (ดำเนินการ) C: Check (การตรวจสอบ) A: Act (การปรับปรุง) และ S: Sustainable (พัฒนาต่อเนืองมีความยั่งยืน) สามารถสรุปเป็นโมเดลได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการบริหารสถานศึกษาในยุค BANi World

สรุป

การบริหารสถานศึกษาในยุค BANi World ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพมีบทบาทบริหารงาน 4 งาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 เป็นไปตามสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตมีความเปราะบาง (B-Brittle) มีความกังวล (A-Anxious) ไม่เป็นเส้นตรง (N-Nonlinear) และเข้าใจยาก (I-Incomprehensible) ต้องมีกลไกการบริหารที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ PDCAS คือ วางแผน ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาและความยั่งยืน จึงทำให้การบริหารประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือมีความเป็นเลิศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่สามารถคาดเดาได้ มีการแข่งขันสูงองค์กรสามารถอยู่รอดได้ (Survival)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิราเจต วิเศษดอนหาย. (2565). ลาก่อน VUCA มาแล้ว BANi: ชวน ผอ. ปรับตัวและโรงเรียนให้ทันการเปลี่ยนแปลง. <https://www.educathai.com/knowledge/articles/652>
- จงล่าวลัย ยะราลัย และ วิเชียร รุ้ยณง. (2568). แนวทางการบริหารงานบุคคลยุค BANi World ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *Journal of Integration social sciences and development*, 5(2), 130-139. <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jissd/article/view/2670>
- ถวิล อรัญเวศ. (2564). คุณลักษณะของนักบริหารมืออาชีพยุคไทยแลนด์ 4.0. <https://www.gotoknow.org/>
- เทอดศักดิ์ ณ สงขลา. (2567). เตรียมรับมืออย่างไร... ในการจัดการศึกษายุค BANi World. <https://www.scimath.org/other-article/item/18415-bani-world>
- ไทยโพสต์. (2565). “ปลัดศธ. ชี้โลกเข้าสู่ยุค BANi World รวมความปั่นป่วนไว้ทั้งหมด กระทบการศึกษาโดยตรง มอบนโยบายรับมือ อุดรเรียนรู้ถดถอย.” Posts/69372 <https://www.thaipost.net/education-new-/255668/>

- ธีรตรา ศิริแพงพา และ ชาติชาย เกตุพรหม. (2568). การบริหารงานทั่วไปยุค BANI WORLD ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 12(2), 193-206. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/283814>
- ปัญญาวัฒน์ สังฆะ และ นิยดา เปี่ยมพิชนะ. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการบริหารงานบุคคลใน สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. *วารสารพุทธ ประโยชน์*, 7(1), 488-499. <https://ojs.mbu.ac.th/index.php/jbpe/article/view/2144>
- บุญยง ทองศรี, จิตณรงค์ เอี่ยมสำอางค์ และ สุนิสา ละวรรณวงษ์. (2566). สมรรถนะของผู้นำทางการศึกษา เพื่การอยู่รอดและเติบโตในยุค BANI WORLD. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 9(1), 16-28. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Kanchana-editor/article/view/271614>
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2565). ผู้บริหารสถานศึกษา:ภาวะผู้นำดิจิทัล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*, 11(2), 1-12. DOI: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/NBU>
- วารกรณ์ สามโกเศศ. (2565, 17 พฤษภาคม). กรอบคิดจาก VUCA สู่ BANI. กรุงเทพฯธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/1004689>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *คู่มือการบริหารงานงบประมาณ*. สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566ก). *แนวปฏิบัติการบริหารงบประมาณสถานศึกษา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566ข). *แนวปฏิบัติการบริหารงานทั่วไปสถานศึกษา*. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *ความเคลื่อนไหวการศึกษาไทยและการศึกษาโลก*. สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงบประมาณ. (2566). *แนวทางการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (OBB)*. สำนัก นายกรัฐมนตรี.
- อาคม ชัยศรี ประภาพร บุญปลอด และ ธัญเทพ สิทธิเสื่อ. (2567). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคบานิของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 26(2), 127-146. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhssrru/article/view/279671>
- Cascio, J. (2020, April). *Facing the age of chaos*. Medium. <https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- Cascio, A. (2022). "A framework for understanding a turbulent world." <https://ageofBANI.com/>
- Dieffenbacher, F. S. (2023). *BANI World: What is it and why we needit?*. <https://digitalleadership.com/blog/bani-world/>
- Horth, D., & Buchner, D. (2014). Innovation leadership: How to use innovation to lead effectively, work collaboratively and drive results. *Center for Creative Leadership*, 18.
- Jirapong, G., Panupong B., Udomdet, T., & Parada, B. (2026). An intelligent drip irrigation innovation for the sustainable development of large bird's eye chili farming communities. *UBRU International Journal Humanities and Social Sciences*. 6(1), 41-58. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ubruij/article/view/286137>

ผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่วมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิง
ออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก
The Results of Implementing the Standard Thai Folk Dance Training Curriculum
Model Based on Practical Skills Theory with Design Thinking to Enhance Dance
Learning Management Competency of Teachers in Small Schools

ชนธิกาญจน์ กระสินหอม

Chonthikarn Krasinhom

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี

Educational Supervisor, Senior Professional Level Saraburi Provincial Education Office

Corresponding Author E-mail: sv.yu1506@gmail.com

Received: 22 Jun 2026

Revised: 28 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก หลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่วมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ทางศิลปะของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 32 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย หลักสูตรฝึกอบรมร่วมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ แบบประเมินสมรรถนะ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ และแบบสอบถามความพึงพอใจมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน หลังการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 168.28 คะแนน (ร้อยละ 93.49) จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน 2) ความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.66, S.D. = 0.47)

คำสำคัญ: ร่วมาตรฐาน, ทักษะปฏิบัติ, การคิดเชิงออกแบบ, สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to 1) compare the dance learning management competency of teachers in small schools after the training against the 80% criterion; and 2) study teachers' satisfaction toward the training curriculum model. The sample consisted of 32 teachers assigned to teach dance in small schools under the Saraburi Primary Educational Service Area Office 2, during the second semester of the 2025 academic year, selected by multi-stage sampling. Research instruments included the Standard Thai Folk Dance training curriculum model based on practical skills theory with Design Thinking, a competency assessment covering 3 domains (knowledge, skills, and attributes), and a 20-item five-level Likert satisfaction questionnaire. Statistics used were percentage, mean, standard deviation, and a one-sample t-test.

The results revealed that 1) the teachers' overall post-training dance learning management competency scores across all 3 domains (Mean = 168.28, 93.49%) were significantly higher than the 80% criterion at the .01 level of statistical significance; and 2) the teachers' overall satisfaction toward the training curriculum model was at the highest level (Mean = 4.66, S.D. = 0.47).

Keywords: Standard Thai Folk Dance, Practical Skills, Design Thinking, Dance Learning Management Competency, Small Schools

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุนทรียภาพ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกประจำชาติ แต่ในปัจจุบันสภาพการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ประสบปัญหาอย่างมาก เนื่องจากครูผู้สอนมากกว่าร้อยละ 75 และทุกโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชานาฏศิลป์โดยตรง ส่งผลให้ครูขาดทักษะและประสบการณ์ในการถ่ายทอดความรู้และปฏิบัติท่ารำที่ถูกต้อง ทำให้ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 50 ไม่ชอบเรียนวิชานาฏศิลป์ นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดเล็กยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร ครูไม่ครบชั้น และมีการขอย้ายสถานศึกษาบ่อยครั้ง ทำให้การจัดการเรียนการสอนขาดความต่อเนื่อง และไม่มีประสิทธิภาพ

ร่วางมาตรฐาน เป็นนาฏศิลป์ไทยที่มีระเบียบแบบแผนและมีประโยชน์ทั้งต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและการกลมเกลียวจิตใจ แต่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังขาดทักษะการจัดการเรียนวิชานี้ การพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยครอบคลุมสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ และคุณลักษณะที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว การนำทฤษฎีทักษะปฏิบัติที่มุ่งเน้นการฝึกฝนอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความถูกต้องและชำนาญ มาบูรณาการร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางเพื่อวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาสมรรถนะของครู การบูรณาการนี้จะช่วยให้ครูสามารถเข้าใจปัญหา สร้างสรรค์แนวทางการสอน และประยุกต์ใช้ทักษะการร่างมาตรฐานได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของตนเอง

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยส่วนนี้จึงมุ่งศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบสมรรถนะของครูหลังการฝึกอบรม และศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบหลักสูตร เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของหลักสูตรอันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษานาฏศิลป์ในโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

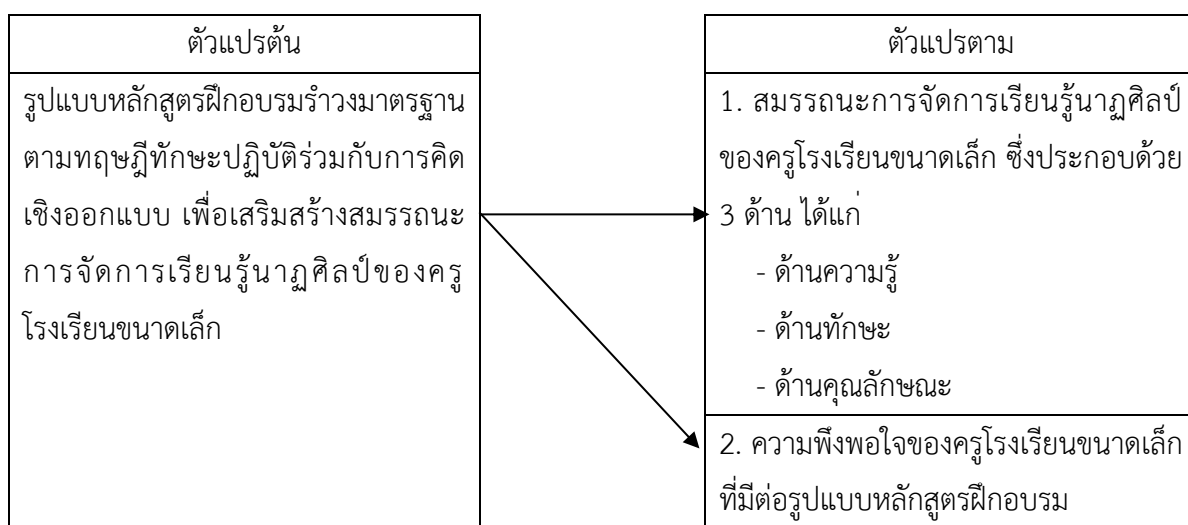
วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก หลังการฝึกอบรมตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบกับเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการทดลองใช้หลักสูตร โดยมีการกำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็กหลังการฝึกอบรมด้วยรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในส่วนนี้เป็นการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ทางศิลปะของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 64 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ทางศิลปะ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 จำนวน 32 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 หลักสูตรฝึกอบรม ร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (แบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ) 2) ด้านทักษะ (แบบสังเกต RUBRIC 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ) และ 3) ด้านคุณลักษณะ (แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ) โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97, .92 และ .97 ตามลำดับ

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่างแบบ On the Job Training ระยะเวลาดำเนินการฝึกอบรมรวม 24 ชั่วโมง (ประกอบด้วย 5 แผนการจัดกิจกรรม) โดยดำเนินการวัดและประเมินผลสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน (ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ) รวมถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

4.1 วิเคราะห์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test)

4.2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบ การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยในส่วนของ การศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม มีลักษณะเป็นแบบแผนการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Design) ที่มีการดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว (One-Group) และทำการวัดผล หลังการทดลอง (Post-test) เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้ไปทดสอบและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ (เกณฑ์ ร้อยละ 80) ผ่านการทดสอบทางสถิติสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test) โดยมีสัญลักษณ์แบบ แผนการทดลองดังนี้

X	O
ใช้แบบฝึกเสริมทักษะโฟนิกส์	ทดสอบหลังเรียน

เมื่อ

X แทน การดำเนินการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติ ร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

O แทน การวัดผลและประเมินผลหลังการฝึกอบรม ประกอบด้วย 1) การประเมินสมรรถนะการจัดการ เรียนรู้ทางศิลปะ 3 ด้าน (ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ) 2) การประเมินความพึงพอใจของครู โรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย 3 ชนิด ดังนี้

1. รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านความรู้ (Knowledge) ใช้แบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

2.2 ด้านทักษะ (Skills) ใช้แบบสังเกตทักษะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ โดยใช้เกณฑ์ การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric Score) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

2.3 ด้านคุณลักษณะ (Attribute) ใช้แบบสอบถามประเมินคุณลักษณะ เป็นแบบมาตรา ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1. รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ ดำเนินการ ดังนี้

1.1 นำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาและสังเคราะห์มาพัฒนาร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

1.2 เสนอรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม

1.3 นำร่างรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

1.4 ทำการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

2. แบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผลการตรวจสอบคุณภาพและค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดและประเมินผลแต่ละชนิด มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านความรู้ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

2.2 แบบประเมินสมรรถนะด้านทักษะ เป็นแบบสังเกตโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริก (Rubric Score) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92

2.3 แบบสอบถามประเมินสมรรถนะด้านคุณลักษณะ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ: เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม (ระยะที่ 3) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการฝึกอบรมกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ได้รับมอบหมายให้จัดการเรียนรู้ทางศิลปะ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 32 คน โดยใช้ระยะเวลาในการทดลองปฏิบัติและฝึกอบรมรวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง (ไม่นับรวมการทดสอบหลังการอบรม) ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568

ผู้วิจัยดำเนินการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมในช่วงระหว่างดำเนินการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลด้านทักษะ ผู้วิจัยทำการสังเกตและประเมินทักษะปฏิบัติและการคุณลักษณะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในขณะปฏิบัติกิจกรรมการฝึกอบรมด้วยตนเอง
2. การเก็บข้อมูลด้านความรู้และคุณลักษณะ ให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบวัดสมรรถนะด้านความรู้ความเข้าใจ และทำแบบประเมินสมรรถนะด้านคุณลักษณะของตนเองหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น
3. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความพึงพอใจ โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบหลังจากการอบรมเสร็จสิ้น
4. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปทั้ง 3 ด้าน และข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ เพื่อนำไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่าง ๆ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปในแต่ละด้านและภาพรวม เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้
 - 1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปของครูโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 ด้าน (ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ) และใช้ในการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม
 - 1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. หรือ Standard Deviation) ใช้ในการวัดการกระจายของคะแนนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลป และระดับความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็ก
2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test) ใช้ในการทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปของครูโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวม หลังการเข้ารับการฝึกอบรมกับเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 (คะแนนเต็ม 180 คะแนน เกณฑ์ร้อยละ 80 เท่ากับ 144 คะแนน) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01
3. เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลข้อมูล ได้แก่ การแปลผลระดับสมรรถนะด้านคุณลักษณะ และระดับความพึงพอใจ ใช้เกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ ของ Best (1977) ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีระดับคุณภาพ/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
 ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีระดับคุณภาพ/ความพึงพอใจในระดับมาก
 ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีระดับคุณภาพ/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีระดับคุณภาพ/ความพึงพอใจในระดับน้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีระดับคุณภาพ/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ตามลำดับประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก หลังการฝึกอบรม กับเกณฑ์ร้อยละ 80

จากการนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนนาฏศิลป์ในโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 32 คน แล้วทำการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะหลังการอบรม ซึ่งครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ (คะแนนเต็ม 180 คะแนน เกณฑ์ร้อยละ 80 เท่ากับ 144 คะแนน) ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก หลังการฝึกอบรม กับเกณฑ์ร้อยละ 80

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะ	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 80	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	t	p
ภาพรวมทั้ง 3 ด้าน	180	144	168.28	2.43	93.49	56.62*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็กในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน หลังการฝึกอบรมด้วยรูปแบบหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 168.28 คะแนน จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 93.49 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.43 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 (144 คะแนน) พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็กหลังการฝึกอบรม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 56.62, p < .01$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก หลังสิ้นสุดการฝึกอบรม ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ภาพรวมของรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรม	4.66	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.66, S.D. = 0.47)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ หลังการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 168.28 คะแนน (คิดเป็นร้อยละ 93.49) จากคะแนนเต็ม 180 คะแนน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.66, S.D. = 0.47)

อภิปรายผล (Discussion)

ผลการวิจัยการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถอภิปรายประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ หลังการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นผลมาจากรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่ผ่านการสังเคราะห์องค์ประกอบอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการ ทฤษฎีทักษะปฏิบัติ (Practical Skills Theory) เข้ามาช่วยแก้ปัญหาความไม่ชำนาญของครูที่ไม่ได้จบสาขานาฏศิลป์โดยตรง ผ่านการฝึกฝนที่เป็นลำดับขั้นตั้งแต่ขั้นการเตรียมความพร้อม ขั้นการสาธิต จนถึงฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2560) ที่ระบุว่าการพัฒนาทักษะปฏิบัติที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และชำนาญต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ นอกจากนี้ การนำ การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) มาประยุกต์ใช้ยังช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาการจัดการ

เรียนการสอนในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรได้อย่างลึกซึ้ง (Empathize & Define) นำไปสู่การวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Koh et al. (2015) ที่พบว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะทางวิชาชีพของครูให้สามารถแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและออกแบบการเรียนรู้ได้ตรงตามบริบทผู้เรียน ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการบูรณาการความรู้และทักษะไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านความพึงพอใจของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีต่อรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรดังกล่าวตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน โดยกระบวนการฝึกอบรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้ครูได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนจริงผ่านการระดมสมอง ทำให้ครูรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและไม่โดดเดี่ยวในการแก้ปัญหา อีกทั้งการมีวิทยากรคอยเป็นที่ปรึกษา (Coaching) ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ตลอดกระบวนการฝึกปฏิบัติ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้แก่ครูได้อย่างดีเยี่ยม ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ (2551) ที่ชี้ให้เห็นว่าความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมจะอยู่ในระดับสูงสุดเมื่อเนื้อหาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาจริงของผู้ปฏิบัติงาน และกิจกรรมการเรียนรู้มีการสนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เรียน ซึ่งช่วยลดทอนความวิตกกังวลและเพิ่มศักยภาพในการประยุกต์ใช้ความรู้ไปสู่การปฏิบัติงานได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้รูปแบบหลักสูตรนี้เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างยั่งยืน

ขนาดอิทธิพล (Effect Size)

ในการวิจัยครั้งนี้ นอกเหนือจากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล (Effect Size) ของการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่วมนานาชาติ เพื่อประเมินค่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นจริงในเชิงปฏิบัติ โดยใช้ค่าสถิติ Cohen's d สำหรับการทดสอบกลุ่มตัวอย่างเดียว (One-sample t-test) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบค่าขนาดอิทธิพล ดังนี้

จากการเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ของครูโรงเรียนขนาดเล็กหลังการฝึกอบรมกับเกณฑ์ร้อยละ 80 พบว่ามีค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ 10.01 ซึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลผลของ Cohen (1988) ที่ระบุว่าค่าขนาดอิทธิพลตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ถือว่าเป็น "ขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก" (Very Large Effect Size)

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถอภิปรายผลในประเด็นนี้ ดังนี้ ค่าขนาดอิทธิพลที่สูงถึง 10.01 นี้ สะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่วมนานาชาติตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิผลในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูอย่างโดดเด่นและชัดเจน ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงผลลัพธ์ทางสถิติที่เกิดจากความบังเอิญ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสมรรถนะที่มีขนาดใหญ่และมีนัยสำคัญในเชิงปฏิบัติ (Practical Significance) อย่างแท้จริง ซึ่งยืนยันได้ว่าการบูรณาการแนวคิดทักษะปฏิบัติกับการคิดเชิงออกแบบเป็นนวัตกรรมที่มีพลังสูงในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวข้ามข้อจำกัดเดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitations)

ในการศึกษาผลการใช้รูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางศิลปะของครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีข้อจำกัดที่ควรนำไปพิจารณาในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การวิจัยนี้ดำเนินการกับครูผู้สอนนาฏศิลป์ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ซึ่งมีบริบททางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรทางการศึกษาเฉพาะถิ่น ดังนั้น การนำรูปแบบหลักสูตรไปใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทหรือวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างออกไป อาจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเนื้อหา กิจกรรม หรือสื่อการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับสภาพจริงของสถานศึกษานั้นๆ

2. ด้วยระยะเวลาในการฝึกอบรมที่มีอยู่อย่างจำกัด (24 ชั่วโมง) และภาระงานประจำของครูโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความหลากหลาย ส่งผลให้การฝึกปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์เชิงลึกอาจยังไม่สามารถทำให้ครูทุกคนบรรลุถึงระดับความเชี่ยวชาญสูงสุด (Expertise) ได้ในทันที การพัฒนาสมรรถนะในระดับสูงจึงต้องอาศัยการฝึกฝนเพิ่มเติมและการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่องภายหลังการอบรม

3. การวิจัยครั้งนี้เน้นการประเมินผลการเรียนรู้ในระยะขณะฝึกอบรมและหลังสิ้นสุดการฝึกอบรมทันที ซึ่งเป็นการวัดความสามารถและเจตคติที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์การอบรม แม้จะเป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยกำหนด แต่การติดตามผลในระยะยาว (Long-term Impact) เกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้ในการสอนจริงในห้องเรียนตลอดทั้งปีการศึกษา หรือผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงต่อตัวนักเรียน อาจต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อยืนยันประสิทธิผลที่ยั่งยืนของรูปแบบหลักสูตรนี้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมร่างมาตรฐานตามทฤษฎีทักษะปฏิบัติร่วมกับการคิดเชิงออกแบบนี้ ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนนาฏศิลป์ โดยเฉพาะครูที่จบไม่ตรงวุฒิ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานหลักสูตร

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูผู้สอนนาฏศิลป์ได้นำกระบวนการฝึกอบรมนี้ไปปรับใช้ โดยคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของสถานศึกษา เช่น การปรับสื่อการเรียนรู้ หรือระยะเวลาการฝึกซ้อมให้สอดคล้องกับเวลาเรียนจริงของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก

1.3 ควรมีการส่งเสริมให้ครูที่ผ่านการอบรมได้มีการจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอน และร่วมกันพัฒนาต่อยอดทำร่างมาตรฐานให้เข้ากับเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ หรือนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาติดตามผลการนำรูปแบบหลักสูตรไปใช้ในระยะยาว (Long-term impact) เพื่อดูว่าครูสามารถรักษาระดับสมรรถนะการสอนได้ต่อเนื่องเพียงใด และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในวิชานาฏศิลป์อย่างไร

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาารูปแบบหลักสูตรฝึกอบรมในลักษณะเดียวกันนี้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ศิลปะ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและสื่อการเรียนรู้

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันหรือสื่อมัลติมีเดียแบบโต้ตอบ (Interactive Media) มาบูรณาการร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อช่วยให้ครูโรงเรียนขนาดเล็กสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และพัฒนาทักษะนาฏศิลป์ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ทศนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่

21). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2551). *20 วิธีการจัดการเรียนรู้*. โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. Prentice Hall.

Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for The Behavior Sciences*. (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Koh, J. H. L., Chai, C. S., Wong, B., & Hong, H. Y. (2015). *Design thinking for education: Conceptions and applications in teaching and learning*. Springer.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง
The Development of Grade 3 Students' Ability to Read and Explain Information
from Diagrams Using Formative Assessment Integrated
with Differentiated Instruction

เจษฎา อารรณ์

Jessada Arporn

โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๕

Chaopho Luang Upatham 5 School

Corresponding Author, E-mail:arporn95@gmail.com

Received: 22 Jun 2026

Revised: 26 Jun 2026

Accepted: 29 Jun 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง และ 2) ศึกษาพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินพัฒนาการระหว่างเรียน และแบบบันทึกการให้ข้อมูลย้อนกลับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนจากผลต่างของค่าเฉลี่ยและร้อยละความก้าวหน้า

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 11.28 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.40 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 16.04 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.20 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.76 คะแนน คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 23.80 ของคะแนนเต็ม และ 2) นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยผลการประเมินระหว่างเรียนครั้งที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.80 อยู่ในระดับปานกลาง และเพิ่มขึ้นเป็นคะแนนเฉลี่ย 16.56 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.80 อยู่ในระดับดีมาก ในการประเมินครั้งที่ 4 ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การ

ประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่างช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่าน การแปลความหมาย การเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล และการอธิบายข้อมูลจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเองได้ดีขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินเชิงพัฒนา, การสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง, การอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare Grade 3 students' ability to read and explain information from diagrams before and after learning management using formative assessment combined with differentiated instruction; and 2) study the development of students' ability to read and explain information from diagrams during the learning process. The population consisted of 25 Grade 3 students studying in the first semester of the 2025 academic year at Chaopho Luang Upatham 5 School under Chiang Rai Primary Educational Service Area Office 3. The research instruments consisted of lesson plans based on formative assessment combined with differentiated instruction, a pre-test and post-test on the ability to read and explain information from diagrams, a developmental assessment form used during learning, and a feedback recording form. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The pre-test and post-test scores were compared using the difference between mean scores and the percentage of progress.

The research findings revealed that: 1) the students' ability to read and explain information from diagrams after the learning management was higher than before the learning management. The pre-test mean score was 11.28, equivalent to 56.40 percent, while the post-test mean score was 16.04, equivalent to 80.20 percent. The mean score increased by 4.76 points, representing 23.80 percent of the total score; and 2) the students' ability to read and explain information from diagrams developed continuously during the learning process. The first developmental assessment showed a mean score of 12.16, equivalent to 60.80 percent, which was at a moderate level. The score increased to a mean of 16.56, equivalent to 82.80 percent, which was at a very good level in the fourth assessment. These findings indicate that learning management using formative assessment combined with differentiated instruction helped promote students' development in reading, interpreting, comparing and connecting information, and explaining information from diagrams in their own words more effectively.

Keywords: formative assessment, differentiated instruction, reading and explaining information from diagrams, Grade 3 students

บทนำ

การอ่านและการอธิบายข้อมูลจากแผนภาพเป็นความสามารถพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา เนื่องจากข้อมูลในชีวิตประจำวันและในบทเรียนมิได้ปรากฏเฉพาะในรูปแบบข้อความเท่านั้น แต่ยังปรากฏในรูปแบบของแผนภาพ ตาราง แผนภูมิ รูปภาพ สัญลักษณ์ และข้อมูลเชิงภาพประเภทต่างๆ ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการอ่านข้อมูล แปลความหมาย เปรียบเทียบความสัมพันธ์ และอธิบายสาระสำคัญจากข้อมูลที่ปรากฏอย่างถูกต้อง ความสามารถดังกล่าวสัมพันธ์กับทักษะการรู้เรื่องการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการใช้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะผู้เรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในช่วงวางรากฐานด้านภาษา การคิด และการเรียนรู้จากข้อมูลรอบตัว สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยเน้นการประเมินที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนจำเป็นต้องนำไปใช้ในการเรียนรู้และดำรงชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ความสามารถในการอ่านข้อมูลจากแผนภาพจึงมิใช่เพียงการดูภาพหรืออ่านข้อมูลที่ปรากฏเท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงการระบุข้อมูลสำคัญ การแปลความหมาย การเปรียบเทียบข้อมูล การอธิบายความสัมพันธ์ และการสรุปคำตอบด้วยถ้อยคำของตนเอง งานวิจัยของวรารวรรณ นันสฤติย์ (2565) พบว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการอ่านร่วมกับแผนผังความคิดสามารถส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ทิพธัญญา บุญมาพล และวิไล พลพวง (2567) พบว่า การใช้ผังกราฟิกประกอบการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ดีขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนรู้ผ่านข้อมูลเชิงภาพหรือเครื่องมือจัดระบบความคิดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการอ่าน การอธิบาย และการสื่อสารความเข้าใจของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

อย่างไรก็ตาม จากสภาพการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน พบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังสามารถอ่านข้อความหรือดูภาพได้ในระดับพื้นฐาน แต่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากแผนภาพกับคำถาม อธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูล หรือสรุปคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผลได้ชัดเจน ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 (2568) จากผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ หรือ NT ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2568 พบว่า คะแนนเฉลี่ยรวมสองด้านของโรงเรียนเท่ากับ 36.83 ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับเขตพื้นที่การศึกษา 51.33 และต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 52.32 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ย 46.50 ต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษา 56.13 และต่ำกว่าระดับประเทศ 57.11 ส่วนด้านคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ย 27.16 ต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่การศึกษา 43.42 และต่ำกว่าระดับประเทศ 47.52 ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนยังมีความจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การแปลความหมายข้อมูล และการใช้ข้อมูลเพื่อตอบคำถามอย่างเป็นระบบ แม้รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาจะสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนในหลายด้านอยู่ในระดับดีขึ้น แต่ผลการประเมินระดับชาติยังแสดงช่องว่างของคุณภาพผู้เรียนเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์อ้างอิงระดับเขตพื้นที่และระดับประเทศ โรงเรียนจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนอ่าน เข้าใจ อธิบาย และสื่อสารข้อมูลจากแผนภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บริบทของโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 เป็นสถานศึกษาที่มีผู้เรียนหลากหลายด้านพื้นฐานภาษา ประสบการณ์เดิม ความพร้อมในการเรียนรู้ และระดับความสามารถทางการอ่าน นักเรียนบางส่วนมีข้อจำกัดด้าน

การใช้ภาษาไทยในการอธิบายความคิด เนื่องจากภาษาไทยไม่ได้เป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวันของผู้เรียนทุกคน (โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5, 2568) ส่งผลให้การอ่านข้อมูลจากแผนภาพและการถ่ายทอดความเข้าใจออกมาเป็นคำพูดหรือข้อความยังไม่สมบูรณ์ ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของไท์ลี่ บี (2568) ที่ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนชาติพันธุ์ม้งระดับประถมศึกษา และพบว่าผู้เรียนชาติพันธุ์จำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพื้นฐานภาษาและประสบการณ์เดิม โดยใช้กิจกรรม สื่อ และแบบฝึกที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างเป็นขั้นตอน ปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบเดียวกันทั้งชั้นอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาผู้เรียนทุกคน เพราะนักเรียนมีระดับความพร้อม ความสนใจ พื้นฐานภาษา และรูปแบบการเรียนรู้แตกต่างกัน ครูจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการสอนที่สามารถปรับเนื้อหา กิจกรรม สื่อ ภาระงาน และการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงสาระการเรียนรู้และแสดงความเข้าใจได้ตามศักยภาพของตน

การประเมินเชิงพัฒนาเป็นแนวทางที่ช่วยให้ครูติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนระหว่างการเรียนรู้ โดยใช้ข้อมูลจากการสังเกต การตอบคำถาม แบบฝึก ผลงาน และการสะท้อนคิดของผู้เรียน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับและปรับการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง Black และ Wilam (1998) อธิบายว่าการประเมินที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนและนำผลไปใช้ปรับการสอนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) ที่เสนอให้สถานศึกษาใช้การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยให้ครูนำผลการประเมินไปใช้วางแผน ปรับกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ข้อมูลย้อนกลับ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ ญัฐเกียรติ เจริญสุข (2566) ยังพบว่า การใช้แบบฝึกทักษะร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิด อ่าน เขียน และแลกเปลี่ยนความเข้าใจระหว่างเรียนสามารถส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนระดับประถมศึกษาได้สูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าการใช้ข้อมูลระหว่างเรียนควบคู่กับกิจกรรมฝึกทักษะอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่าน

การสอนแบบแยกแยะความแตกต่างเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยปรับเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ ผลผลิตหรือชิ้นงาน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความพร้อม ความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม Tomlinson (2014) เห็นว่าการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและแสดงความเข้าใจได้ตามศักยภาพของตน หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของมินา พลสุวรรณ อัญชลี แสงอาวุธ และกฤษฎิ์ สงสวัสดิ์ (2567) ที่พบว่าการใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านจับใจความร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดช่วยให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ และทักษะการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และยังสอดคล้องกับเกศศินี ทาระเนตร์ และนพเก้า อองอาจวนิชย์ (2568) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการรู้เรื่องการอ่านของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยใช้เทคนิคชี้้นำการอ่านร่วมกับแบบฝึกตามแนวทาง PISA ซึ่งสะท้อนว่าการออกแบบกิจกรรมการอ่านอย่างเป็นระบบ การใช้คำถามชี้แนะ และการจัดแบบฝึกที่สัมพันธ์กับระดับความสามารถของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมการอ่าน การตีความ และการใช้ข้อมูลจากสิ่งที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ ปัญหาที่ปรากฏจากผลการประเมินระดับชาติ และบริบทของผู้เรียนที่มีความแตกต่างด้านภาษาและความพร้อมในการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ทั้งนี้ ตัวแปรต้นของการวิจัยคือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ส่วนตัวแปรตามคือ ความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัย

คาดว่าจะเป็แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความแตกต่างของผู้เรียน ช่วยให้ครูสามารถใช้ข้อมูลระหว่างเรียนเพื่อปรับการสอน และส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่าน อธิบาย และใช้ข้อมูลจากแผนภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ สามารถระบุข้อมูล แปลความหมาย เปรียบเทียบข้อมูล และอธิบายสาระสำคัญจากแผนภาพได้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ครูได้แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง เพื่อใช้ติดตามพัฒนาการของนักเรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับ และปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความพร้อมและความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม
3. โรงเรียนได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยยกระดับความสามารถด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารข้อมูลของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นหรือระดับชั้นอื่นได้อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรการวิจัยจากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวทาง Assessment for Learning ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) แนวคิดรูปแบบการวัดและประเมินการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มุ่งใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนของภริมา วินิธาสถิตย์กุล สิริลักษณ์ มณีรัตน์ และจิระ จิตสุภา (2566) แนวทางการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการอ่านภาษาไทยสำหรับโรงเรียนพื้นที่ลักษณะพิเศษของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2568) กรอบการประเมินด้านการอ่านของ PISA Thailand โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) และงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ผังกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ของทิพธัญญา บุญมาพล และวิไล พลพวง (2567) จากการสังเคราะห์เอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินระหว่างเรียนเป็นเครื่องมือในการติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบความเข้าใจ ให้ข้อมูลย้อนกลับ และนำผลการประเมินไปปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งด้านความพร้อม พื้นฐานภาษา ระดับความสามารถในการอ่าน ความสนใจ และวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ การกำหนดองค์ประกอบของตัวแปรต้นสังเคราะห์จากแนวคิด Assessment for Learning ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) แนวทางการใช้ผลการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนของภริมา วิธาสถิตย์กุล และคณะ (2566) ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน หมายถึง การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ ทั้งด้านระดับความสามารถในการอ่าน พื้นฐานภาษาไทย ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนภาพ และความพร้อมในการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการจัดกลุ่มผู้เรียนและออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแผนภาพตามระดับความสามารถ หมายถึง การออกแบบกิจกรรมการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพให้สอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียน โดยผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้รับกิจกรรมที่มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน แต่ยังมุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่าน แปลความหมาย เปรียบเทียบ และอธิบายข้อมูลจากแผนภาพตามเป้าหมายเดียวกัน

1.3 การใช้คำถาม แบบฝึก สื่อ และภาระงานที่แตกต่างกันตามความพร้อมของผู้เรียน หมายถึง การจัดเตรียมคำถาม แบบฝึก สื่อประกอบการเรียนรู้ และชิ้นงานที่มีความหลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับความพร้อม พื้นฐานภาษา และรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม โดยมีการช่วยเหลือเป็นลำดับขั้นจากง่ายไปยาก

1.4 การประเมินระหว่างเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ หมายถึง การตรวจสอบความเข้าใจและความก้าวหน้าของนักเรียนระหว่างการเรียนรู้ โดยใช้การสังเกต การตอบคำถาม แบบฝึก ใบงาน ผลงาน และการอธิบายปากเปล่าของนักเรียน แล้วให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างชัดเจน เพื่อให้นักเรียนทราบจุดเด่น จุดที่ควรปรับปรุง และแนวทางพัฒนางานของตนเอง

1.5 การปรับกิจกรรมหรือการช่วยเหลือผู้เรียนตามผลการประเมิน หมายถึง การนำข้อมูลจากการประเมินระหว่างเรียนมาใช้ปรับวิธีสอน กิจกรรม แบบฝึก คำถาม สื่อ หรือระดับการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพได้ตามศักยภาพของตน

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการอ่าน ทำความเข้าใจ แปลความหมาย เปรียบเทียบ เชื่อมโยง และอธิบายข้อมูลที่ปรากฏในแผนภาพหรือข้อมูลเชิงภาพได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และสื่อความหมายได้ชัดเจน การกำหนดองค์ประกอบของตัวแปรตามสังเคราะห์จากกรอบการประเมินด้านการอ่านของ PISA Thailand โดยสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2566) แนวทางการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการอ่านภาษาไทยของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2568) และงานวิจัยของทิพย์ธัญญา บุญมาพล และวิไล พลพวง (2567) ที่ใช้ผังกราฟิกในการส่งเสริมความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำคัญและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยพิจารณาจากความสามารถ 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการระบุข้อมูลจากแผนภาพ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการมองเห็นและบอกข้อมูลสำคัญที่ปรากฏในแผนภาพได้ถูกต้อง เช่น ชื่อเรื่อง รายการข้อมูล จำนวน สัญลักษณ์ ภาพประกอบ หรือรายละเอียดสำคัญที่ใช้ตอบคำถามจากแผนภาพ

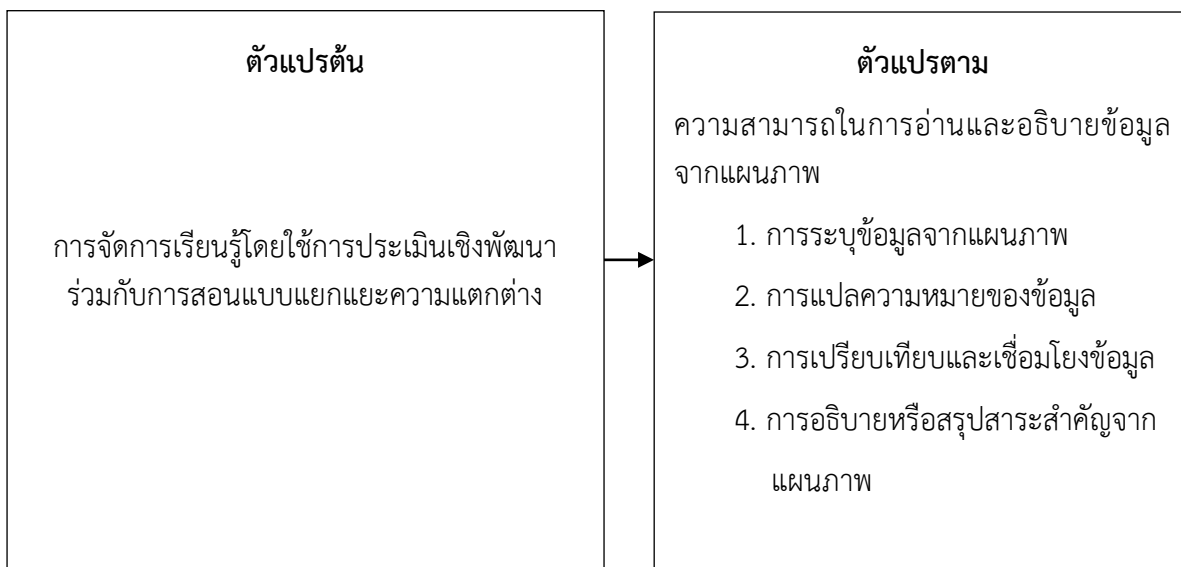
2.2 ด้านการแปลความหมายของข้อมูล หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการอธิบายความหมายของข้อมูล ตัวเลข ภาพ สัญลักษณ์ หรือข้อความที่ปรากฏในแผนภาพได้ตรงตามสาระสำคัญ และสามารถบอกได้ว่าข้อมูลนั้นสื่อความหมายเกี่ยวกับเรื่องใด

2.3 ด้านการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการพิจารณาความเหมือน ความแตกต่าง มากกว่า น้อยกว่า ลำดับ ความสัมพันธ์ หรือแนวโน้มของข้อมูลจากแผนภาพ และสามารถเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อใช้ตอบคำถามได้อย่างมีเหตุผล

2.4 ด้านการอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการเรียบเรียงคำตอบหรือสรุปความเข้าใจจากแผนภาพเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนได้ชัดเจน ถูกต้อง ครบถ้วน และสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏในแผนภาพ

ความสัมพันธ์ของกรอบแนวคิดการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อครูจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาเพื่อเก็บข้อมูลความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และนำข้อมูลดังกล่าวไปปรับกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง นักเรียนจะได้รับการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของตนเอง ได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง และมีโอกาสฝึกอ่าน ตีความ เปรียบเทียบ และอธิบายข้อมูลจากแผนภาพอย่างเป็นลำดับ ส่งผลให้ความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนสูงขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นระหว่างเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรม

การประเมินเชิงพัฒนาเป็นกระบวนการประเมินที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูทราบระดับความเข้าใจ ความก้าวหน้า และข้อบกพร่องของผู้เรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ปรับการสอนและให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง Black and Wiliam (1998) อธิบายว่า การประเมินระหว่างเรียนที่มีคุณภาพช่วยส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพราะผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับที่ชัดเจนและสามารถปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับ Brookhart (2008) ที่กล่าวว่าข้อมูลย้อนกลับที่ดีควรช่วยให้ผู้เรียนรู้ว่าตนเองอยู่ในระดับใด ควรพัฒนาเรื่องใด และจะพัฒนาอย่างไร ดังนั้น การประเมินเชิงพัฒนาจึงมิใช่การประเมินเพื่อสรุปผลเท่านั้น แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้เป็นรายบุคคล

การสอนแบบแยกแยะความแตกต่างเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ทั้งด้านความพร้อม ความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ Tomlinson (2014) อธิบายว่า ครูสามารถปรับเนื้อหากระบวนการเรียนรู้ ผลงาน หรือสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง แนวคิดนี้มีความเหมาะสมกับห้องเรียนระดับประถมศึกษาที่ผู้เรียนมีพื้นฐานแตกต่างกัน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถด้านภาษาและการอ่านไม่เท่ากัน การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การใช้ภาพประกอบ คำถามหลายระดับ แบบฝึกแยกระดับ การทำงานกลุ่มย่อย และการช่วยเหลือเฉพาะราย จึงช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและแสดงความเข้าใจได้ดีขึ้น

สำหรับตัวแปรตาม ความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ เป็นความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ข้อมูลเชิงภาพ การตีความ การเปรียบเทียบ และการถ่ายทอดความเข้าใจออกมาเป็นคำพูด หรือข้อความอย่างมีเหตุผล OECD (2019) ให้ความสำคัญกับการรู้เรื่องการอ่านในฐานะความสามารถในการค้นหา ทำความเข้าใจ ประเมิน และใช้ข้อมูลจากสื่อหลากหลายรูปแบบในสถานการณ์จริง ขณะที่ Kress and van Leeuwen (2006) เสนอว่า การสื่อสารในยุคปัจจุบันมิได้จำกัดอยู่ที่ข้อความภาษาเขียนเท่านั้น แต่รวมถึงภาพ สัญลักษณ์ แผนภาพ และองค์ประกอบเชิงทัศน์อื่น ๆ ผู้เรียนจึงควรได้รับการฝึกให้อ่านความหมายจากข้อมูลที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การประเมินเชิงพัฒนาและการสอนแบบแยกแยะความแตกต่างมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ การประเมินเชิงพัฒนาช่วยให้ครูมีข้อมูลเกี่ยวกับระดับความสามารถของผู้เรียน ส่วนการสอนแบบแยกแยะความแตกต่างช่วยให้ครูนำข้อมูลดังกล่าวไปออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เมื่อนำแนวคิดทั้งสองมาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการฝึกอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ นักเรียนจะได้รับโอกาสในการเรียนรู้ตามระดับความพร้อม ได้ฝึกอ่านข้อมูลจากแผนภาพอย่างเป็นขั้นตอน ได้รับคำแนะนำระหว่างเรียน และสามารถพัฒนาความสามารถในการระบุข้อมูล แปลความหมาย เปรียบเทียบ เชื่อมโยง และอธิบายสาระสำคัญจากแผนภาพได้ดียิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ และศึกษาพัฒนาการของนักเรียนระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 25 คน

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน 2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามระดับความสามารถของผู้เรียน และ 3) การประเมินระหว่างเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ตามผลการประเมิน

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 1) การระบุข้อมูลจากแผนภาพ 2) การแปลความหมาย เปรียบเทียบ และเชื่อมโยงข้อมูลจากแผนภาพ และ 3) การอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ประกอบด้วยเครื่องมือสำคัญ 3 ชุด ได้แก่

เครื่องมือชุดที่ 1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง เป็นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียน โดยออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับความพร้อมและระดับความสามารถของผู้เรียน มีการใช้คำถามสื่อ แบบฝึก และภาระงานที่แตกต่างกันตามกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งมีการประเมินระหว่างเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียน

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบวัดความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ ใช้สำหรับทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน คะแนนเต็ม 20 คะแนน ครอบคลุมองค์ประกอบของความสามารถ 4 ด้าน ได้แก่ การระบุข้อมูลจากแผนภาพ 5 คะแนน การแปลความหมายของข้อมูล 5 คะแนน การเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล 5 คะแนน และการอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเอง 5 คะแนน

เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมินพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพระหว่างการจัดการเรียนรู้ ใช้ประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนระหว่างเรียน จำนวน 4 ครั้ง คะแนนเต็มครั้งละ 20 คะแนน โดยพิจารณาความสามารถตามองค์ประกอบเดียวกับแบบวัดก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อสะท้อนพัฒนาการของนักเรียนอย่างต่อเนื่องระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการโดยนำเครื่องมือวิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และการวัดประเมินผล โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นปรับปรุงเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง (บุญชม ศรีสะอาด, 2535)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนจากผลต่างของค่าเฉลี่ยและร้อยละความก้าวหน้า

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพก่อนเรียนและหลังเรียน จำแนกตามองค์ประกอบของตัวแปรตาม (จำนวน 25 คน)

ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 1

องค์ประกอบของความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	หลังเรียน ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	ผลต่าง	ร้อยละ ความก้าวหน้า
1. การระบุข้อมูลจากแผนภาพ	5	3.20	64.00	4.20	84.00	1.00	20.00
2. การแปลความหมายของข้อมูล	5	2.80	56.00	4.00	80.00	1.20	24.00
3. การเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล	5	2.80	56.00	4.00	80.00	1.20	24.00
4. การอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเอง	5	2.48	49.60	3.84	76.80	1.36	27.20
รวม	20	11.28	56.40	16.04	80.20	4.76	23.80

หมายเหตุ. คะแนนรวมก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.18 ส่วนคะแนนรวมหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.04 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.57

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 11.28 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.40 และมีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 16.04 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.20 แสดงให้เห็นว่าหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้น 4.76 คะแนน คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 23.80 ของคะแนนเต็ม

เมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบของตัวแปรตามทั้ง 4 ด้าน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกด้าน โดยด้านการระบุข้อมูลจากแผนภาพมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.20 เป็น 4.20 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 20.00 ด้านการแปลความหมายของข้อมูลมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.80 เป็น 4.00 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 24.00 ด้านการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.80 เป็น 4.00 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 24.00 และด้านการอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเองมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.48 เป็น 3.84 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 27.20 ซึ่งเป็นด้านที่มีร้อยละความก้าวหน้าสูงที่สุด

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพระหว่างการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยประเมินพัฒนาการของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้แบบประเมินพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพ จำนวน 4 ครั้ง คะแนนเต็มครั้งละ 20 คะแนน เพื่อศึกษาความก้าวหน้าของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพระหว่างการจัดการเรียนรู้

ครั้งที่ประเมิน	จำนวน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ	ระดับพัฒนาการ**
ครั้งที่ 1	25	20	12.16	2.05	60.80	ปานกลาง
ครั้งที่ 2	25	20	14.20	1.84	71.00	ดี
ครั้งที่ 3	25	20	15.44	1.66	77.20	ดี
ครั้งที่ 4	25	20	16.56	1.42	82.80	ดีมาก

** หมายเหตุ. ผู้วิจัยแปลผลระดับพัฒนาการจากค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยเทียบกับคะแนนเต็ม โดยกำหนดเกณฑ์เป็น 5 ระดับ ได้แก่ ร้อยละ 80.00 – 100.00 = ดีมาก, 70.00–79.99 = ดี, 60.00–69.99 = ปานกลาง, 50.00–59.99 = พอใช้ และต่ำกว่าร้อยละ 50.00 = ควรปรับปรุง (ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการประเมินครั้งที่ 1 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 คิดเป็นร้อยละ 60.80 อยู่ในระดับปานกลาง การประเมินครั้งที่ 2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.20 คิดเป็นร้อยละ 71.00 อยู่ในระดับดี การประเมินครั้งที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.44 คิดเป็นร้อยละ 77.20 อยู่ในระดับดี และการประเมินครั้งที่ 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.56 คิดเป็นร้อยละ 82.80 อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับระหว่างการจัดการเรียนรู้

จากผลการประเมินพัฒนาการระหว่างเรียน สะท้อนให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ความพร้อมและพื้นฐานของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากแผนภาพตามระดับความสามารถ การใช้คำถาม แบบฝึก สื่อ และภาระงานที่แตกต่างกัน การประเมินระหว่างเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับ และการปรับกิจกรรมหรือการช่วยเหลือผู้เรียนตามผลการประเมิน มีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพอย่างต่อเนื่อง โดยในระยะแรกนักเรียนบางส่วนยังระบุข้อมูลจากแผนภาพได้ไม่ครบถ้วน แปลความหมายของข้อมูลได้ไม่ชัดเจน เปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูลได้ไม่เป็นระบบ และยังอธิบายคำตอบด้วยถ้อยคำของตนเองได้ไม่ชัดเจน ครูจึงใช้ข้อมูลจากการประเมินระหว่างเรียนเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ ตั้งคำถามชี้แนะ ปรับระดับความยากง่ายของแบบฝึก และจัดการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้นักเรียนสามารถอ่านข้อมูลจากแผนภาพได้แม่นยำขึ้น แปลความหมายของข้อมูลได้ถูกต้องขึ้น เชื่อมโยงข้อมูลได้มีเหตุผลมากขึ้น และอธิบายสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเองได้ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ 5 สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ โดยก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 11.28 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.40 และหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.04 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.20 คะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.76 คะแนน คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 23.80 ของคะแนนเต็ม แสดงให้

เห็นว่า หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเชิงพัฒนาาร่วมกับการสอนแบบแยกแยะความแตกต่าง นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบตามกรอบแนวคิดของการวิจัย พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการระบุข้อมูลจากแผนภาพ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.20 เป็น 4.20 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 20.00 ด้านการแปลความหมายของข้อมูล มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.80 เป็น 4.00 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 24.00 ด้านการเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.80 เป็น 4.00 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 24.00 และด้านการอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเอง มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 2.48 เป็น 3.84 คิดเป็นร้อยละความก้าวหน้า 27.20 ซึ่งเป็นด้านที่มีร้อยละความก้าวหน้าสูงที่สุด สะท้อนว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินระหว่างเรียนเพื่อปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของผู้เรียน ช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการอ่านข้อมูลจากแผนภาพ การแปลความหมาย การเปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล ตลอดจนการอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญด้วยถ้อยคำของตนเองได้ดีขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพระหว่างการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการความสามารถในการอ่านและอธิบายข้อมูลจากแผนภาพเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาการจัดการเรียนรู้ โดยผลการประเมินระหว่างเรียนครั้งที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 12.16 คิดเป็นร้อยละ 60.80 อยู่ในระดับปานกลาง ครั้งที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 14.20 คิดเป็นร้อยละ 71.00 อยู่ในระดับดี ครั้งที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 15.44 คิดเป็นร้อยละ 77.20 อยู่ในระดับดี และครั้งที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.56 คิดเป็นร้อยละ 82.80 อยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นเป็นลำดับจากระดับปานกลางไปสู่ระดับดีมาก

ผลดังกล่าวสะท้อนว่า การประเมินเชิงพัฒนาช่วยให้นักเรียนระดับความเข้าใจและความก้าวหน้าของผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรม สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ ตั้งคำถามชี้แนะ และปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน การสอนแบบแยกแยะความแตกต่างช่วยให้นักเรียนได้รับแบบฝึก คำถาม สื่อ ภาระงาน และการช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความพร้อมของตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนมีพัฒนาการในการระบุข้อมูลจากแผนภาพ แปลความหมายของข้อมูล เปรียบเทียบและเชื่อมโยงข้อมูล และอธิบายหรือสรุปสาระสำคัญจากแผนภาพด้วยถ้อยคำของตนเองได้ชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ ๕. (2567). รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือ. *วารสารการวัดผลการศึกษา มศว มหาสารคาม*, 3(1), 22-25.
- Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 5(1), 7-74. <https://doi.org/10.1080/0969595980050102>
- Brookhart, S. M. (2008). *How to give effective feedback to your students*. ASCD.
- Kress, G., & van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2nd ed.). Routledge.
- OECD. (2019). *PISA 2018 assessment and analytical framework*. OECD Publishing.
- Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners* (2nd ed.). ASCD.

แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2
Guidelines for Learning Ecosystem Management to Enhance Educational Quality
in Small Schools under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2

ภักตินันท์ พรโชติชัยนันท์

Phakthinan Pronchotchaiyanan

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

Deputy Director of Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2

Corresponding Author, E-mail: Phakthinan2522@gmail.com

Received: 22 Jun 2026

Revised: 29 Jun 2026

Accepted: 30 Jun 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์การบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 รวมถึงวิเคราะห์กลไกการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเสนอแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก เอกสารทางวิชาการ และแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)

ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่มองการจัดการศึกษาในลักษณะของระบบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษา เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ ชุมชน และภาคีเครือข่าย ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ผลการวิเคราะห์บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาจำนวนนักเรียนลดลง การขาดแคลนผู้บริหารสถานศึกษา ครูไม่ครบชั้น ขาดจำกัดด้านงบประมาณ ทรัพยากรและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การบริหารเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูล 2) พัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารแบบมี

ส่วนร่วม 3) การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ 6) การหนุนเสริมเชิงพื้นที่การศึกษาโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสังเคราะห์พบว่า การยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่บูรณาการทุกภาคส่วนเข้าด้วยกันซึ่งกลไกการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา เพิ่มโอกาสทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้มั่นคง

คำสำคัญ: ระบบนิเวศทางการเรียนรู้, โรงเรียนขนาดเล็ก, การบริหารจัดการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

Abstract

This academic article aimed to study, analyze, and synthesize Guidelines for Learning Ecosystem Management to Enhance Educational Quality in Small Schools under Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2. also examined area-based support mechanisms affecting educational quality development and proposed guidelines for enhancing the quality of small schools within the context of social and educational changes in the 21st century. The study employed an analysis of fundamental data from small schools, relevant academic documents, and the concept of the Learning Ecosystem.

A learning ecosystem is an educational approach that views education as an interconnected system comprising learners, teachers, school administrators, technology, learning resources, communities, and educational partners. These components collectively play a crucial role in promoting high-quality and sustainable learning outcomes. The analysis of small schools under the Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2 revealed several challenges, including declining student enrollment, shortages of school administrators, insufficient numbers of teachers, budget constraints, and disparities in access to educational resources. These structural issues significantly affect the effectiveness of learning management and the overall quality of education.

The findings suggest that effective learning ecosystem management for small schools should include the development of instructional leadership among school administrators, Guidelines for Managing the Learning Ecosystem to Improve Educational Quality in Small Schools,

consisting of 6 guidelines: 1) Area-based management based on data 2) Developing leadership and participatory management 3) Teacher development through Professional Learning Communities (PLC) 4) Building educational collaborative networks 5) Utilizing technology and innovation to expand learning opportunities 6) Area-based educational support/reinforcement by the educational service area office should be strengthened to facilitate the efficient utilization of shared resources. The synthesis indicates that improving the quality of small schools requires an integrated learning ecosystem management approach that engages all relevant sectors. Such an approach can strengthen school capacity, expand educational opportunities, reduce educational disparities, and develop learners' competencies in alignment with future societal and global changes in a sustainable manner.

Keywords: Learning Ecosystem, Small Schools, Educational Management, Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์และสร้างความเสมอภาคทางสังคม อย่างไรก็ตาม ระบบการศึกษาของประเทศไทยยังเผชิญความท้าทายจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 37 โรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่กำลังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า โรงเรียนจำนวน 24 โรงเรียน (ร้อยละ 64.86) มีจำนวนนักเรียนลดลง และมีโรงเรียนถึง 21 โรงเรียน (ร้อยละ 56.76) ที่มีนักเรียนต่ำกว่า 80 คน สะท้อนถึงแนวโน้มการลดลงของประชากรวัยเรียนและความเปราะบางของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลต่อการจัดสรรงบประมาณรายหัวและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2568)

นอกจากนี้ ยังพบว่า โรงเรียนจำนวน 9 โรงเรียน (ร้อยละ 24.32) ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาประจำ และ 18 โรงเรียน (ร้อยละ 48.65) ประสบปัญหาครูไม่ครบชั้น ส่งผลให้ครูต้องสอนหลายระดับชั้นหรือสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ขณะที่ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรยังส่งผลต่อการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ อีกทั้งเมื่อพิจารณาคุณภาพโรงเรียน พบว่า มีเพียง 8 โรงเรียน (ร้อยละ 21.62) ที่อยู่ในกลุ่ม Best Practice ขณะที่โรงเรียนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มส่งเสริมและพัฒนา และกลุ่มที่ต้องเร่งรัดการสนับสนุน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2, 2568)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็กมิได้เผชิญเพียงปัญหาด้านจำนวนผู้เรียนลดลงเท่านั้น แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ และคุณภาพการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาเชิงระบบ แนวคิดระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) จึงเป็นกรอบสำคัญที่มุ่งเชื่อมโยงผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ชุมชน เทคโนโลยี และภาคีเครือข่ายให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567; Bronfenbrenner, 1979)

ระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ให้ความหมายว่า ระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับองค์ประกอบแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ทั้งบุคคล องค์กร ทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงและมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาศักยภาพได้เต็มตามความสามารถ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกอนาคต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) อธิบายเพิ่มเติมว่า ระบบนิเวศทางการเรียนรู้เป็นระบบที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งสถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และสามารถดำรงชีวิตในสังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

องค์ประกอบของระบบนิเวศทางการเรียนรู้

จากการสังเคราะห์แนวคิดของ Bronfenbrenner (1979), UNESCO (2021), OECD (2023) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564, 2567) พบว่า ระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. ภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ (Leadership and Management) หมายถึง การกำหนดนโยบาย ทิศทาง และการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teachers and Educational Personnel) หมายถึง ผู้มีบทบาทสำคัญในการออกแบบและจัดการเรียนรู้ รวมถึงการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง
3. ผู้เรียน (Learners) หมายถึง ศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมุ่งส่งเสริมสมรรถนะ การเรียนรู้เชิงรุก และการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. สภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ (Learning Environment and Resources) หมายถึง สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน

5. เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล (Technology and Digital Innovation) หมายถึง เครื่องมือและระบบดิจิทัลที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้และขยายโอกาสทางการศึกษา

6. เครือข่ายความร่วมมือและการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ (Partnership and Area-Based Support) หมายถึง การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานทางการศึกษาในการสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ระบบนิเวศทางการเรียนรู้จะเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงบุคคล ทรัพยากร เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือเข้าด้วยกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้

ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ชุมชน เทคโนโลยี และภาคีเครือข่ายให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ระบบนิเวศการเรียนรู้ช่วยลดข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ผ่านการสร้างความร่วมมือและการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

ดังนั้น ระบบนิเวศการเรียนรู้จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564; UNESCO, 2021)

โรงเรียนขนาดเล็ก (Small School)

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ตามเกณฑ์การจำแนกขนาดสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เรียนในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล แต่ส่วนใหญ่มักประสบปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาผ่านความร่วมมือของทุกภาคส่วนและการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน (Echazarra & Radinger, 2019)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2568

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 จำนวน 37 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่กำลังเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1. ปัญหาจำนวนนักเรียนลดลง โรงเรียนจำนวน 24 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 64.86 มีจำนวนนักเรียนลดลงจากปีการศึกษา 2567 เป็นปีการศึกษา 2568 ขณะที่เหลือเพียง 10 โรงเรียน (ร้อยละ 27.03) ที่มีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้น และ 3 โรงเรียน (ร้อยละ 8.11) ที่มีจำนวนนักเรียนคงที่ สะท้อนถึงแนวโน้มการลดลงของประชากรวัยเรียน การย้ายถิ่นฐานของครอบครัว และการแข่งขันด้านคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียน ส่งผลให้โรงเรียนได้รับงบประมาณรายหัวลดลงและมีข้อจำกัดในการบริหารจัดการมากขึ้น นอกจากนี้ พบว่า 13 โรงเรียน (ร้อยละ 35.14) มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คน และ 21 โรงเรียน (ร้อยละ 56.76) มีนักเรียนต่ำกว่า 80 คน ซึ่งสะท้อนถึงภาวะความเปราะบางของโรงเรียนขนาดเล็กในหลายพื้นที่

2. ปัญหาการขาดแคลนผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า 9 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.32 ไม่มีผู้บริหารสถานศึกษาประจำโรงเรียน ทำให้การบริหารจัดการ การกำหนดทิศทางการพัฒนา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติขาดความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยรวม

3. ปัญหาครูไม่ครบชั้น โรงเรียนจำนวน 18 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.65 ประสบปัญหาครูไม่ครบชั้นครูต้องสอนหลายระดับชั้นหรือสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษา

4. ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา จากการที่โรงเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้งบประมาณรายหัวที่ได้รับมีแนวโน้มลดลงตามไปด้วย ขณะที่โรงเรียนยังคงมีภาระค่าใช้จ่ายคงที่ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้การพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ยังมีข้อจำกัด

5. ความแตกต่างด้านคุณภาพการศึกษา เมื่อพิจารณาการจัดกลุ่มคุณภาพโรงเรียน ปีการศึกษา 2568 พบว่า มีโรงเรียนเพียง 8 โรงเรียน (ร้อยละ 21.62) ที่ได้รับการจัดอยู่ในกลุ่ม Best Practice ขณะที่โรงเรียนส่วนใหญ่อีก 26 โรงเรียน (ร้อยละ 70.27) อยู่ในกลุ่ม ส่งเสริมและพัฒนา และยังมี 3 โรงเรียน (ร้อยละ 8.11) อยู่ในกลุ่ม เร่งให้การสนับสนุนช่วยเหลือ สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำด้านคุณภาพการศึกษาและความจำเป็นในการได้รับการหนุนเสริมเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 มิได้เป็นเพียงปัญหาด้านจำนวนผู้เรียน แต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารจัดการ และคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการระบบนิเวศ

ทางการเรียนรู้ร่วมกับกลไกการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความเข้มแข็งให้แก่โรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน

การบริหารจัดการศึกษา (Educational Management)

การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม กำกับ (Controlling) เพื่อใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา (Koontz and Weihrich, 2010)

Hoy and Miskel (2013) อธิบายว่า การบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการประสานความร่วมมือระหว่าง บุคคล กลุ่มบุคคล และทรัพยากรต่าง ๆ ภายในองค์กรทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีคุณภาพและเกิดผลลัพธ์ต่อผู้เรียน

Sergiovanni et al. (2004) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ภาวะผู้นำ การบริหารทรัพยากร และการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ ความสำเร็จของผู้เรียน

สำหรับบริบทของบทความนี้ การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการวางแผน การบริหาร ทรัพยากร การพัฒนาบุคลากร การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และการกำกับติดตามการดำเนินงานของ สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 เพื่อพัฒนาระบบนิเวศทางการเรียนรู้ ของโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

องค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษา

จากการสังเคราะห์แนวคิดของ Fayol (1916), Gulick and Urwick (1937), Koontz and O'Donnell (1976) และ Hoy and Miskel (2013) สามารถสรุปองค์ประกอบของการบริหารจัดการศึกษาได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย แผนงาน และแนวทาง ดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Fayol, 1916; Koontz & O'Donnell, 1976)

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้างการบริหาร การแบ่งบทบาทหน้าที่ และ การจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมกับภารกิจขององค์กร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Gulick and Urwick, 1937; Daft, 2000)

3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การสรรหา คัดเลือก พัฒนา และส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน (Gulick and Urwick, 1937; Hoy and Miskel, 2013)

4. การอำนวยการหรือภาวะผู้นำ (Directing/Leading) หมายถึง การสั่งการ สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมความร่วมมือของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Koontz & O'Donnell, 1976; Hoy and Miskel, 2013)

5. การกำกับ ติดตาม และประเมินผล (Controlling) หมายถึง การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนด และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง (Fayol, 1916; Daft, 2000)

ดังนั้น การบริหารจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การอำนวยการ และการกำกับติดตามผล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (Hoy and Miskel, 2013)

กรณีศึกษาแนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้

1. กรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่พิเศษ

วงศ์สมบูรณ์ และแสงสว่าง (2568) ศึกษาแนวทางการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของครูผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในโรงเรียนขนาดเล็กเขตพื้นที่พิเศษ จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย 4 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การทำงานร่วมกันของครูผ่าน PLC การสนับสนุนจากชุมชน และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้และยกระดับผลลัพธ์ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์เชื่อมโยงกับ สพป.จันทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยสะท้อนว่า แม้โรงเรียนจะมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและทรัพยากร แต่หากมีการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายความร่วมมือและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จะช่วยลดผลกระทบจากปัญหาครูไม่ครบชั้นและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้

2. กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดน

โสภณา สุตสมบูรณ์ (2567) ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ชายแดนทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยสำรวจครูจำนวน 373 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ประกอบด้วย การจัดหลักสูตรที่ยืดหยุ่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ การวิเคราะห์เชื่อมโยงกับ สพป.จันทบุรี เขต 2 ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ หากมีการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทรัพยากร เทคโนโลยี และภาคีเครือข่ายในพื้นที่เข้าด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการหนุนเสริมเชิงพื้นที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. กรณีศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ตามแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่า การบริหารระบบนิเวศการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสนับสนุนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ การพัฒนาครู และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาโดยรวม แนวคิดดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดจันทบุรี โดยให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็น "หน่วยหนุนเสริม" เชื่อมโยงโรงเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง

Allaire et al. (2023) ศึกษาโครงการ Remote Networked School (RNS) ในประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นการพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ห่างไกลผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ผลการศึกษาพบว่า การเชื่อมโยงโรงเรียนผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านขนาดโรงเรียน เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ระหว่างครู โรงเรียน และชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งและยั่งยืนมากขึ้น

Rural Schools under Focus: Case Studies on Innovative Practices ของเครือข่ายการศึกษาแห่งสหภาพยุโรป (European Commission/EACEA/Eurydice, 2011) ได้ศึกษากรณีตัวอย่างโรงเรียนชนบทและโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 19 แห่ง ใน 11 ประเทศ พบว่า โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพการศึกษามีลักษณะร่วมกัน 4 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง (2) ความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน (3) การจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นตามบริบท และ (4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก

Kim (2025) ศึกษากรณีของ Poolmoo School ประเทศเกาหลีใต้ ภายใต้แนวคิด “Village Education Community” หรือชุมชนการศึกษาเชิงพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ครู นักเรียน และชุมชน ผ่านกลไกที่เรียกว่า “Five-Wheel Mechanism” สามารถสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทรัพยากรในชุมชนกับการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

Kimonen and Nevalainen (2002) ศึกษาโรงเรียนชนบทขนาดเล็กในประเทศฟินแลนด์ที่มีครูเพียง 2 คนและนักเรียน 25 คน พบว่า ความสำเร็จของโรงเรียนเกิดจากการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทชุมชน และการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง แม้โรงเรียนจะมีข้อจำกัดด้านขนาดและทรัพยากร

จากการสังเคราะห์งานวิจัยต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็กประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางการศึกษา 2) เครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 3) การใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย และ 5) การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

สังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กได้ 5 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานภายนอก การหนุนเสริมเชิงพื้นที่จากหน่วยงานต้นสังกัด

ผลการสังเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ที่กำลังเผชิญปัญหาจำนวนนักเรียนลดลง การขาดแคลนครูและผู้บริหาร รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ควบคู่กับการหนุนเสริมเชิงพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

1. การบริหารเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูล (Area-Based Data Management)

ผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ (Area-Based Data) ได้แก่ จำนวนผู้เรียน แนวโน้มประชากรวัยเรียน อัตรากำลังครู ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และทรัพยากรของชุมชน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทจริงของแต่ละโรงเรียน ซึ่งงานวิจัยของ Echazarra และ Radinger (2019) พบว่า โรงเรียนชนบทที่ใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ในการวางแผนสามารถจัดสรรทรัพยากรและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ดีกว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานตามแนวทางส่วนกลางเพียงอย่างเดียว

2. การพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership)

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem Leader) โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการวางแผน ตัดสินใจ และพัฒนาโรงเรียนร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hernthaisong et al. (2017) ที่พบว่า ระบบบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก และส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง

3. การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)

โรงเรียนขนาดเล็กควรสร้างเครือข่าย PLC ระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน และระดับเขตพื้นที่ เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แก้ปัญหาการสอนไม่ตรงวิชาเอก และพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ ผลการศึกษาของ Salingam and Kakkeaw (2023) รวมทั้งงานวิจัยของวงศ์สมบูรณ์และแสงสว่าง (2568) พบว่า PLC เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะครูและสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งในโรงเรียนขนาดเล็ก

4. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา (Educational Partnership)

โรงเรียนควรเชื่อมโยงความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัด สถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อร่วมกันสนับสนุนการจัดการศึกษา งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศพบตรงกันว่า โรงเรียนขนาดเล็กที่มีเครือข่ายความร่วมมือเข้มแข็งสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ดีกว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยลำพัง โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล

5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ (Digital Learning Ecosystem)

ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แพลตฟอร์มการเรียนรู้ และระบบการศึกษาทางไกล เพื่อแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ของผู้เรียน งานวิจัยเกี่ยวกับ DLTV โรงเรียนขนาดเล็ก และโครงการ Remote Networked School ของประเทศแคนาดาพบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยลดข้อจำกัดด้านขนาดโรงเรียน เพิ่มโอกาสการเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การหนุนเสริมเชิงพื้นที่โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Area-Based Support System)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ควรทำหน้าที่เป็น “Node” หรือ ศูนย์กลางของระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยดำเนินการใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การนิเทศ ติดตาม และเสริมพลังทางวิชาการ 2) การพัฒนาผู้บริหารและครู 3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน 4) การระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยด้าน Educational Sandbox และการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ที่พบว่า หน่วยงานระดับพื้นที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงทรัพยากรและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้นิพนธ์บทความ (ภาคินันท์ พรโชติชัยนันท์, 2569)

สรุป

แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ควรประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การบริหารเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูล 2) ภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) กาสสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อการขยายโอกาสการเรียนรู้ 6) การหนุนเสริมเชิงพื้นที่โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 6 องค์ประกอบ ทำงานเชื่อมโยงกันในลักษณะระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างของ โรงเรียนขนาดเล็ก ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อย่างยั่งยืน

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 กำลังเผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้างทั้งด้านจำนวนนักเรียนที่ลดลง การขาดแคลนผู้บริหารสถานศึกษา ครูไม่ครบชั้น และข้อจำกัดด้านงบประมาณและทรัพยากร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน (2567) ที่ระบุว่า โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ของประเทศยังประสบปัญหาด้านบุคลากรและทรัพยากรทางการศึกษา ทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปได้อย่างจำกัด

จากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล พบว่า การยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Learning Ecosystem Management) ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงองค์ประกอบสำคัญทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2567) ที่มองว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัวยุคใหม่ เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา

เมื่อพิจารณาจากแนวทางที่สังเคราะห์ได้ทั้ง 6 องค์ประกอบ พบว่า 1) การบริหารเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูล (Area-Based Data Management) เป็นกลไกพื้นฐานที่สำคัญ เนื่องจากช่วยให้สถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และศักยภาพของแต่ละโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้การวางแผนพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรมีประสิทธิภาพมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Echazarra และ Radinger (2019) ที่เสนอว่า การใช้ข้อมูลเชิงพื้นที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารโรงเรียนชนบท

นอกจากนี้ 2) การพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) ถือเป็นเรื่องสำคัญในการขับเคลื่อนระบบนิเวศทางการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้ประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Hernthaisong et al. (2017) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และการบริหารแบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิภาพของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 3) ด้านการพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า เป็นกลไกสำคัญในการแก้ปัญหาครูไม่ครบชั้นและการสอนไม่ตรงวิชาเอก โดยเปิดโอกาสให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนการสอน และสร้างเครือข่ายวิชาชีพร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Salingam and Kakkeaw (2023) และวงษ์สมบูรณ์และแสงสว่าง (2568) ที่พบว่า PLC มีส่วนสำคัญในการยกระดับสมรรถนะครูและสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เข้มแข็งในโรงเรียนขนาดเล็ก

อีกประเด็นสำคัญคือ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา (Educational Partnership) ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถเข้าถึงทรัพยากร องค์ความรู้ และแหล่งเรียนรู้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษา สถานประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ได้มากขึ้น ส่งผลให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้แม้มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Echazarra และ Radinger (2019) ที่ชี้ว่าโรงเรียนชนบทที่มีเครือข่ายความร่วมมือเข้มแข็งจะสามารถรักษาคุณภาพการศึกษาได้ดีกว่าโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยลำพัง

สำหรับ 5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ (Digital Learning Ecosystem) ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถช่วยลดข้อจำกัดด้านขนาดโรงเรียนและจำนวนครูได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ระบบการศึกษาทางไกล และแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงองค์ความรู้และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Allaire et al. (2011) ที่พบว่าเครือข่ายโรงเรียนดิจิทัลสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็ก และโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ในฐานะกลไก (6) การหนุนเสริมเชิงพื้นที่โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Area-Based Support System) ซึ่งควรทำหน้าที่เป็น “Node” หรือศูนย์กลางในการเชื่อมโยงข้อมูล ทรัพยากร ความร่วมมือ และการสนับสนุนทางวิชาการสู่โรงเรียนขนาดเล็ก ผ่านการนิเทศแบบเสริมพลัง การพัฒนาศักยภาพ ผู้บริหารและครู การสร้างเครือข่ายโรงเรียน และการระดมทรัพยากรจากภาคีเครือข่ายในพื้นที่ แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) และกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566) ที่มุ่งใช้พื้นที่เป็นฐานในการแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษา

โดยสรุป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินการผ่าน 6 กลไกสำคัญ ได้แก่ (1) การบริหารเชิงพื้นที่บนฐานข้อมูล (2) การพัฒนาภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วม (3) การพัฒนาครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษา (5) การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อขยายโอกาสการเรียนรู้ และ (6) การหนุนเสริมเชิงพื้นที่โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของโรงเรียนขนาดเล็ก ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในอนาคต

ข้อค้นพบสำคัญ (Key Findings)

1. โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถพัฒนาได้ด้วยทรัพยากรภายในเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วน
2. ภาวะผู้นำและเครือข่ายความร่วมมือเป็นปัจจัยความสำเร็จสูงสุด
3. PLC และเครือข่ายโรงเรียนช่วยแก้ปัญหาคือครูไม่ครบชั้นได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านขนาดโรงเรียนและพื้นที่
5. สพ.จันทบุรี เขต 2 ควรทำหน้าที่เป็น Node หรือ Hub ของระบบนิเวศทางการเรียนรู้ในระดับพื้นที่
6. รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทจันทบุรี เขต 2 คือ Learning Ecosystem Management through Area-Based Support หรือ “การบริหารระบบนิเวศทางการเรียนรู้โดยใช้การหนุนเสริมเชิงพื้นที่”

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). นโยบายและจุดเน้นการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566–2567. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). การพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- ภาคินันท์ พรโชติชัยนันท์. (2569). แนวทางการบริหารจัดการระบบนิเวศการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2.
- วงศ์สมบูรณ์, เ., และ แสงสว่าง, พ. (2025). แนวทางการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของครู ผ่านกระบวนการ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่พิเศษ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, (รอรอบปีที่/ฉบับที่), (รอรอบเลขหน้า).
- โสภณา สุดสมบูรณ์. (2567). แนวทางการเสริมสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่ ชายแดนทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย. วารสารวิชาการ การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ, 14(1), 447-460. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/appm/article/view/265525>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). นโยบายและแนวทางการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. (2568). ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนขนาดเล็ก ปี การศึกษา 2568. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). รายงานการศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เพื่อการพัฒนาการศึกษาไทย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). การพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่และการบริหารจัดการศึกษาแบบพื้นที่ เป็นฐาน. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). แนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาเชิงพื้นที่. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. ไม่มีอ้างอิงในบทความ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาและการบริหารจัดการศึกษาเชิง พื้นที่. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Allaire, S., Bikie, N., Laferrière, T., Gagnon, V., Hamel, C., Labonté-Hubert, É., & Deslandes, R. (2011). The Remote Networked School (RNS) model: An ICT initiative to keep small rural

- schools and their local community alive. *International Journal about Parents in Education*, 5(2), 123–133.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Harvard University Press.
- Echazarra, A., & Radinger, T. (2019). *Learning in rural schools: Insights from PISA, TALIS and the literature*. OECD education working papers 196. OECD Publishing.
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2011). *Mathematics education in Europe: Common challenges and national policies*. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.
- Daft, R.L. (2000). *Management*. 5th ed. The Dryden Press.
- Fayol, H. (1916). Administration industrielle et générale. *Bulletin de la Société de l'Industrie Minérale*, 10(5), 5-162.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1937). *Papers on the Science of Administration*. Institute of Public Administration.
- Hernthaisong, P., Sirisuthi, C., & Wisetrinthong, K. (2017). Development of participative management system in learning environment management for small-sized primary schools. *International Education Studies*, 10(7), 166–173.
- Hoy, W. K., & C. G. Miskel. (2013). *Educational Administration* (6th ed.). McGraw-Hill.
- Kim, N. (2025). Building a village education community: A case study of a small agricultural high school in South Korea. *MDPI*, 17(24), 11217. <https://www.mdpi.com/2071-1050/17/24/11217>
- Kimonen, E., & Nevalainen, R. (2002). Small rural primary schools in Finland: A pedagogically valuable part of the school network. *International Journal of Educational Research* 48(2),109-116. DOI:10.1016/j.ijer.2009.02.003
- Koontz, H., & O'Donnell, C. (1976). *Management: A systems and contingency analysis of managerial functions*. McGraw-Hill.
- Koontz, H., & Weihrich, H. (2010). *Essentials of management: An international perspective* (9th ed.). McGraw-Hill Education.
- OECD. (2023). *OECD digital education outlook 2023: Towards an effective digital education ecosystem*. OECD Publishing. doi.org
- Salingam, A., & Kakkeaw, V. (2023). The development guidelines of professional learning community for small schools under the Surin Primary Educational Service Area Offices

Academic MCU BURIRAM Journal 8(2),330-342. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/issue/view/17840>

Sergiovanni, T. J., Kelleher, P., McCarthy, M. M., & Wirt, F. M. (2004). *Educational governance and administration* (5th ed.). Pearson/Allyn and Bacon.

UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. UNESCO Publishing.

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
NORTH BANGKOK UNIVERSITY

- **วิทยาเขตสะพานใหม่** 6/999 ซ.พหลโยธิน 52 ถ.พหลโยธิน แขวงคลองถนน เขตสายไหม กรุงเทพฯ 10220
Tel. 0-2972-7200 Fax. 0-2972-7751
- **วิทยาเขตรังสิต** 59 ถ.รังสิต-นครนายก (คลอง 3) อ.ธัญบุรี จ.ปทุมธานี 12130
Tel. 0-2533-1000 Fax. 0-2533-1020
- **ศูนย์การศึกษานนทบุรี** 49/178 หมู่ 8 ถ.รัตนวิเศษ ต.บางกระสอ อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี 11000
Tel. 0-2589-1133 ต่อ 534 Fax. 0-2589-5808

www.northbkk.ac.th